

Vlada Republike Srbije

TIM
ZA SOCIJALNO UKLJUČIVANJE I
SMANJENJE SIROMAŠTVA

Istraživanje o uticaju epidemije virusa kovid 19 na položaj osetljivih grupa u Republici Srbiji (samohrani roditelji, beskućnici, žene žrtve nasilja, migranti, interno raseljena lica)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Izdavač:

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije

Lektura:

Ana Podkrajac

Dizajn i priprema:

Dalibor Jovanović

Godina izdanja:

Septembar 2021.

Pripremljeno za:

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije (SIPRU)

© 2020. Ipsos. Sva prava zadržana. Sadrži poverljive informacije o kompaniji Ipsos, ne može se objavljivati ili reprodukovati bez prethodne pisane saglasnosti Ipsosa.

PODRŠKA: Izradu ove publikacije omogućila je Vlada Švajcarske u okviru projekta „Podrška unapređenju socijalnog uključivanja u Republici Srbiji“.

NAPOMENA: Ova publikacija ne predstavlja zvaničan stav Vlade Republike Srbije, kao ni Vlade Švajcarske. Svi pojmovi upotrebljeni u publikaciji u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

SADRŽAJ

METODOLOŠKE NAPOMENE	2
UVOD	4
GLAVNI NALAZI	5
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	8
Demografski podaci ispitanika	8
Struktura domaćinstva	11
Demografija ostalih članova domaćinstva starijih od 15 godina	15
Ostale informacije o domaćinstvu	19
Pitanja u kontekstu pandemije virusa covid-19.....	27
Specifična pitanja.....	53
ZAKLJUČCI	59
PREPORUKE	62

METODOLOŠKE NAPOMENE

S obzirom na aktuelnu epidemiološku situaciju u momentu realizacije istraživanja, dogovoreno je da se, gde god okolnosti (najpre specifičnosti ciljne grupe) dopuštaju, intervjui sprovedu metodom koja ne podrazumeva direktan kontakt anketara i ispitanika, tj. putem telefonskog ili onlajn anketiranja. Tamo gde je bilo neophodno obaviti intervju uživo, obezbeđene su sve preporučene mere zaštite za anketara i ispitanika, a njihovo korišćenje su kontrolisali koordinatori na terenu.

Samohrani roditelji

Veličina uzorka	N=151
Lokacija	Beograd, Niš, Novi Sad
Metod prikupljanja podataka	<ul style="list-style-type: none">• Onlajn istraživanje, CAWI (Computer Assisted Web Interviewing), N=129• Istraživanje licem-u-lice u domaćinstvu ispitanika, CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing), N=12• Telefonsko istraživanje, CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing), N=10
Tip uzorka	<ul style="list-style-type: none">• Onlajn istraživanje – prigodni uzorak koji podrazumeva selekciju ispitanika na osnovu kvota prema polu, godinama, obrazovanju i regionu, a koje reflektuju stvarnu strukturu ciljne populacije; uzorački univerzum – Ipsos online panel;• Istraživanje licem-u-lice, telefonsko istraživanje - 'snowball' metoda koja se temelji na ciljanom odabiru uskog kruga ljudi, koji zatim šire uzorak upućujući istraživača na druge osobe koje zadovoljavaju zadate kriterijume istraživanja;
Prosečno trajanje intervjuja	15 minuta

Beskućnici

Veličina uzorka	N=200
Lokacija	Beograd, Niš, Novi Sad
Metod prikupljanja podataka	<ul style="list-style-type: none">• Istraživanje licem-u-lice u prostorijama prihvatilišta za odrasle, CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing)
Tip uzorka	<ul style="list-style-type: none">• 'Snowball' metoda
Prosečno trajanje intervjuja	14 minuta

Žene žrtve nasilja

Veličina uzorka	N=103
Lokacija	Beograd, Niš, Novi Sad
Metod prikupljanja podataka	<ul style="list-style-type: none">• Telefonsko istraživanje, CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing), N=90• Onlajn istraživanje, CAWI (Computer Assisted Web Interviewing), N=13
Tip uzorka	<ul style="list-style-type: none">• Telefonsko istraživanje, onlajn istraživanje - 'snowball' metoda uz podršku Savetovališta za borbu protiv nasilja u porodici
Prosečno trajanje intervjua	16 minuta

Migranti

Veličina uzorka	N=100
Lokacija	Beograd, Vranje i Šid (Adaševci)
Metod prikupljanja podataka	<ul style="list-style-type: none">• Istraživanje licem-u-lice u prostorijama prihvatnih centara za migrante, CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing)
Tip uzorka	<ul style="list-style-type: none">• 'Snowball' metoda uz podršku Komesarijata za izbeglice i migracije
Prosečno trajanje intervjua	15 minuta

Interno raseljena lica

Veličina uzorka	N=100
Lokacija	Beograd, Niš, Novi Sad
Metod prikupljanja podataka	<ul style="list-style-type: none">• Istraživanje licem-u-lice u domaćinstvu ispitanika, CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing), N=89• Onlajn istraživanje, CAWI (Computer Assisted Web Interviewing), N=11
Tip uzorka	<ul style="list-style-type: none">• Istraživanje licem-u-lice, onlajn istraživanje – 'snowball' metoda
Prosečno trajanje intervjua	16 minuta

UVOD

Istraživanje o uticaju pandemije virusa COVID-19 na ranjive grupe u Republici Srbiji sprovedeno je u periodu između 30. jula i 16. avgusta 2020. godine na pet ciljnih grupa, i to na samohranim roditeljima, beskućnicima, ženama žrtvama nasilja, migrantima i interno raseljenim licima.

Ovaj izveštaj sadrži analizu prikupljenih podataka, predstavlja rezultate istraživanja i na osnovu njih oblikovane opšte preporuke za sve ciljne grupe, kao i specifične preporuke za svaku ciljnu grupu ponaosob. Izveštaj prati strukturu korišćenog instrumenta istraživanja (upitnika) i podeljen je u nekoliko sekcija.

Pored glavne namene, ovo istraživanje bi trebalo da doprinese primarnom cilju klijentovog delovanja – smanjenju siromaštva i socijalnoj inkluziji.

GLAVNI NALAZI

Samohrani roditelji

Prema podacima Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za demografiju i populacionu politiku, u Srbiji je oko 130.000 samohranih roditelja. Ovi podaci su izneti u publikaciji istraživanja „Uklađivanje rada i roditeljstva”, gde je i istaknuto da je upravo ovoj kategoriji roditelja najpotrebnija pomoć države i društva u usklađivanju poslovnih obaveza sa brigom o deci. Doneta u trenutku regularnih uslova, ova konstatacija samo dobija na značaju u situaciji vanrednog stanja, što pokazuju i nalazi istraživanja.

Domaćinstva samohranih roditelja mahom ne koriste novčana davanja, a tek mali procenat navodi da deca primaju srednjoškolske, odnosno studentske stipendije, te se ove porodice u najvećoj meri oslanjaju na sopstvene zarade. Iako se dobar deo ove populacije suočio sa finansijskim izazovima, čini se da je pandemija virusa COVID-19 kod njih izazvala više nekakve unutrašnje, psihološke no materijalne teškoće. Zabrinuti su za budućnost porodice i obrazovanje dece, narušeno im je poverenje u institucije/sistem. Očekivano, veći deo je iskusio teškoće u brizi o deci u trenutku zatvaranja vrtića i škola. Mada njihova radna aktivnost nije pretrpela ozbiljnije posledice, morali su da prilagode svoje radno vreme novonastaloj situaciji, te su radili skraćeno ili odsustvovali s posla. Preduzetim merama u borbi protiv virusa COVID-19 nisu najzadovoljniji. U slučaju da se mere nametnu kao obavezne i u naredna 3 meseca, smatraju da im usluge zdravstvene zaštite neće biti lako dostupne, a strahuju i od nedostatka novca za školovanje dece.

Beskućnici

Popisom stanovništva 2011. godine, na teritoriji Srbije je registrovano 445 primarnih beskućnika (onih koji nemaju krov nad glavom) i 17.842 sekundarnih (onih koji žive u nehigijenskim naseljima). Najveći procenat beskućnika živi u gradskim naseljima, tačnije 63%, od čega 39% u Beogradu. Vojvodina je region s najmanjim brojem beskućnika (14%).

Rezultati istraživanja pokazuju da su, kao što se dalo pretpostaviti, beskućnici daleko najranjivija anketirana populacija. Pandemija virusa COVID-19 je značajno narušila sve aspekte njihovog života. Kao neko ko ni u regularnim uslovima ne živi kako treba, najviše su zabrinuti da li će imati za elementarne potrebe – hranu, kao i da li će se, u situaciji kada su sve kategorije stanovništva potencijalno ugrožene, neko pobrinuti za njih. Muči ih i pitanje zdravstvene zaštite, lekova, redovne terapije. Svoje inače skromne potrebe su, u doba zdravstvene krize, ograničili na najneophodnije, a dešavalo se da čak ni to ne mogu da priušte zbog zabrane kretanja i otežanog pristupa ustanovama u kojima mogu računati na obrok i zadovoljavanje osnovnih sanitarnih potreba. Ne spore pomoć Crvenog krsta, centara za socijalni rad i dobronamernih pojedinaca, ali se može zaključiti da su očekivali mnogo više od nacionalnih i lokalnih institucija.

Žene žrtve nasilja

Prema podacima Ministarstva pravde, od početka primene Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (1. jun 2017) do kraja januara 2020. godine, nadležni organi razmotrili su više od 132.600 slučajeva porodičnog nasilja, tačnije između 30 i 36 hiljada slučajeva godišnje. Analizom podataka rada nadležnih institucija za primenu ovog zakona, može se ustanoviti da se broj podnetih predloga za produženje hitne mere iz godine u godinu povećava, što ukazuje da su institucije osetljivije na ovaj problem i spremnije da reaguju na prijavljeno nasilje.

Kada je u pitanju samo istraživanje, ispitanice koje su se suočile sa nasiljem u porodici ubedljivo najčešće ističu povećanu brigu za sebe i svoju porodicu kao primarnu posledicu

pandemije virusa COVID-19. Značajan deo navodi negativan uticaj pandemije na školovanje dece i finansije domaćinstva. Svoje radne aktivnosti su morale da podrede potrebama dece, te su radile smanjenim kapacitetima, a deo ih je i izgubio posao. Kako bi se prilagodile promenama, potrošnju domaćinstva su ograničile na kupovinu neophodnih i jeftinijih proizvoda. Bez obzira na tu vrstu racionalnosti, strahuju da bi se u produženoj zdravstvenoj krizi mogle suočiti sa nemogućnošću izmirivanja redovnih obaveza i ostvarivanja prava na primarnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu. Mali broj ih je potražio institucionalnu pomoć tokom karantina. Iako većina navodi da nije bilo potrebe za tim, deo potvrđuje da to nisu uradile iz straha ili nepoverenja da bi se nešto istinski promenilo.

Migranti

Prema podacima Komesarijata za izbeglice i migracije (maj 2020), u Srbiji je tokom vanrednog stanja i zatvorenih granica zbog pandemije virusa COVID-19 boravilo oko 9100 migranata, a više od 1000 njih je nakon što je ukinuto vanredno stanje otišlo iz zemlje. Na teritoriji naše zemlje postoji ukupno 5 centara za azil i 14 prihvatnih centara, od kojih su neki trenutno u stanju mirovanja.

Ciljna grupa migranata jedina je koja u određenom postotku navodi čak i poboljšanje ispitivanih aspekata tokom pandemije virusa COVID-19, što može ukazivati na to da je određenom (manjem) delu njih u uslovima pandemije i vanrednog stanja posvećeno više pažnje (npr. u vidu smeštaja i ishrane) nego u regularnim okolnostima. U prilog tome govori i zadovoljstvo koje pokazuju u pogledu preduzetih mera u borbi sa virusom COVID-19. Ipak, većinski udeo navodi da nije bilo značajnijih promena, dok se kao centralni izazovi tokom pandemije izdvajaju prihodi i briga za budućnost. Kad je već reč o budućnosti, u slučaju da se ograničenja nametnuta virusom COVID-19 prolongiraju, anketirani migranti izražavaju bojazan u pogledu zdravstvene zaštite, adekvatne ishrane i, ponovo, finansija.

Interno raseljena lica

Prema evidenciji Komesarijata za izbeglice i migracije (KIRS) iz 2018. godine, koja se od nastanka 2013. godine redovno ažurira, u Srbiji živi blizu 200.000 interno raseljenih lica sa KiM, od čega je 68.514 lica, odnosno 16.644 porodica – u stanju potrebe – nemaju odgovarajuće stambeno rešenje, niti adekvatne prihode kojima bi mogli sebi takvo rešenje da obezbede. Rešavanje njihovih stambenih potreba realizuje se kako kroz Regionalni stambeni program, tako i sredstvima iz budžeta.

Govoreći o periodu vanrednog stanja i izolacije, interno raseljena lica najčešće navode brigu o sopstvenoj i budućnosti porodice, a potom i smanjenje prihoda i posledične teškoće. To može biti razlog zašto su delimično redukovali potrošnju domaćinstva u pomenutim okolnostima. Ako bi se zdravstvena kriza nastavila, smatraju da bi mogli doći u ozbiljnije finansijske probleme, a strahuju i za pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama. Pozdravljaju mere koje su preduzele nacionalna i lokalne vlasti i ističu da su im novčana podrška i prehrambeni paketi bili od najvećeg značaja.

Mere države tokom pandemije virusa covid-19 fokusirane na ranjive grupe građana

Vlada Srbije je tokom trajanja vanrednog stanja zbog pandemije virusa COVID-19 usvojila niz sistemskih mera, koje su bile fokusirane na najranjivije društvene grupe.

Pre svega, Vlada je usvojila odluku koja se tiče korisnika socijalne pomoći, dodataka za pomoć i negu drugih lica, dečjih dodataka, kao i građana sa pravom na sve naknade u vezi sa posebnom negom deteta.

Svima kojima je pravo na korišćenje navedenih sredstava isticalo neposredno pre i tokom pandemije, produžena je dalja isplata sredstava na osnovu ranije donetih rešenja za vreme trajanja vanrednog stanja.

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja je bilo zaduženo za izdavanje dozvola za kretanje u vreme policijskog časa za osobe koje pružaju usluge pomoći u kući i usluge socijalne zaštite – personalni asistent. Takođe, Ministarstvo je u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave obezbeđivalo dozvole za roditelje koji konačnom sudskom presudom regulišu viđanje deteta.

Od 17. 3. 2020. godine jedinice lokalnih samouprava i centri za socijalni bili su dužni da obezbede da se usluga pomoći u kući pruža korisnicima u kontinuitetu, uz preduzimanje adekvatnih mera zaštite koje se standardno primenjuju. Potreba za pružanjem usluge pomoći u kući je dodatno naglašena u situaciji kada je starijim licima u kontinuitetu bio zabranjen izlazak u toku dana.

Neke državne ustanove, poput Fonda PIO i Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, omogućile su građanima da se zahtevi za ostvarivanje prava iz njihove nadležnosti mogu podneti elektronskim putem.

Jedna od važnih mera za zaposlene građane bila je odluka da se omogući pravo na naknadu zarade u visini od sto odsto onim zaposlenima koji se nalaze u samoizolaciji ili izolaciji ili su oboleli od virusa COVID-19.

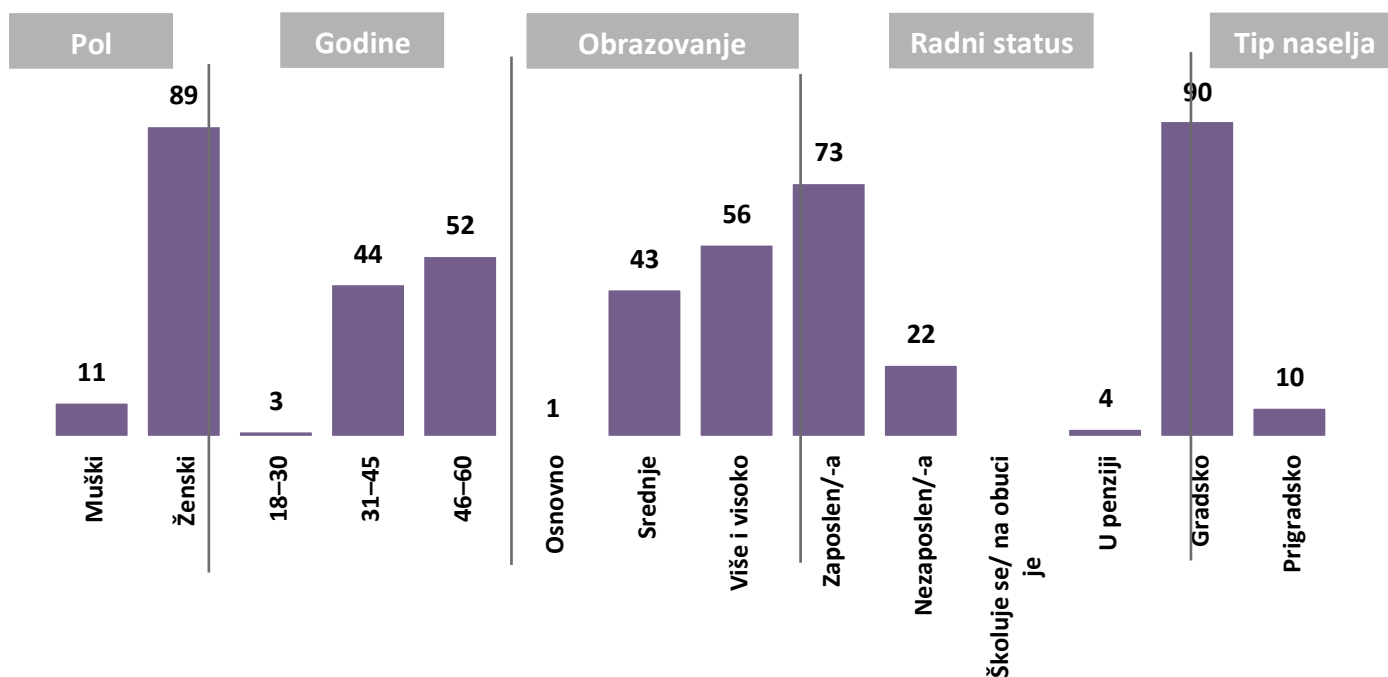
REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Demografski podaci ispitanika

Demografski podaci ispitanika iz svih šest ciljnih populacija strukturisani su u odnosu na pol, godine, nivo obrazovanja, radni status i tip naselja.

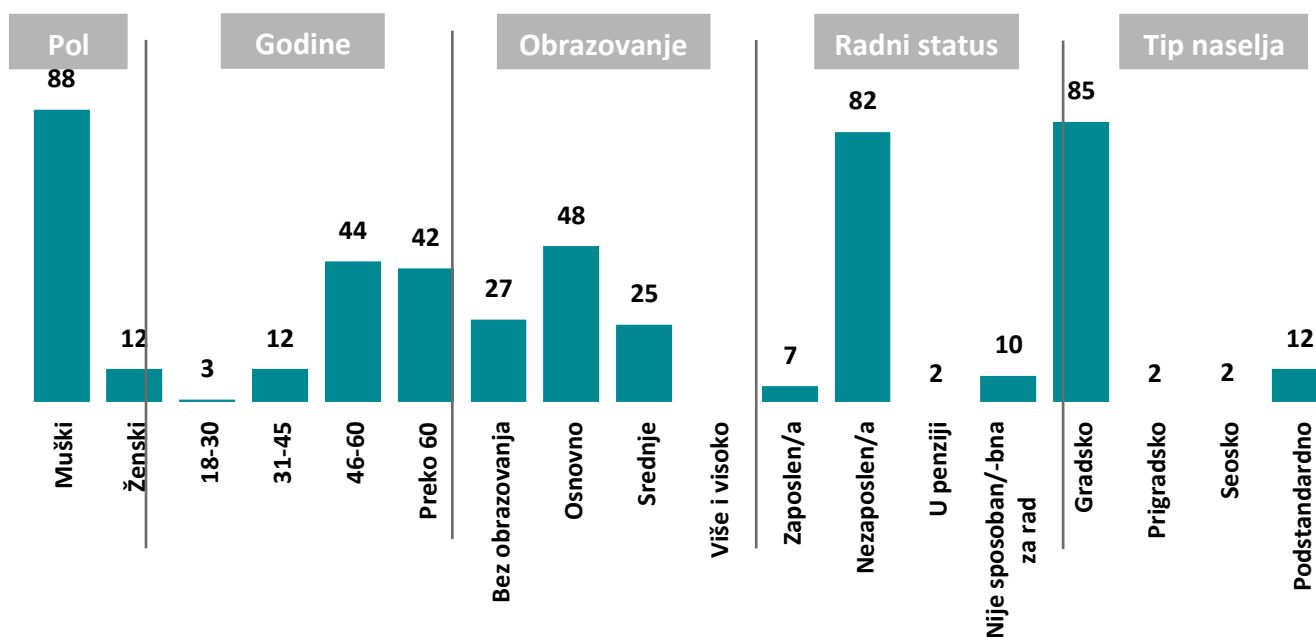
Grafikon 1: Samohrani roditelji

Baza: Ciljna populacija samohrani roditelji, N=151;

Grafikon 2: Beskućnici

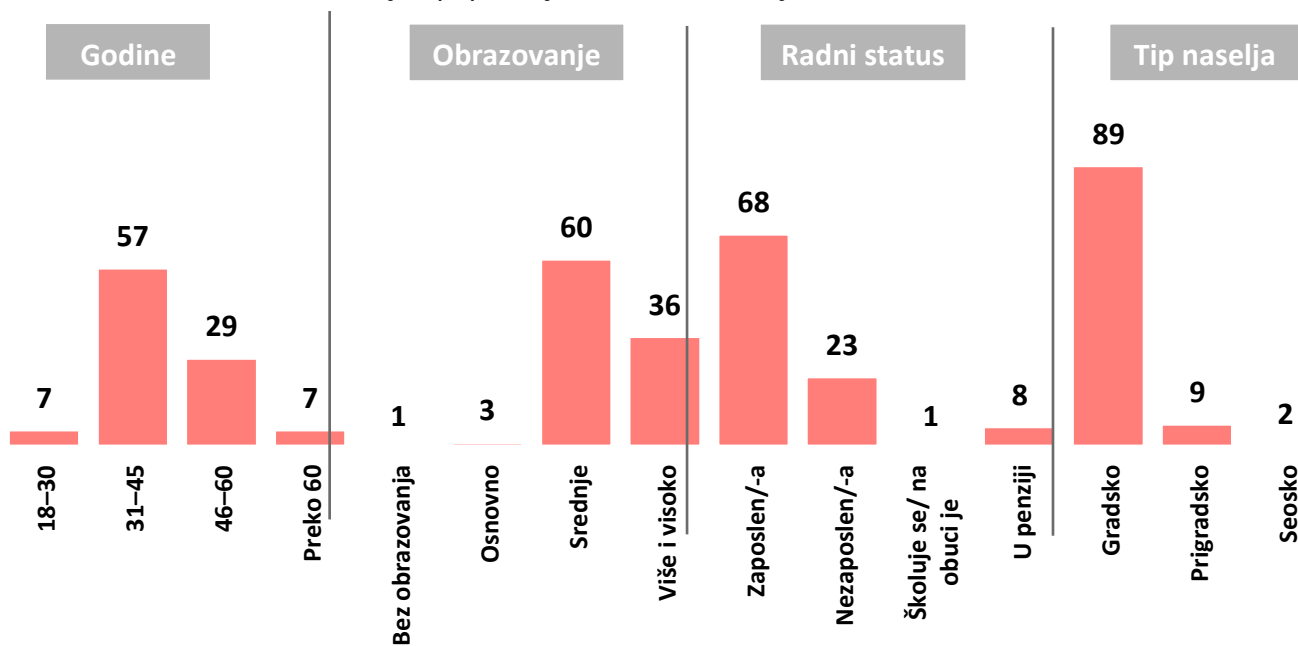
Baza: Ciljna populacija beskućnici, N=200;

Grafikon 3: Razlozi zbog kojih ispitanik/-ica nije sposoban/-bna za rad
 Baza: Beskućnici koji nisu sposobni za rad, 10% ciljane populacije beskućnici, N=20;

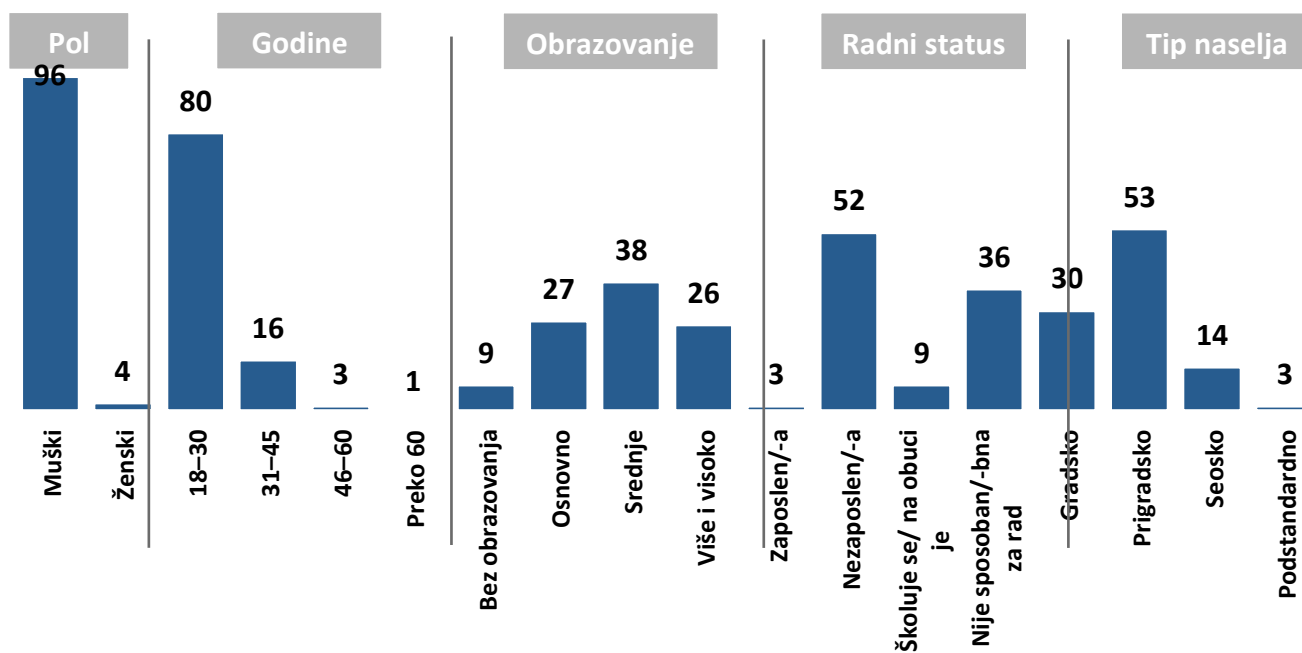
Grafikon 4: Žene žrtve nasilja
 Baza: Ciljna populacija žene žrtve nasilja, N=151;

· Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka

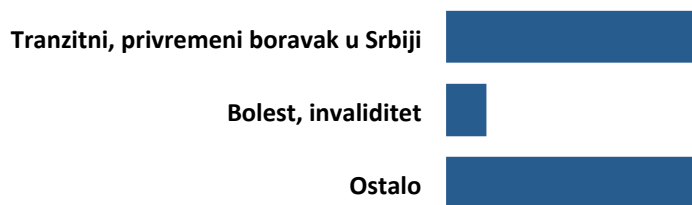
Grafikon 5: Migranti

Baza: Ciljna populacija migranti, N=100;

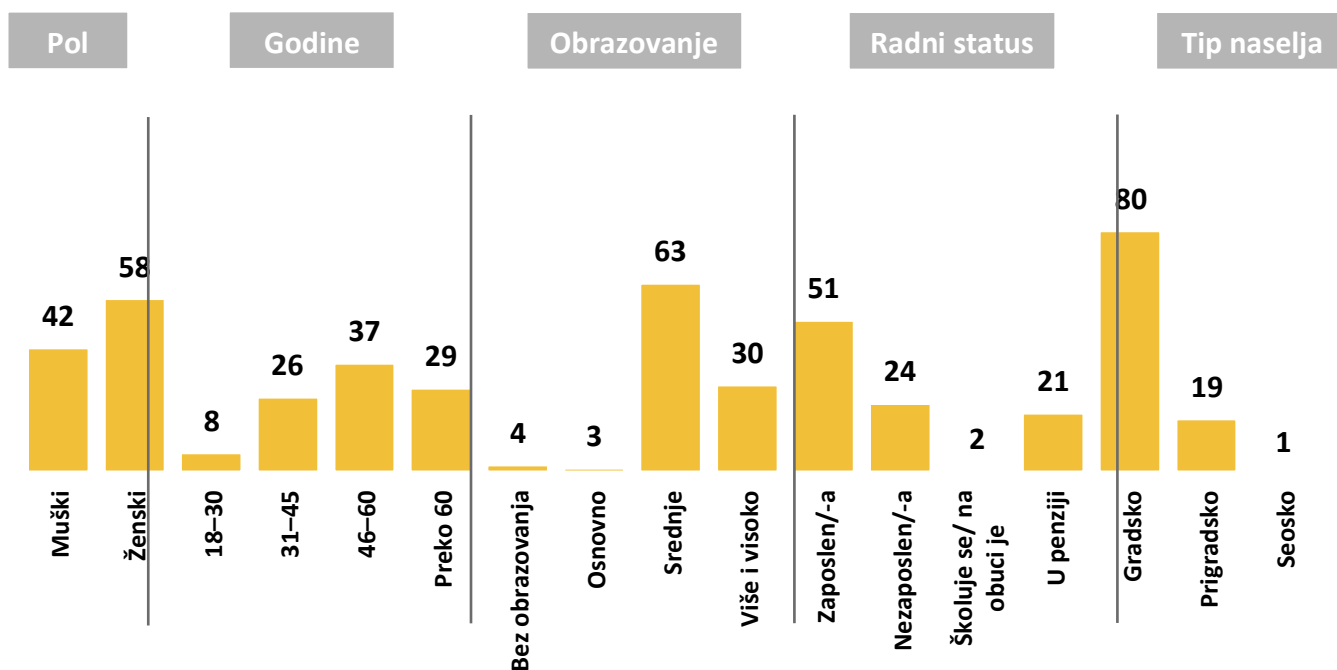
Grafikon 6: Razlozi zbog kojih ispitanik/-ica nije sposoban/-bna za rad

Baza: Migranti koji nisu sposobni za rad, 36% ciljne populacije migranti, N=36;

Grafikon 7: Interno raseljena lica

Baza: Ciljna populacija interno raseljena lica, N=100;

Struktura domaćinstva

Najveći broj samohranih roditelja živi u domaćinstvima sa dva ili tri člana, dok najveći broj žena žrtava nasilja živi u višečlanim domaćinstvima. Oko polovina migranata žive sami, dok interno raseljena lica pretežno žive u višečlanim porodicama.

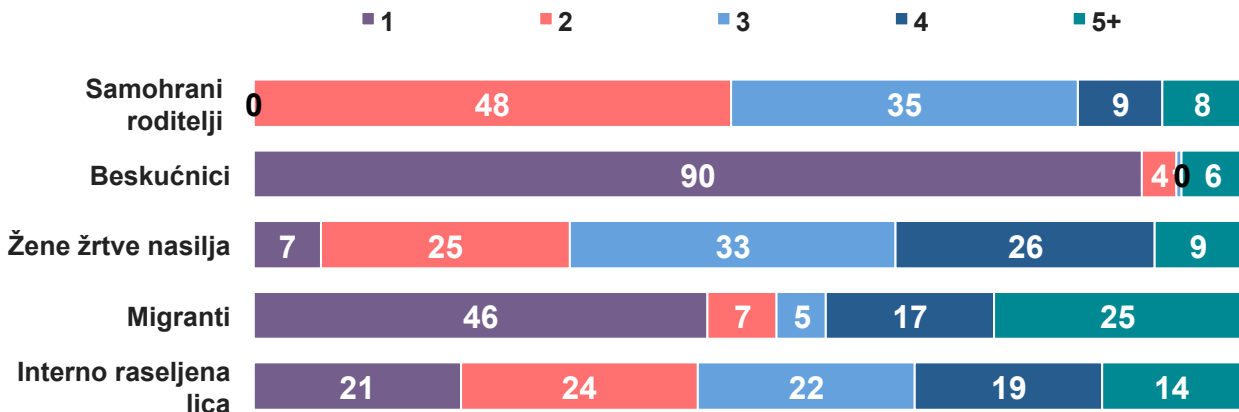
Većina ispitanika u svim ciljnim grupama u svojim domaćinstvima ima barem još jednog člana starijeg od 15 godina. U isto vreme, u populacijama samohranih roditelja, žena žrtava nasilja i, posebno, migranata – uglavnom nema članova domaćinstva starijih od 65 godina. S druge strane, kod interno raseljenih lica, oko jedna trećina domaćinstava ima članove starije od 65 godina.

Za razliku od ostalih ciljnih grupa, u populaciji interno raseljenih je manji broj domaćinstava u kojima žive deca mlađa od 15 godina.

Najveći udeo domaćinstava koja imaju članove sa hroničnim oboljenjima je u populacijama samohranih roditelja, beskućnika i interno raseljenih lica, dok je najmanji udeo ovakvih domaćinstava među ženama žrtvama nasilja i migrantima.

Grafikon 8: Koliko članova, uključujući i Vas, ima Vaše domaćinstvo?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Gotovo polovina **samohranih roditelja** (48%) navodi da njihovo domaćinstvo ima 2 člana, a oko trećine (35%) ih živi u tročlanim porodicama.

Očekivano, 9 od 10 **beskućnika** žive sami.

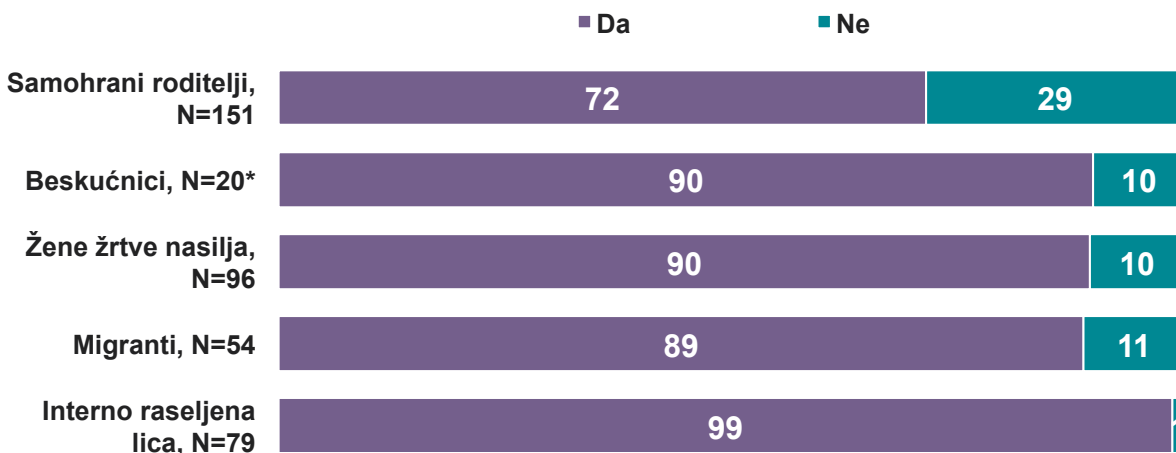
Preko 2/3 **žena žrtava nasilja** (68%) živi u porodici sa 3 člana ili više članova, četvrtina u dvočlanom domaćinstvu, a 7% ispitanica živi samo.

Nešto manje od polovine anketiranih **migranata** (46%) navode da žive sami. Zanimljivo, svaki četvrti kaže da njegovo domaćinstvo broji 5 ili više članova. Ove podatke treba uzeti s rezervom s obzirom na to da, kada govore o domaćinstvu, neki pripadnici migrantske populacije podrazumevaju porodicu u matičnoj zemlji iako trenutno ne žive u njoj.

Interno raseljena lica mahom žive u višečlanim porodicama, pa tako tek svaki peti pripadnik ove populacije kaže da je jedini član svog domaćinstva.

Grafikon 9: Da li, pored Vas, u Vašem domaćinstvu ima starijih od 15 godina?

Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 i više članova, 61% ukupne ciljne populacije, N=400;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

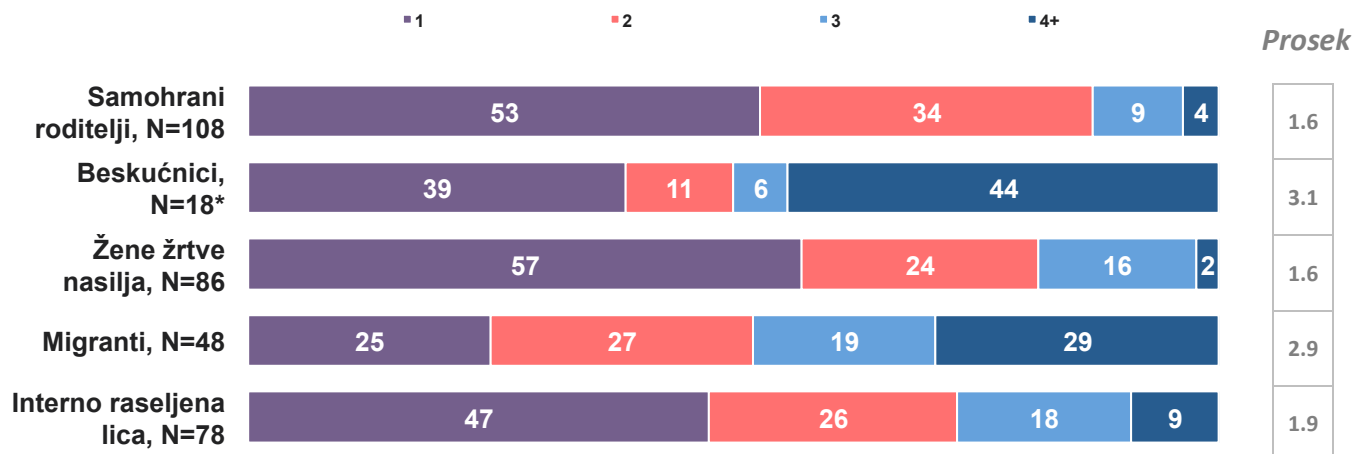
Skoro 3/5 članova domaćinstva u populaciji **samohranih roditelja** je starije od 15 godina.

U višečlanim porodicama **žena žrtava nasilja** i **migranata** taj broj je još veći – 90% članova njihovih domaćinstava ima više od 15 godina.

Među višečlanim porodicama **interno raseljenih lica**, tek 1% navodi da su jedini preko 15 godina starosti u svom domaćinstvu.

Grafikon 10: Koliko je starijih od 15 godina, ne računajući Vas?

Baza: Oni u čijem domaćinstvu ima starijih od 15 godina, 52% ukupne ciljne populacije, N=338;

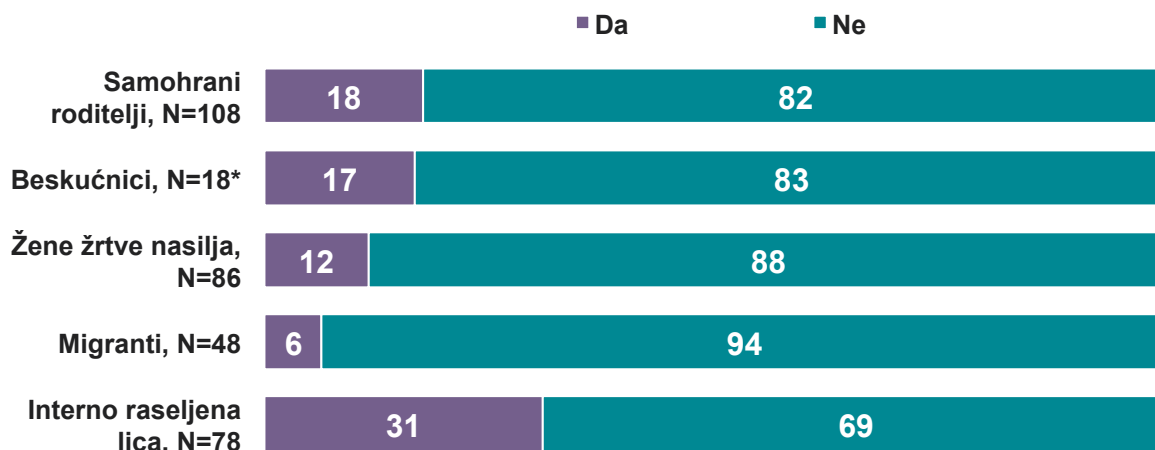

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Pored samog ispitanika, višečlana domaćinstva **samohranih roditelja**, **žena žrtava nasilja** i **interno raseljenih lica**, mahom imaju još jednog člana starijeg od 15 godina. Situacija je drugačija među **migrantskom populacijom**, pa skoro polovina onih koji dolaze iz višečlanih porodica kažu da 3 člana ili više članova ima preko 15 godina.

Grafikon 11: Da li u Vašem domaćinstvu ima starijih od 65 godina?

Baza: Oni u čijem domaćinstvu ima starijih od 15 godina, 52% ukupne ciljne populacije, N=338;

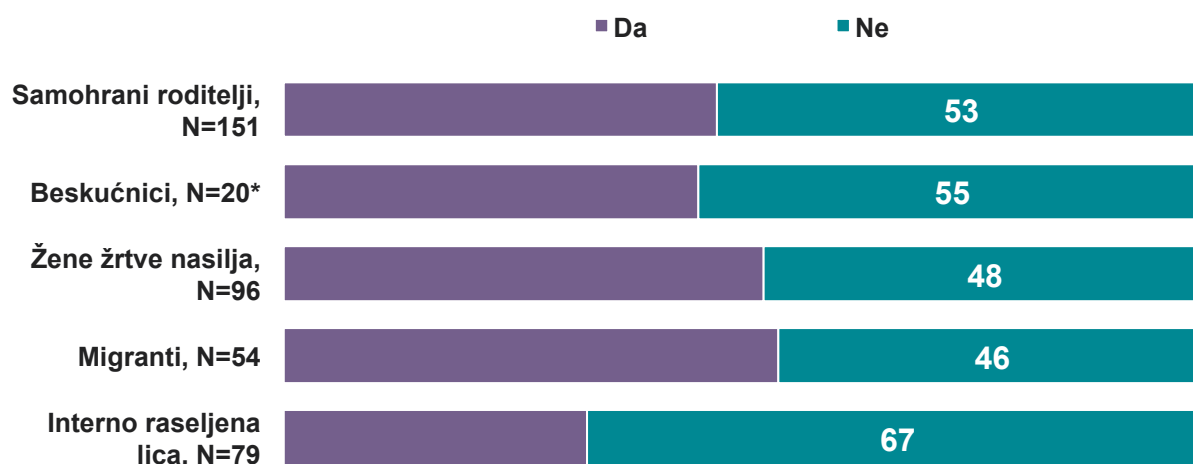

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

I dalje imajući u vidu samo domaćinstva koja broje više od 1 člana, velika većina anketiranih u populacijama **samohranih roditelja**, **žena žrtava nasilja** i, posebno, **migranata** iznosi da u njihovom domaćinstvu nema starijih od 65 godina. S druge strane, 31% interno raseljenih daje potvrđan odgovor na ovo pitanje.

Grafikon 12: Da li u Vašem domaćinstvu ima dece do 15 godina?

Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 i više članova, 61% ukupne ciljne populacije, N=400;

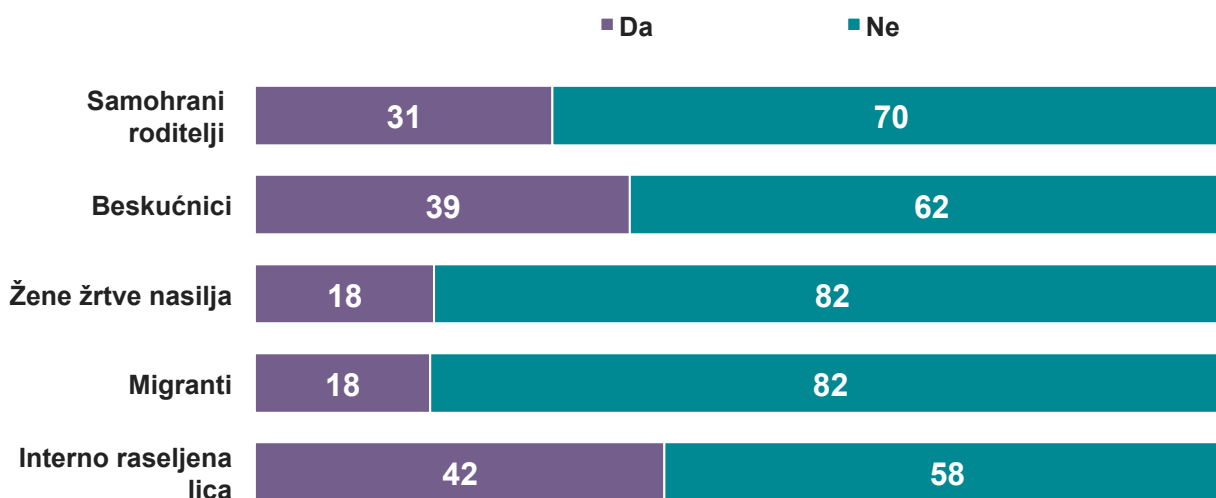

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Oko polovina **samohranih roditelja** (47%) i **žena žrtava nasilja** (52%), odnosno nešto više od polovine **migranata** (54%) koji žive u višečlanim porodicama, navodi da u domaćinstvu ima članova mlađih od 15 godina. Taj broj je niži u **populaciji interno raseljenih lica**, te svaki treći ispitanik ovog profila potvrđuje da u domaćinstvu žive deca ovog uzrasta.

Grafikon 13: Da li u Vašem domaćinstvu ima članova sa hroničnim oboljenjima, smetnjama i/ili invaliditetom?

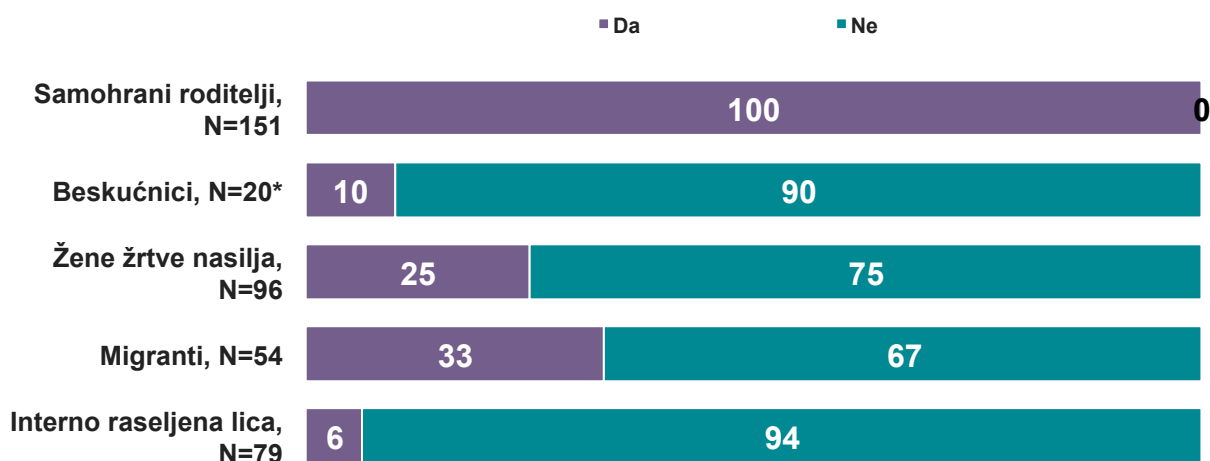
Baza: Ukupna cilina populacija. N=654:

Skoro trećina svih anketiranih **samohranih roditelja** (31%) navodi da u njihovom domaćinstvu ima članova sa hroničnim oboljenjima, smetnjama ili invaliditetom. Oko 2/5 **beskućnika** (39%) i **interno raseljenih lica** (42%) takođe odgovara potvrdno na ovo pitanje. Povoljnija situacija u ovom pogledu je u domaćinstvima **žena žrtava nasilja** i **migranata**, gde 18% ispitanika kaže da ima bolesnog ili funkcionalno zavisnog člana porodice.

Grafikon 14: Da li je Vaša porodica jednoroditeljska, da li ste samohrani roditelj?

Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 člana i više njih, 61% ukupne ciljne populacije. N=400:

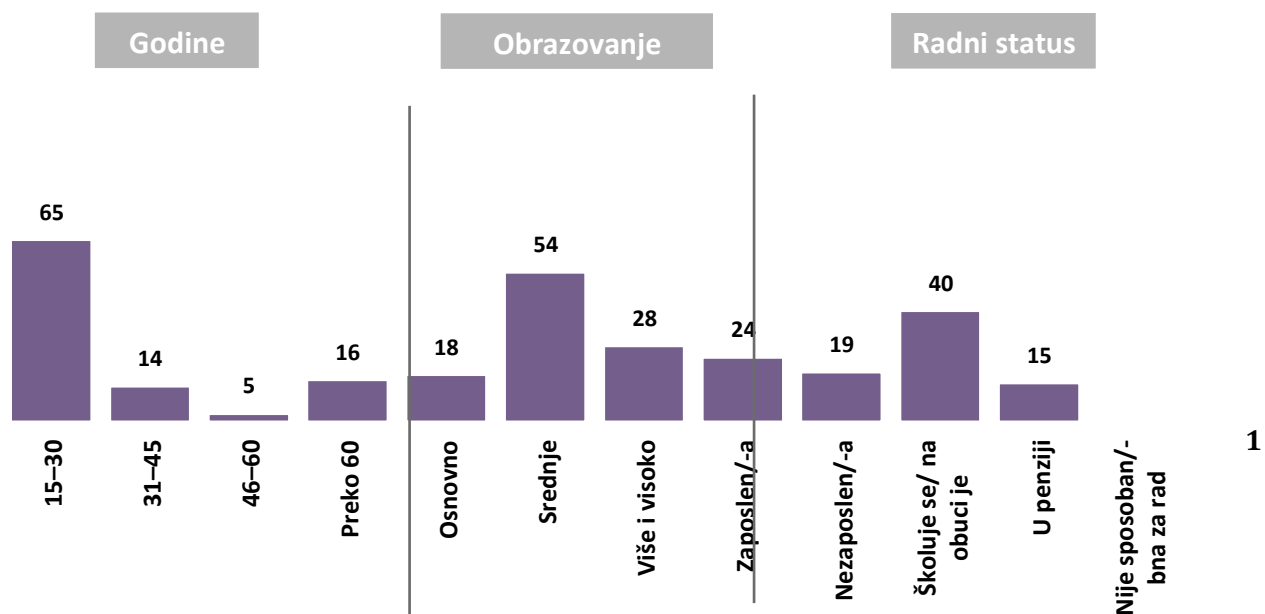

Uzimajući u obzir višečlana domaćinstva, 1/4 **žena žrtava nasilja**, odnosno 1/3 **migranata** navodi da su samohrani roditelji. Među populacijom **interno raseljenih lica**, svega 6% ispitanika navodi isto.

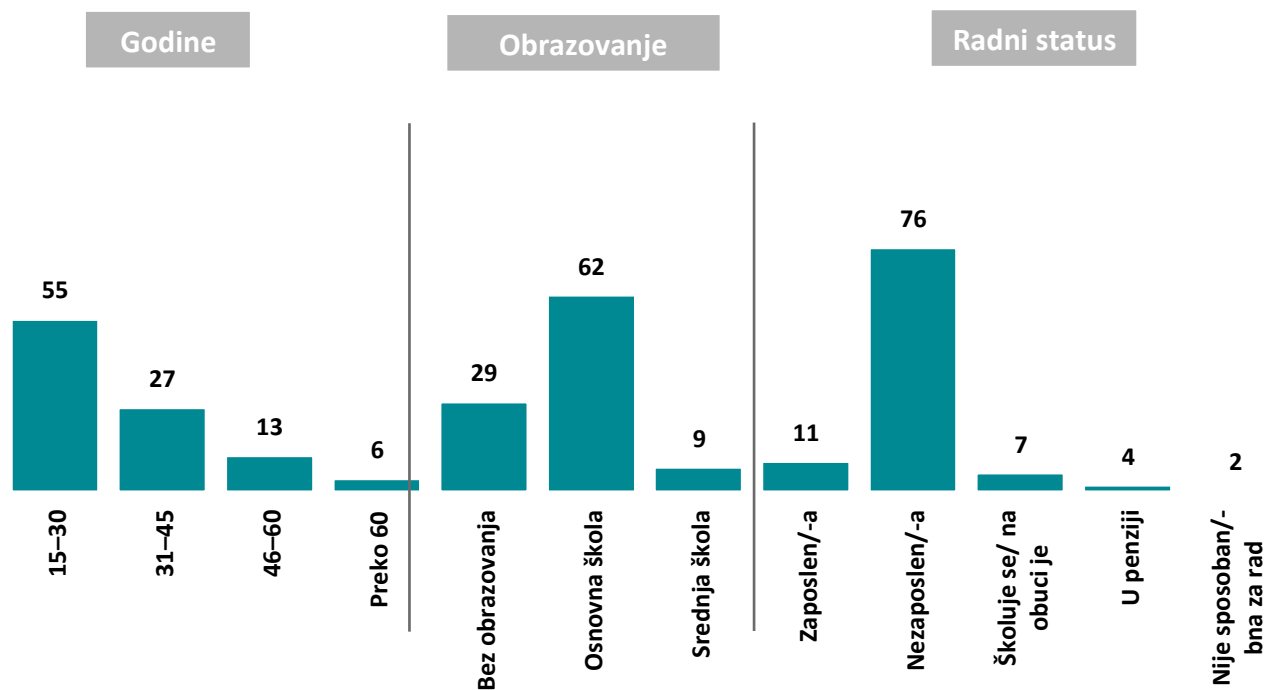
Demografija ostalih članova domaćinstva starijih od 15 godina

Demografski podaci ostalih članova domaćinstva za svih šest ciljnih populacija strukturisani su u odnosu na pol, godine, nivo obrazovanja, radni status i tip naselja.

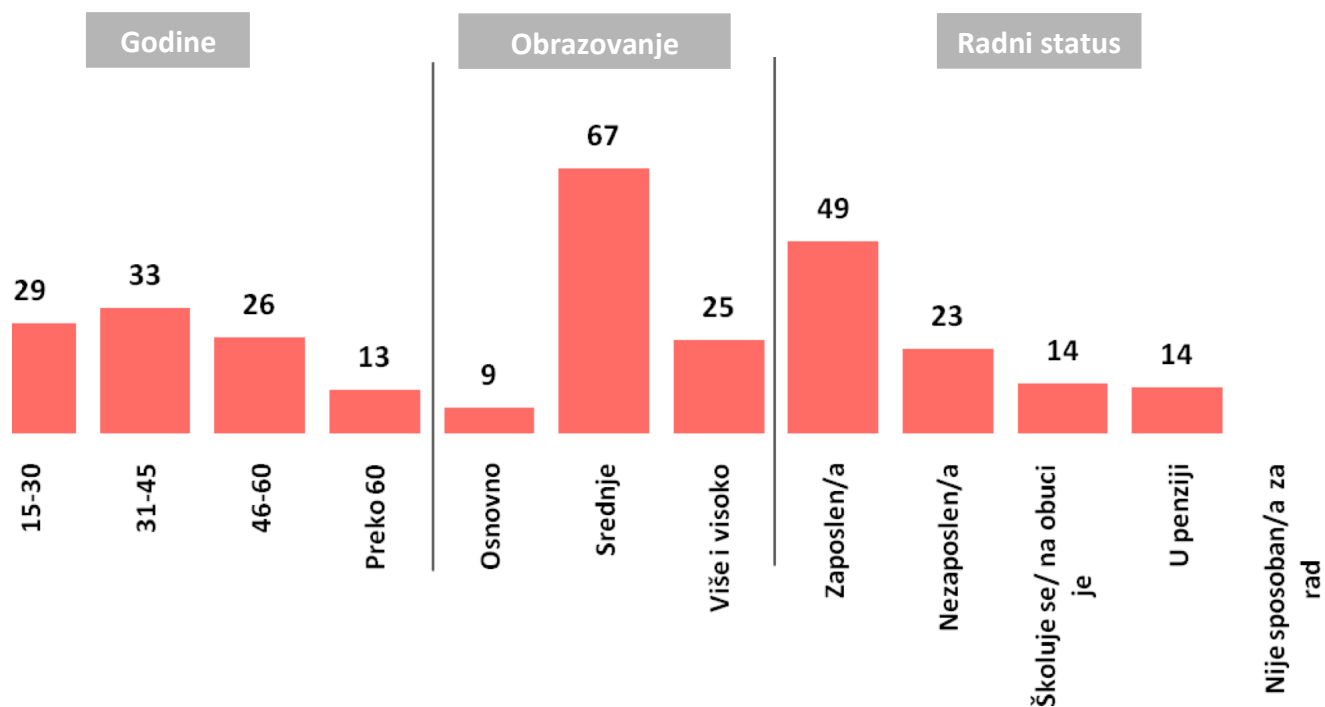
Grafikon 15: Samohrani roditelji
 Baza članova domaćinstva: N=178;

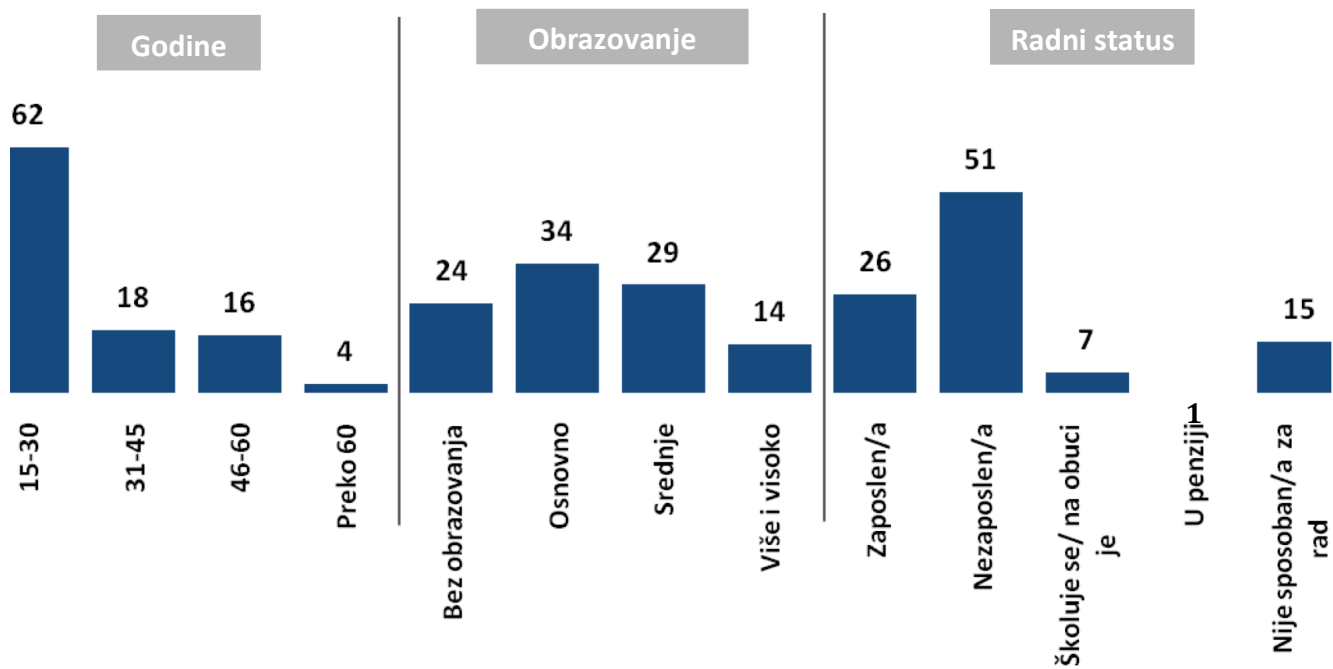
Grafikon 16: Beskućnici
 Baza članova domaćinstva: N=55;

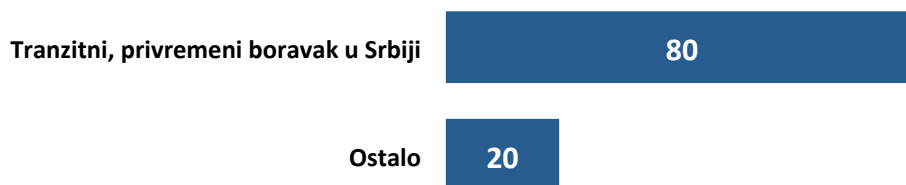
Grafikon 17: Žene žrtve nasilja
 Baza članova domaćinstva: N=141;

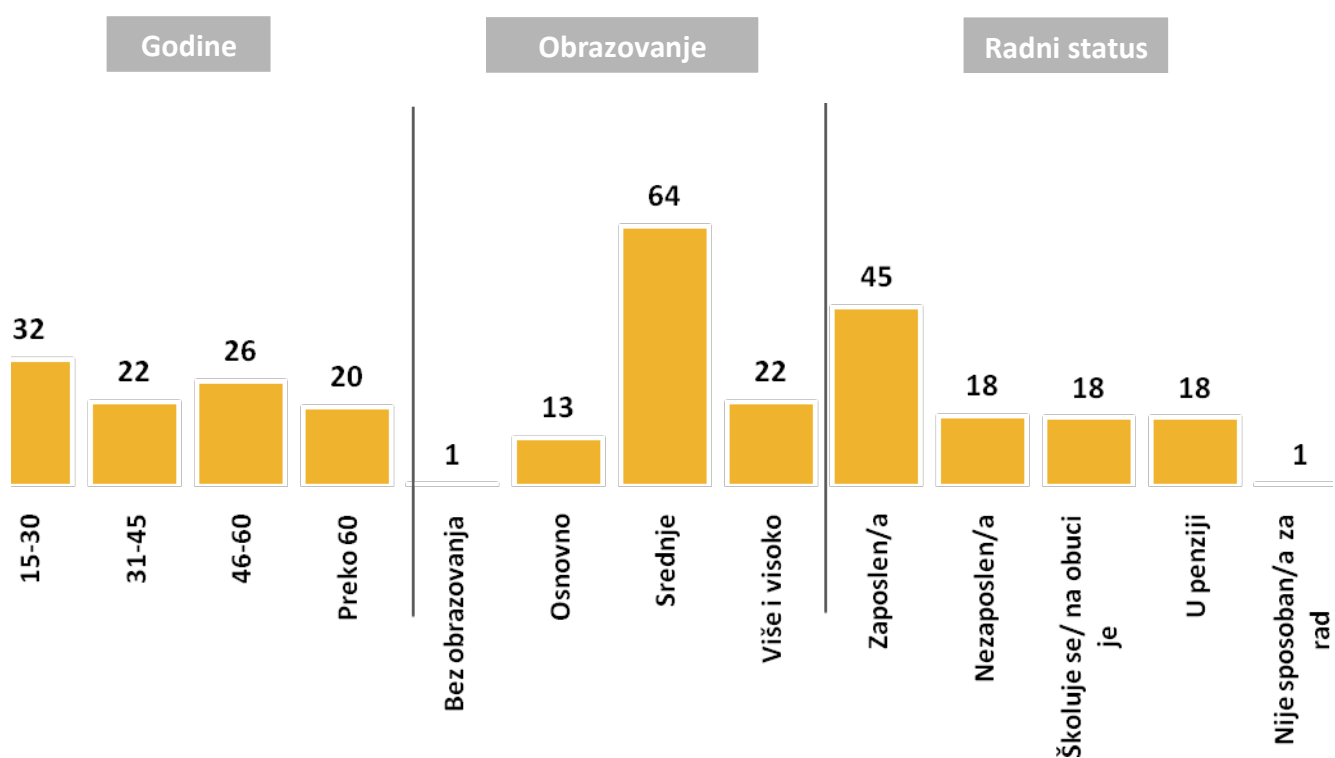
Grafikon 18: Migranti
 Baza članova domaćinstva: N=137;

Grafikon 19: Razlozi zbog kojih ostali članovi domaćinstva nisu sposobni za rad
 Baza članova domaćinstva: Članovi domaćinstva migranata koji nisu sposobni za rad, N=20;

Grafikon 20: Interno raseljena lica
 Baza članova domaćinstva: N=148;

Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Ostale informacije o domaćinstvu

Samo jedno dete mlađe od 15 godina u najvećem broju imaju domaćinstva samohranih roditelja i žena žrtava nasilja. Više od polovine domaćinstava žena žrtava nasilja ima decu predškolskog i školskog uzrasta.

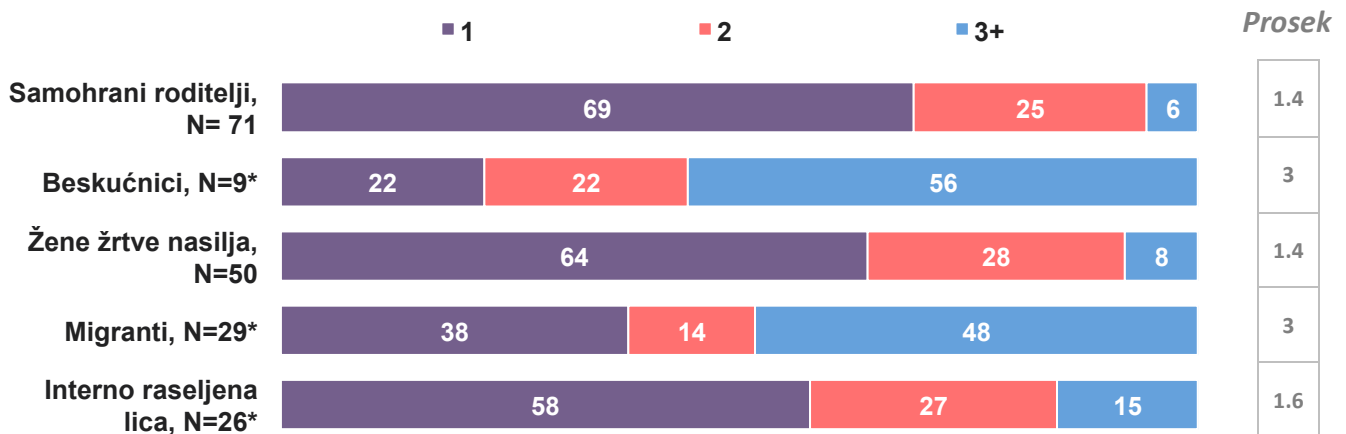
Domaćinstva koja imaju člana sa nekom hroničnom bolešću ili invaliditetom mahom navode da se radi o jednom članu porodice, koji zahteva posebnu negu ili pažnju, a ova lica uglavnom i žive u samom domaćinstvu.

Većina ispitanika iz svih ciljnih populacija ne prima nikakva novčana davanja države, sa izuzetkom populacije beskućnika, gde dve petine nema nikakva novčana davanja.

Većina ispitanika u svim grupama (kao i svi beskućnici) izjavljuje da njihovo domaćinstvo ne bi moglo da pokrije iznenadni trošak u iznosu od 100 evra. Finansijski najugroženiji su beskućnici i migranti, pa tako 7 od 10 pripadnika ovih populacija živi sa najviše 100 evra mesečno.

Grafikon 21: Koliko dece do 15 godina živi u Vašem domaćinstvu?

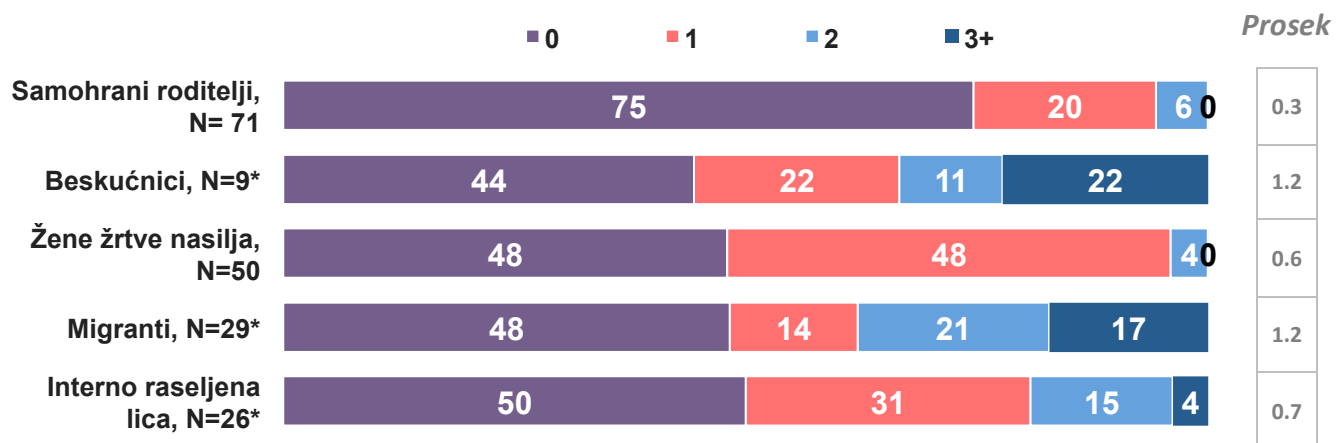
Baza: Oni u čijem domaćinstvu žive deca do 15 godina, 28% ukupne ciljne populacije, N=185;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Najveći procenat **samohranih roditelja** (69%) i **žena žrtava nasilja** (64%) ima jedno dete mlađe od 15 godina, dok oko 1/4 ispitanika u obe populacije navodi dvoje dece ovog uzrasta.

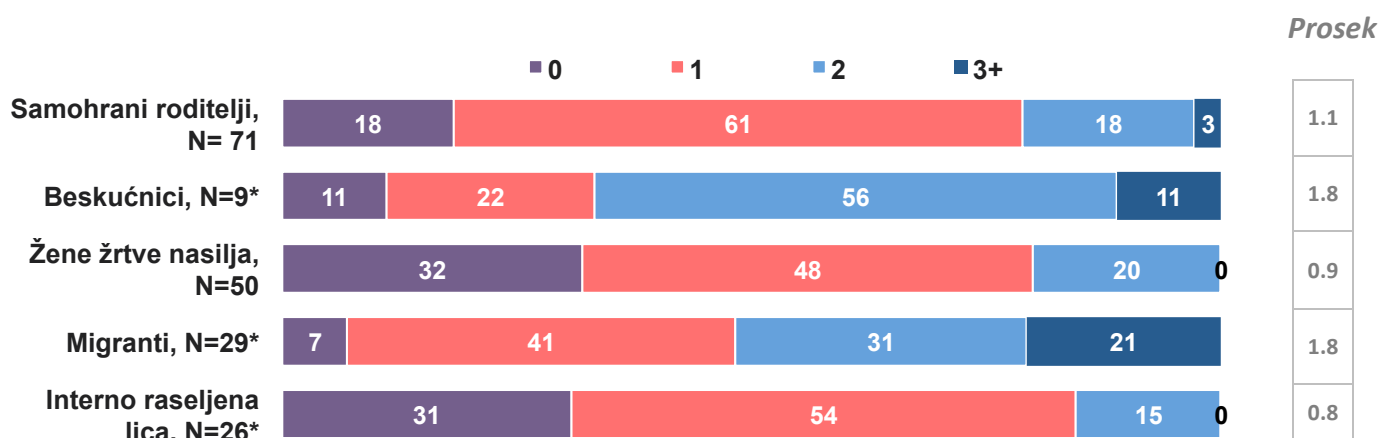
Grafikon 22: Koliko je dece predškolskog uzrasta (od 0 do 6 godina)?
 Baza: Oni u čijem domaćinstvu žive deca do 15 godina, 28% ukupne ciljne populacije, N=185;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Svaki četvrti anketirani **samohrani roditelj** i svaka druga **žena žrtva nasilja** ima dete predškolskog uzrasta.

Grafikon 23: Koliko je dece osnovnoškolskog uzrasta (od 7 do 15 godina)?
 Baza: Oni u čijem domaćinstvu žive deca do 15 godina, 28% ukupne ciljne populacije, N=185;

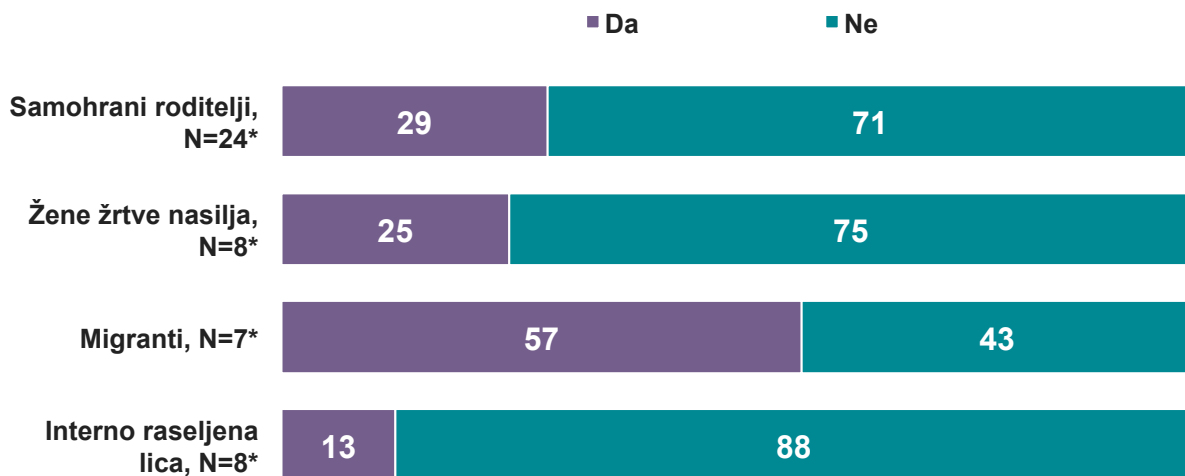

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Kao što se da naslutiti iz prethodnog pitanja, većina ispitanih **samohranih roditelja** ima decu koja pohađaju školu (82%). Isto navode i 2 od 3 **žene žrtve nasilja** (68%).

Grafikon 24: Da li neko od dece ima neko hronično oboljenje, smetnju i/ ili invaliditet?

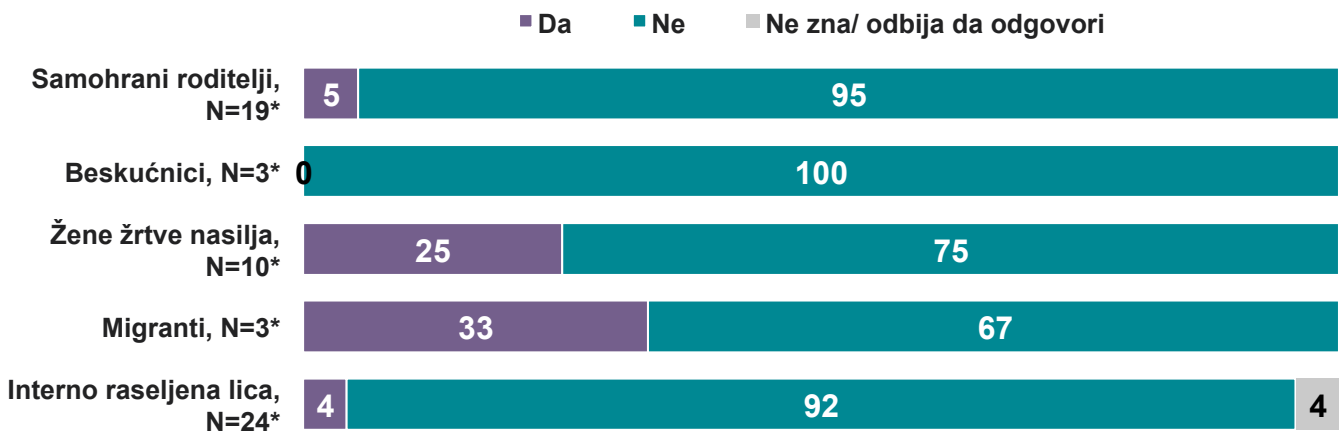
Baza: Oni u čijem domaćinstvu žive deca do 15 godina ili neko ko ima hronično oboljenje, smetnju i/ ili invaliditet. 7% ukupne ciljne populacije. N=47:

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Grafikon 25: Da li je neko od članova domaćinstva stariji od 65 godina korisnik/-ica usluga socijalne zaštite?

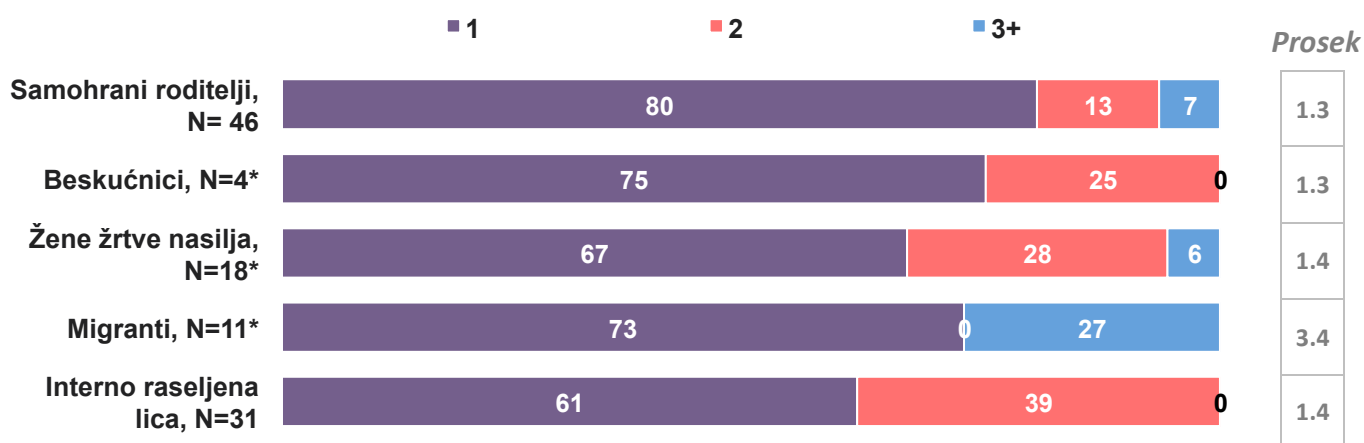
Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 člana i više članova i u čijem domaćinstvu živi i neka osoba starija od 65 godina, 9% ukupne ciljne populacije, N=59;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Grafikon 26: Koliko članova domaćinstva ima neko hronično oboljenje, smetnju i/ili invaliditet?

Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 člana i više njih i u domaćinstvu živi neko ko ima neko hronično oboljenje, smetnju i/ ili invaliditet, 17% ukupne ciljne populacije, N=110;

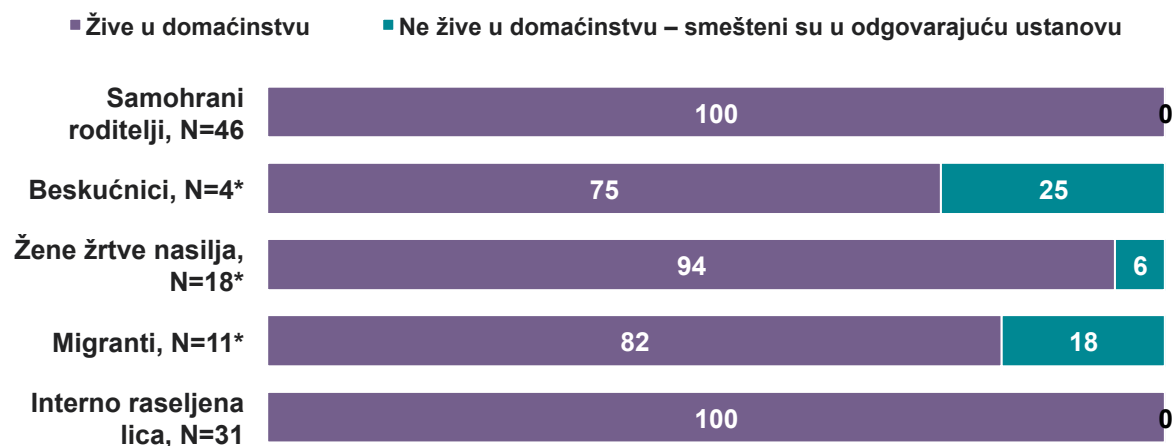

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Domaćinstva **samohranih roditelja** i **interno raseljenih lica** koja imaju člana sa nekom hroničnom bolešću ili invaliditetom mahom navode da se radi o jednom članu porodice, koji zahteva posebnu negu ili pažnju.

Grafikon 27: Da li ovi članovi žive u domaćinstvu ili su korisnici smeštaja u ustanovama socijalne ili zdravstvene zaštite?

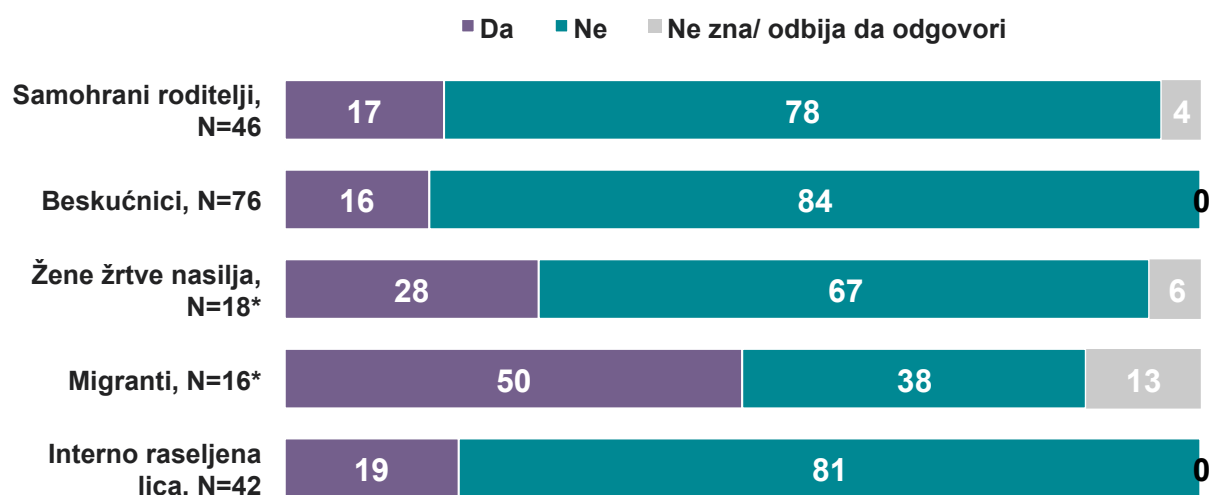
Baza: Oni koji žive u domaćinstvima koja imaju 2 člana i više članova i u domaćinstvu živi neko ko ima neko hronično oboljenje, smetnju i/ ili invaliditet, 17% ukupne ciljne populacije, N=110;

Svi članovi porodica **samohranih roditelja** i **interno raseljenih lica** koji zahtevaju posebnu negu ili pažnju žive u samom domaćinstvu.

Grafikon 28: Da li za negu hronično bolesnog ili funkcionalno zavisnog člana domaćinstva koristite neke usluge iz domena zdravstvene i/ili socijalne zaštite?

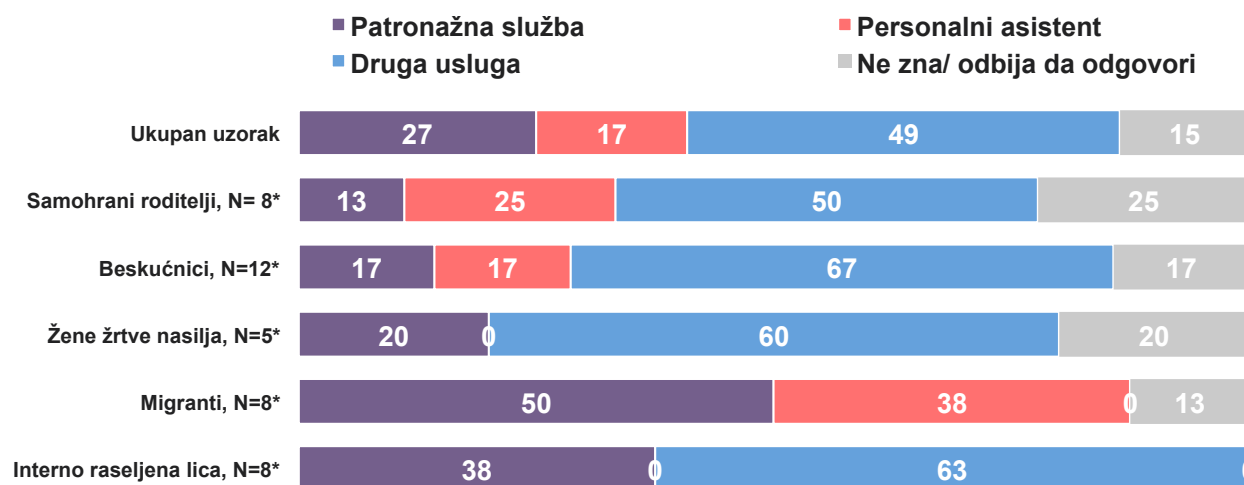
Baza: Oni u čijem domaćinstvu živi neko ko ima neko hronično oboljenje, smetnju i/ ili invaliditet, 30% ukupne ciljne populacije, N=198;

Nepuna petina domaćinstava **samohranih roditelja** (17%) i **interno raseljenih lica** (19%) koristi usluge iz domena zdravstvene ili socijalne zaštite za negu hronično bolesnog ili funkcionalno zavisnog člana porodice.

Grafikon 29: Koje usluge?

Baza: Oni u čijem domaćinstvu za negu hronično bolesnog ili funkcionalno zavisnog člana domaćinstva koriste neke usluge iz domena zdravstvene i/ili socijalne zaštite, 6% ukupne ciljne populacije, N=41;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Grafikon 30: Da li ste Vi ili neki član Vašeg domaćinstva korisnik nekog od sledećih novčanih davanja?

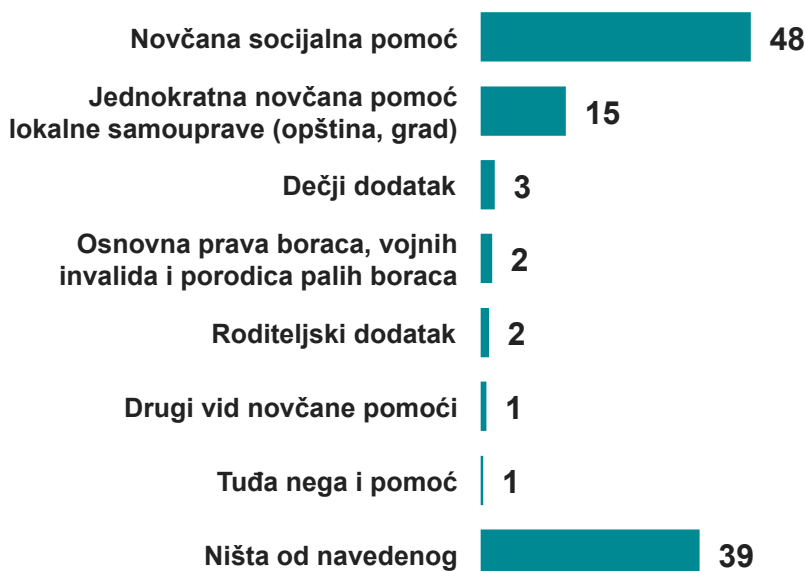
Baza: Ciljna populacija **samohrani roditelji**, N=151;

Oko 3/4 porodica **samohranih roditelja** ne koristi bilo kakvo novčano davanje (76%). 7% ih prima socijalnu pomoć, odnosno stipendiju za studente ili srednjoškolce.

Grafikon 31: Da li ste Vi ili neki član Vašeg domaćinstva korisnik nekog od sledećih novčanih davanja?

Baza: Ciljna populacija **beskućnici**, N=200;

Blizu polovine anketiranih **beskućnika** prima novčanu socijalnu pomoć (48%), a 15% njih navodi i jednokratnu novčanu pomoć lokalne samouprave. S druge strane, 2/5 ne koristi nijedno novčano davanje.

Grafikon 32: Da li ste Vi ili neki član Vašeg domaćinstva korisnik nekog od sledećih novčanih davanja?

Baza: Ciljna populacija žene žrtve nasilja, N=103;

Sedam od deset **žena koje su pretrpele nasilje u porodici** ne koristi bilo koji vid novčane pomoći države. Svaka peta iznosi da prima dečji dodatak, a svaka deseta socijalnu pomoć ili jednokratnu finansijsku podršku lokalne samouprave.

Grafikon 33: Da li ste Vi ili neki član Vašeg domaćinstva korisnik nekog od sledećih novčanih davanja?

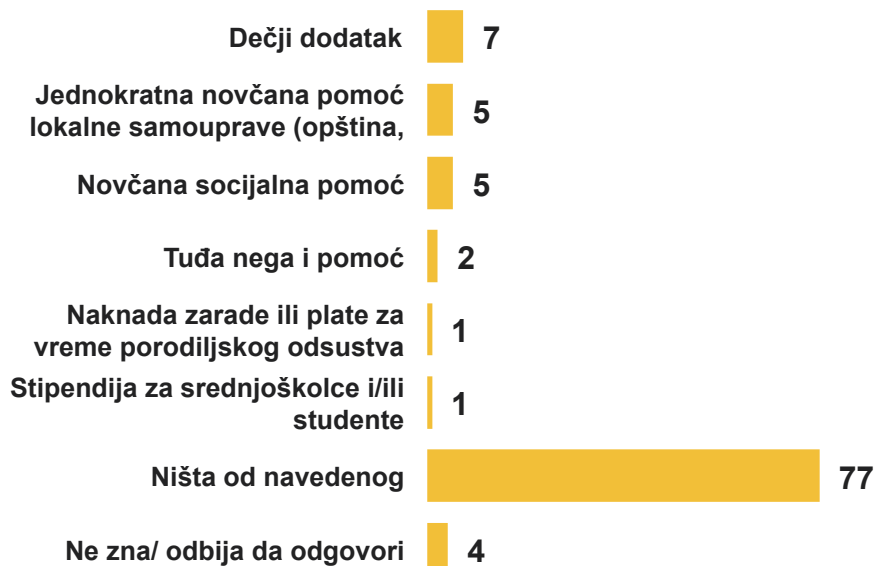
Baza: Ciljna populacija migranti, N=100;

Preko polovine anketiranih **migranata** ne koristi bilo kakvo novčano davanje (54%), a svaki četvrti je korisnik socijalne pomoći.

Grafikon 34: Da li ste Vi ili neki član Vašeg domaćinstva korisnik nekog od sledećih novčanih davanja?

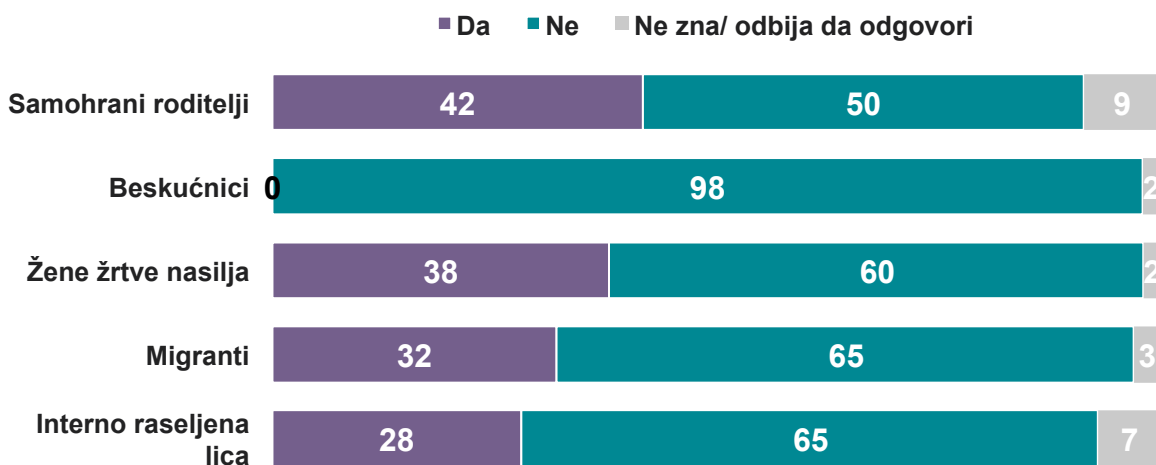
Baza: Ciljna populacija interno raseljena lica, N=100;

Velika većina domaćinstava **interno raseljenih lica** ne prima nijedno novčano davanje (77%); 7% dobija dečji dodatak, a svako deseto domaćinstvo socijalnu pomoć, odnosno jednokratnu pomoć grada ili opštine u kojoj žive.

Grafikon 35: Da li smatrate da je Vaše domaćinstvo u stanju da pokrije neočekivani trošak u iznosu od 100 evra?

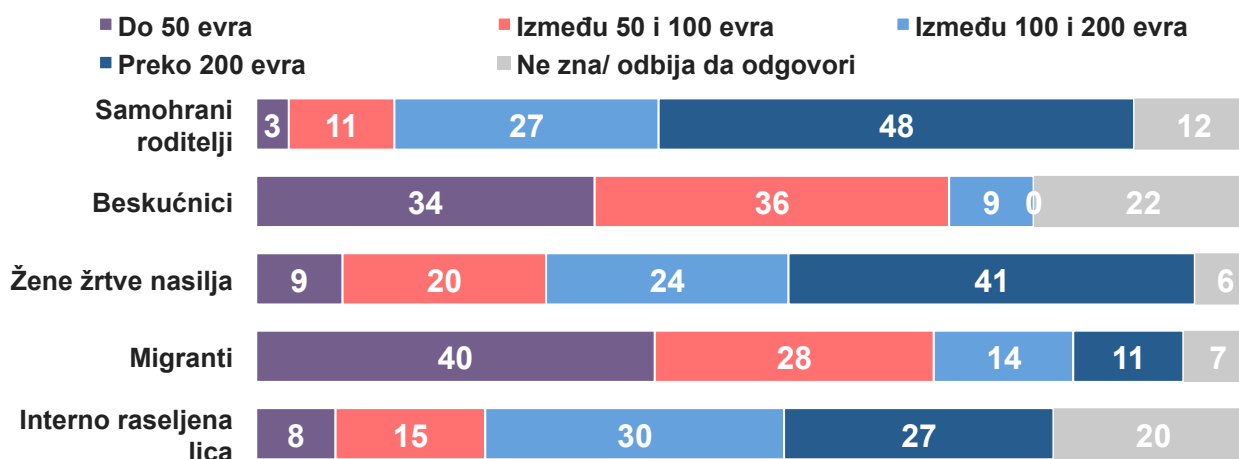
Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Oko 2/5 **samohranih roditelja** (42%) i **žena žrtva nasilja** (38%) smatra da bi njihovo domaćinstvo moglo da pokrije iznenadni trošak u iznosu od 100 evra. Sa time se slaže 1/3 **migranata** i nešto više od 1/4 **interno raseljenih lica** (28%). Očekivano, gotovo svi anketirani **beskućnici** daju odričan odgovor na ovo pitanje (98%).

Grafikon 36: Koliki su mesečni prihodi po članu Vašeg domaćinstva?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Skoro polovina **jednoroditeljskih porodica** navodi da su mesečni prihodi po članu domaćinstva iznad 200 evra (48%). Isto navodi 41% **žena koje su pretrpele nasilje u porodici**, odnosno 27% **interno raseljenih lica**. Ipak, među poslednje dve populacije, struktura prihoda je šarenolikija u odnosu na roditelje.

Kao što se moglo pretpostaviti, finansijski najugroženiji su **beskućnici** i **migranti**, pa tako 7 od 10 pripadnika ovih populacija živi sa najviše 100 evra mesečno.

Pitanja u kontekstu pandemije virusa covid-19

U svim ciljnim populacijama prijavljuje se pogoršanje u svakom od ispitanih aspekata domaćinstva. U proseku, najveće pogoršanje se prijavljuje u vezi sa zabrinutošću za sopstvenu budućnost i budućnost porodice, prihodima i uslovima za školovanje dece.

Kod najvećeg broja ispitanika, u proseku oko dve petine po populaciji, pandemija virusa COVID-19 nije uticala na radnu aktivnost člana domaćinstva koji ostvaruje najveću zaradu tj. sve je ostalo isto kao i pre krize. Tamo gde je pandemija uticala na radnu aktivnost, u najvećem broju slučajeva se radi o smanjenju zarade.

U većini domaćinstava svih ciljnih populacija je došlo do promene u strukturi potrošnje usled pandemije virusa COVID-19 i to uglavnom na način da su se kupovale samo osnovne namirnice, jeftiniji proizvodi ili, u najboljem slučaju, manje količine robe.

U proseku je između jedne i dve petine ispitanika u svim populacijama imalo neke nužne rashode kojih su morali da se odreknu za vreme trajanja pandemije virusa COVID-19. Ovo se uglavnom odnosilo na kozmetičke usluge i zabavu, odeću i obuću, ali i na lekove i sredstva za higijenu.

Većina svih ispitanika navodi da bi njihovo domaćinstvo teško izdržalo zahtev za fizičkim distanciranjem u naredna 3 meseca. Ovo se odnosi na sve ispitivane aspekte, a najviše na ostvarivanje prava na usluge socijalne i zdravstvene zaštite, izmirivanje redovnih obaveza i obezbeđivanje dovoljno novca za lekove i redovno lečenje.

Interno raseljena lica i migranti ocenjuju mere države u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom pandemije virusa COVID-19 kao adekvatne, dok samohrani roditelji imaju suprotno mišljenje.

Finansijske mere se doživljavaju kao najvažnije, bilo u pozitivnom smislu – tamo gde ih je bilo, bilo u negativnom smislu, u kontekstu onoga što je najviše nedostajalo da državne mere budu adekvatne. Takođe, sve obuhvaćene ciljne grupe ističu da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako se može dobiti pomoć.

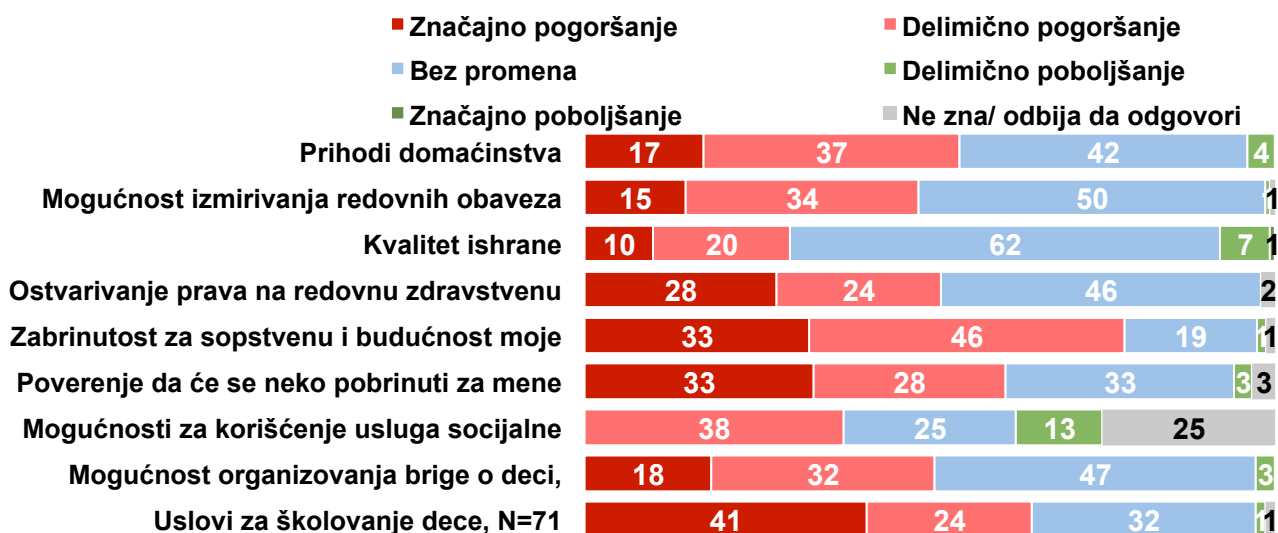
Većina pripadnika ugroženih grupa su se sami snalazili tokom pandemije virusa COVID-19, dok jedna četvrtina navodi da su im pomogli rođaci ili prijatelji. Nešto manje od trećine svih ispitanika navodi da su dobili pomoć od neke institucije ili organizacije.

Bez obzira na izvor pomoći, ispitanicima je najviše značila bilo kakva pomoć u očuvanju životnog standarda domaćinstva, dok je na drugom mestu pomoć u vezi sa poslom ili zaposlenjem.

Kada je u pitanju pomoć u naredna 3 meseca, kao najznačajnija se izdvaja novčana pomoć, a prati je zadržavanje ili pronalaženje posla.

Grafikon 37: Da li i kako su se promenili sledeći aspekti u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19?

Baza: Ciljna populacija **samohrani roditelji**, N=151;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Prilikom pitanja o promenama koje je izazvala pandemija virusa COVID-19, **samohrani roditelji** najpre ističu pojačanu bojazan za budućnost porodice (79%). Dalje, više od 60% njih smatra da je pandemija narušila kvalitet obrazovanja dece (65%) i izražavaju uverenje da imaju na koga da se oslone (61%). Oko polovine ih se suočilo sa smanjenjem prihoda (54%), a samim tim i sa otežanim izmirivanjem redovnih obaveza (49%). Svaki drugi pripadnik ove populacije navodi i teškoće u ostvarivanju prava na redovnu zdravstvenu zaštitu (52%), odnosno teškoće u organizovanju brige o deci (50%). Mimo ponuđenih opcija,

jedan broj samohranih roditelja ističe da je pandemija virusa COVID-19 narušila socijalni aspekt njihovog života.

Grafikon 38: Da li i kako su se promenili sledeći aspekti u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja pandemije COVID-19?

Baza: Ciljna populacija **beskućnici**, N=200;

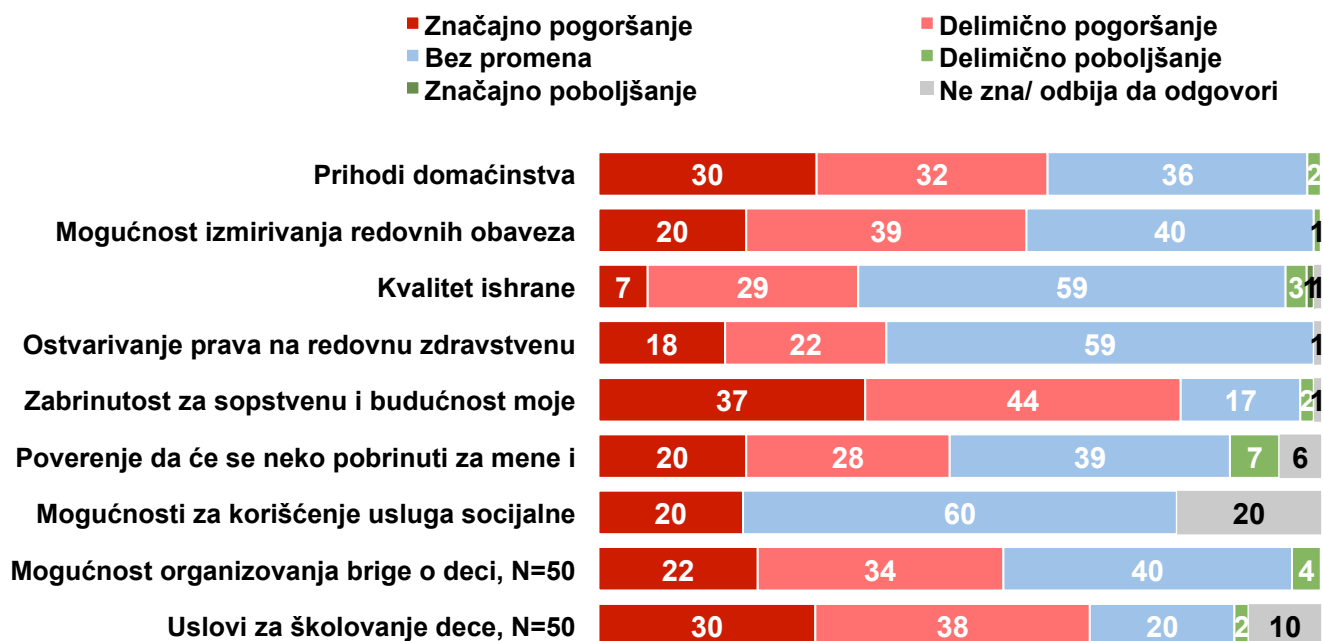

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Već na prvi pogled je jasno da je pandemija ozbiljno narušila većinu aspekata u životu **beskućnika**. Tako 3/4 njih navodi pogoršanje u kvalitetu ishrane, a svega nešto manje podvlači i smanjenje prihoda (70%), pojačan strah za budućnost (68%) i ugroženo poverenje da će se neko pobrinuti za njih (69%).

Grafikon 39: Da li i kako su se promenili sledeći aspekti u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19?

Baza: Ciljna populacija žene žrtve nasilja, N=103;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Ispitanice koje su se suočile sa nasiljem u porodici ubedljivo najčešće ističu povećanu brigu za sebe i svoju porodicu kao primarnu posledicu pandemije virusa COVID-19 (81%). Oko 2/3 ih navodi da je pandemija uticala negativno na uslove za školovanje dece (68%), a otprilike 6 od 10 u istom kontekstu pominje i prihode domaćinstva (62%), odnosno mogućnost izmirivanja redovnih obaveza (59%). Zanimljivo je da 7% ispitanica ističe veće poverenje da će se neko pobrinuti za njih i porodicu. To se može dovesti u vezu sa 13% njih koje su se tokom karantina obratile Sigurnoj kući i samim tim se osetile bezbednije. Nasuprot tome, jedan broj ispitanica navodi da je pandemija pogoršala odnose u porodici, tj. s partnerom.

Grafikon 40: Da li i kako su se promenili sledeći aspekti u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja COVID 19 pandemije?

Baza: Ciljna populacija *migranti*, N=100;

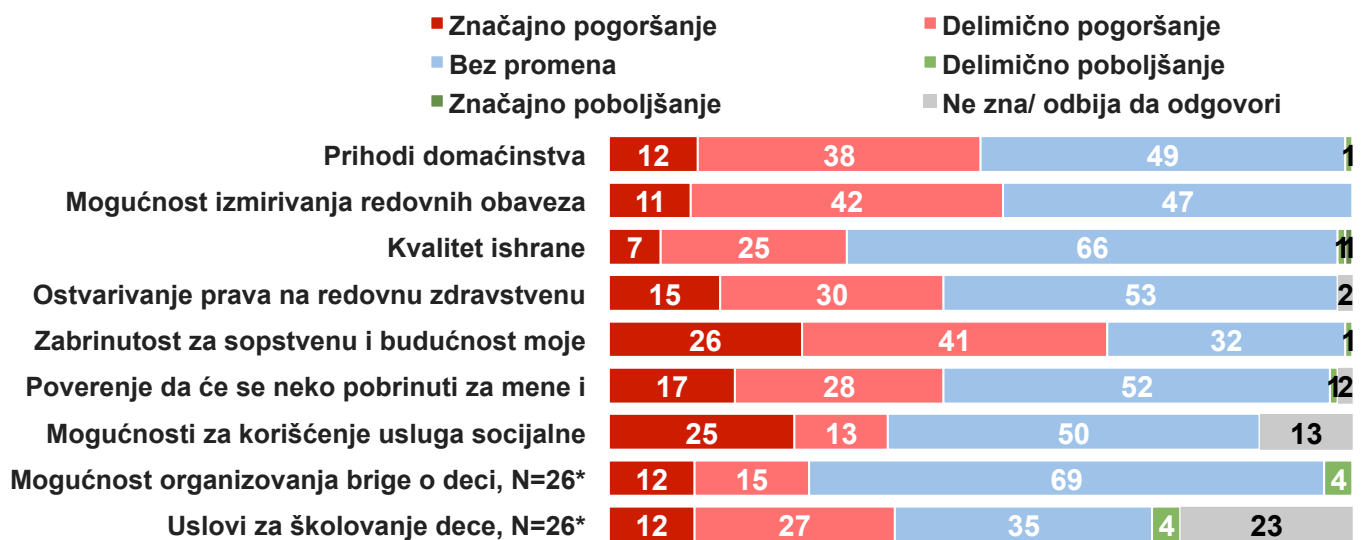

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Za razliku od ostalih grupa, populacija **migranata** ističe poboljšanje svih navedenih aspekata bar u određenoj meri. Takođe, za većinu stavki smatraju da se nisu promenile usled pandemije virusa COVID-19. S druge strane, 40% navodi da se pandemija negativno odrazila na njihove prihode, a nešto manje od toga i na brigu za budućnost (37%).

Grafikon 41: Da li i kako su se promenili sledeći aspekti u Vašem domaćinstvu nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19?

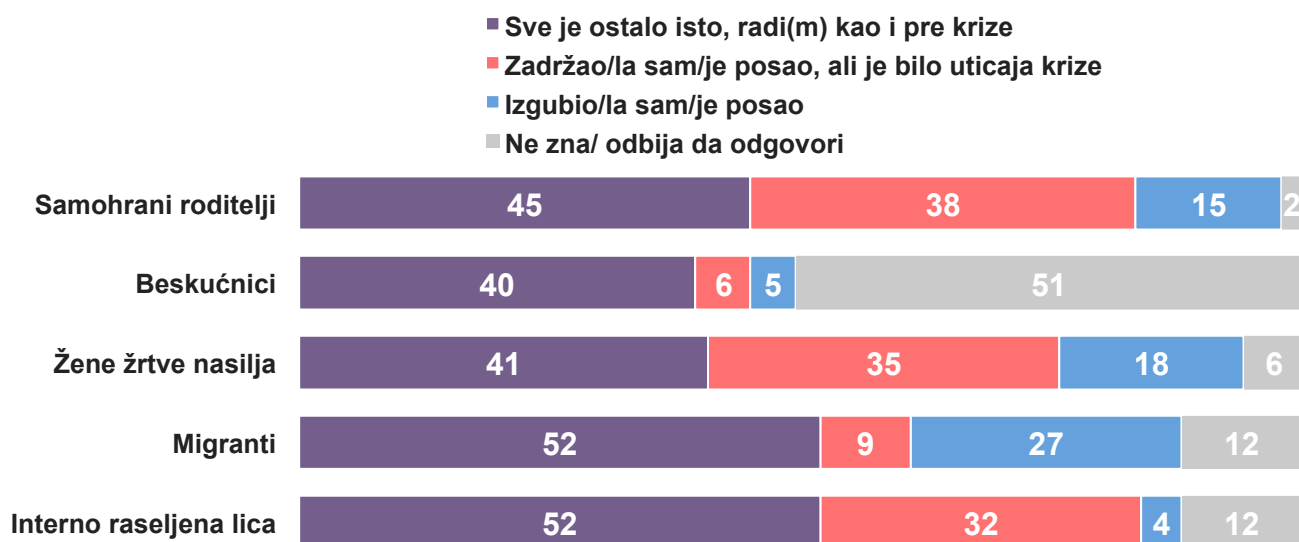
Baza: Ciljna populacija *interno raseljena lica*, N=100;

Kao i i većina ostalih ispitanika, **interno raseljena lica** pre svega podvlače negativan uticaj pandemije na brigu za budućnost porodice (67%). Polovina ih je iskusila i smanjenje prihoda, a nešto više i teškoće u izmirivanju redovnih obaveza (53%).

Grafikon 42: Da li je i kako pandemija virusa COVID-19 uticala na radnu aktivnost (formalnu ili neformalnu) člana Vašeg domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

U više od pola anketiranih porodica **samohranih roditelja** i **žena žrtava nasilja** (53%), pandemija virusa COVID-19 je prouzrokovala neku vrstu promene u radnoj aktivnosti člana koji ostvaruje najznačajniju zaradu. Štaviše, čak 15%, odnosno 18%, navodi gubitak posla kao posledicu pandemije.

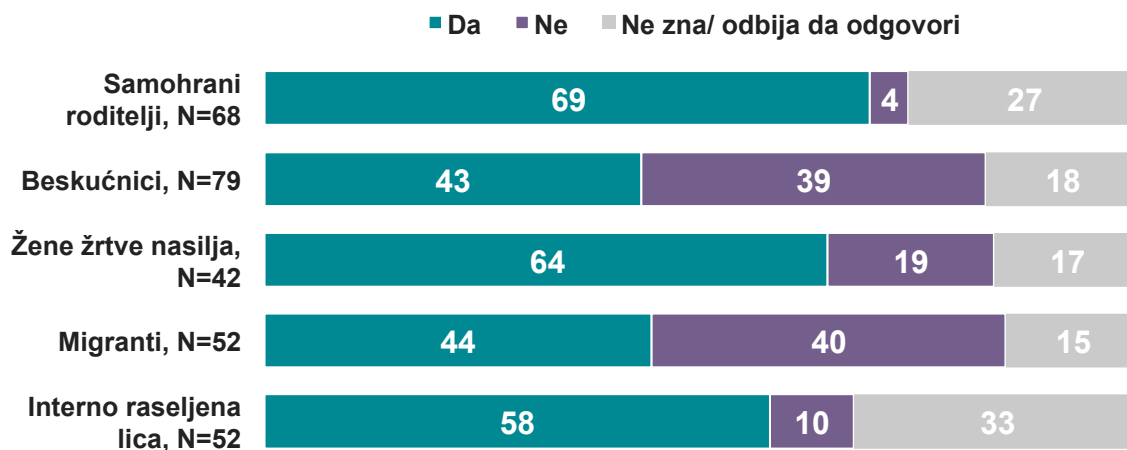
Situacija je nešto bolja u domaćinstvima **interno raseljenih lica**, gde nešto više od trećine ispitanika prijavljuje promene u zaposlenju (36%). Ovo se pak može dovesti u vezu s većim brojem penzionera među ovom populacijom u odnosu na prethodno pomenute (21% prema 4% među samohranim roditeljima i 8% među ženama žrtvama nasilja), a njihovi su prihodi, za vreme zdravstvene krize, ostali stabilni.

Očekivano, a pod pretpostavkom da ni pre krize izazvane pandemijom nisu radili, veliki broj **beskućnika** nije mogao da odgovori na ovo pitanje (51%). Ipak, 40% njih kaže da nisu iskusili promene u radnoj aktivnosti.

Polovina migrantske populacije takođe ističe da promena nema, a 36% tvrdi suprotno.

Grafikon 43: Da li smatrate da će član domaćinstva koji ostvaruje najznačajniju zaradu moći da zadrži taj status i ukoliko se kriza nastavi?

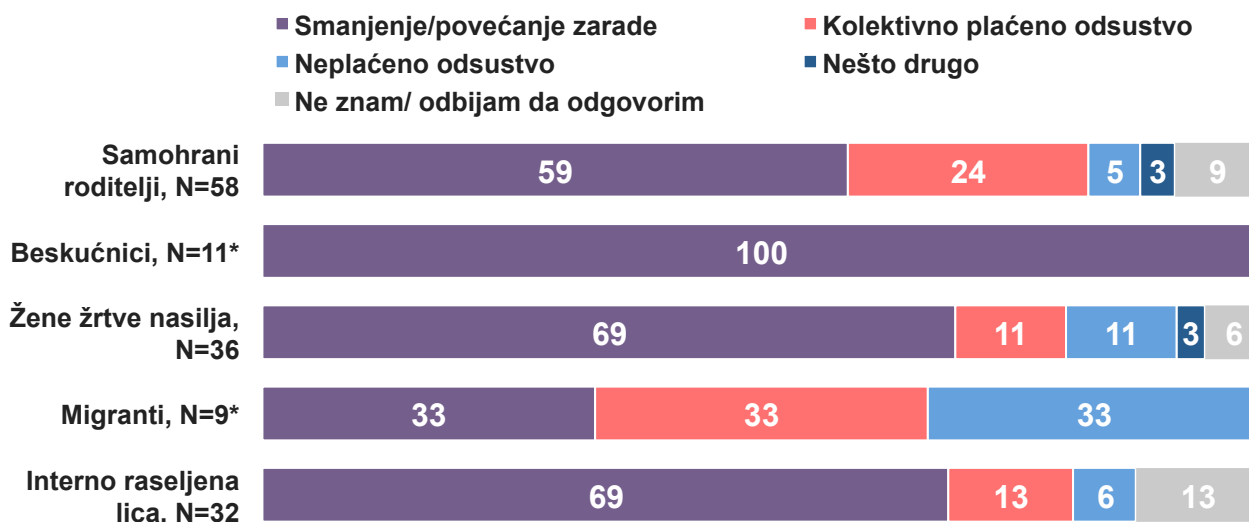
Baza: Oni kod kojih pandemija virusa COVID-19 nije uticala na radnu aktivnost (formalnu ili neformalnu) člana domaćinstva ili njih samih, 45% ukupne ciljne populacije, N=293;

Uzimajući u obzir domaćinstva koja nisu pretrpela promene u zaposlenju člana s najvišim prihodima za vreme krize izazvane pandemijom virusa COVID-19, sve populacije su optimistične u pogledu zadržavanja trenutnog posla. Tako skoro 70% **samohranih roditelja** i 2/3 **žena žrtava nasilja** ima pozitivan stav po ovom pitanju. Isto se može reći za blizu 60% **interno raseljenih lica** i preko 40% **beskućnika** i **migranata**.

Grafikon 44: Koja je najznačajnija promena na radnom mestu člana sa najznačajnijom zaradom do koje je došlo usled krize?

Baza: Oni kod kojih je pandemija virusa COVID 19 uticala na radnu aktivnost (formalnu ili neformalnu) člana domaćinstva ili njih samih, 22% ukupne ciljne populacije, N=146;

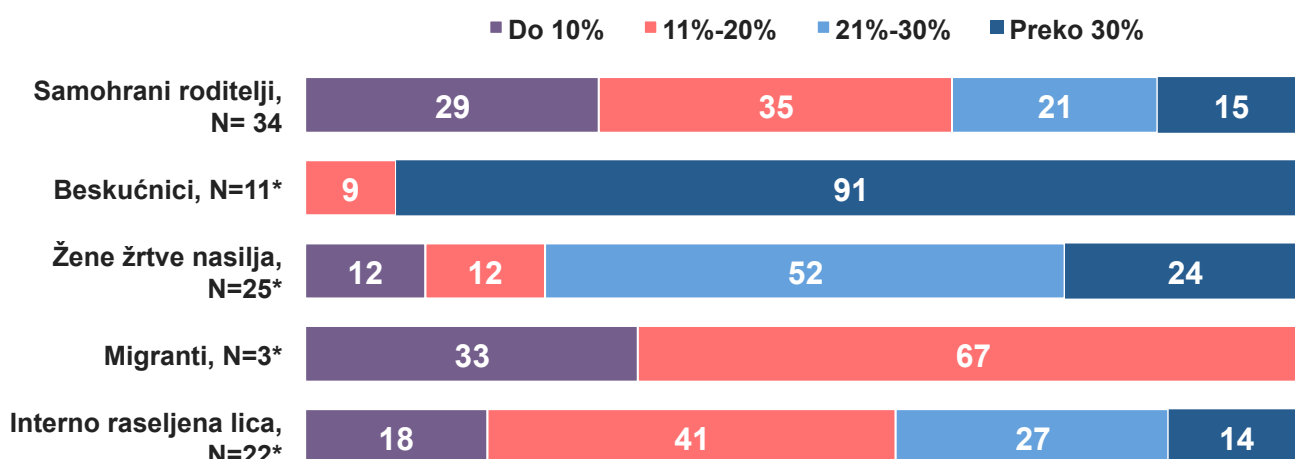

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Kada govorimo o domaćinstvima koja su se suočila sa promenama u radnoj aktivnosti člana koji najznačajnije doprinosi kućnom budžetu, smanjenje odnosno povećanje zarade je najčešće navođena posledica. Ističe je gotovo 70% **žena žrtava nasilja i interno raseljenih lica**, kao i skoro 60% **samohranih roditelja**. Takođe, četvrtina poslednje pomenute populacije navodi kolektivno plaćeno odsustvo za vreme krize izazvane pandemijom virusa COVID-19.

Grafikon 45: Za koliko procenata je smanjena/povećana zarada?

Baza: Oni kod kojih je pandemija virusa COVID-19 uticala na smanjenje/povećanje zarada člana domaćinstva ili njih samih, 15% ukupne ciljane populacije, N=95;

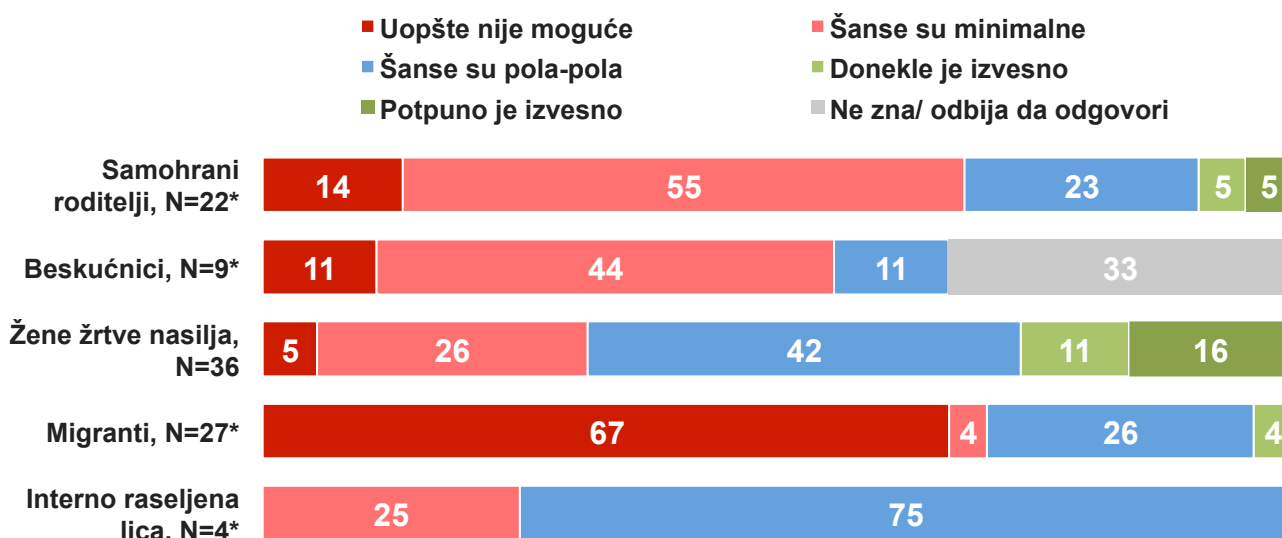

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Većina **samohranih roditelja** čija su domaćinstva pretrpela promenu u zaradi navodi da je ta promena iznosila do 20% plate (64%).

Grafikon 46: Kako ocenjujete mogućnosti ponovnog pronalaska posla ili vraćanja na stari posao nakon završetka krize?

Baza: Oni kod kojih je pandemija virusa COVID 19 uticala na gubitak posla člana domaćinstva ili njih samih, 12% ukupne ciljane populacije, N=81;

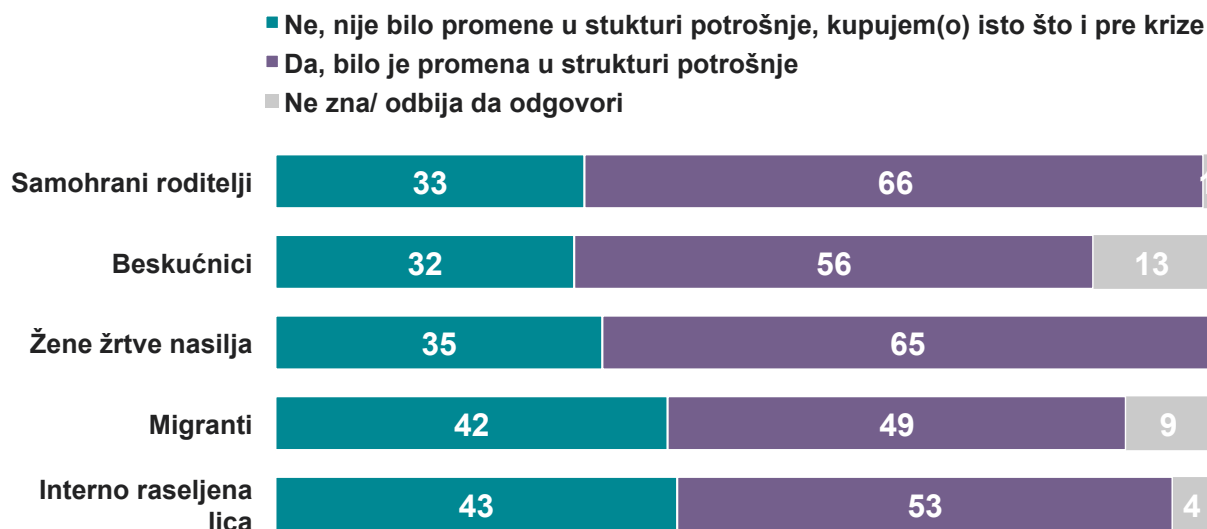

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Mišljenje **žena žrtava nasilja** o ponovnom pronalasku posla člana koji ga je izgubio tokom pandemije je podeljeno. Ipak, najveći broj ocenjuje da su šanse pola-pola (42%).

Grafikon 47: Da li je došlo do promena u strukturi ukupne potrošnje Vašeg domaćinstva nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19?

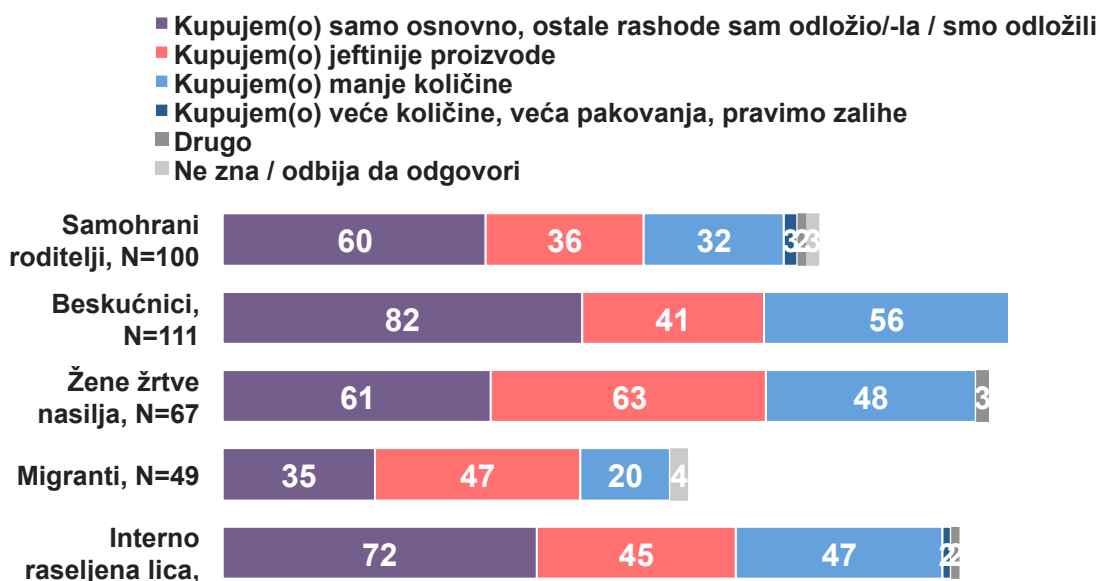
Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Dve trećine anketiranih **samohranih roditelja** i **žena žrtava nasilja** je iskusilo promene u strukturi ukupne potrošnje domaćinstva nakon izbijanja pandemije. Isto navodi 56% **beskućnika**, 53% **interno raseljenih lica** i polovina **migranata**.

Grafikon 48: Kako se promenila Vaša / potrošnja Vašeg domaćinstva nakon izbijanja pandemije virusa COVID 19? (višestruki odgovori)

Baza: Oni u čijem je domaćinstvu bilo promena u strukturi potrošnje, 58% ukupne ciljne populacije, N=380;

Imajući u vidu domaćinstva čija se struktura potrošnje promenila, 6 od 10 **samohranih roditelja** ističe da kupuje samo osnovne potrepštine, te da su ostale rashode odložili. Oko trećine ih kupuje jeftinije proizvode (36%) ili manje količine (36%).

Velika većina **beskućnika** kupuje samo nužno (82%). Uz to, 2/5 se odlučuje za jeftinije proizvode, a 56% za manje količine.

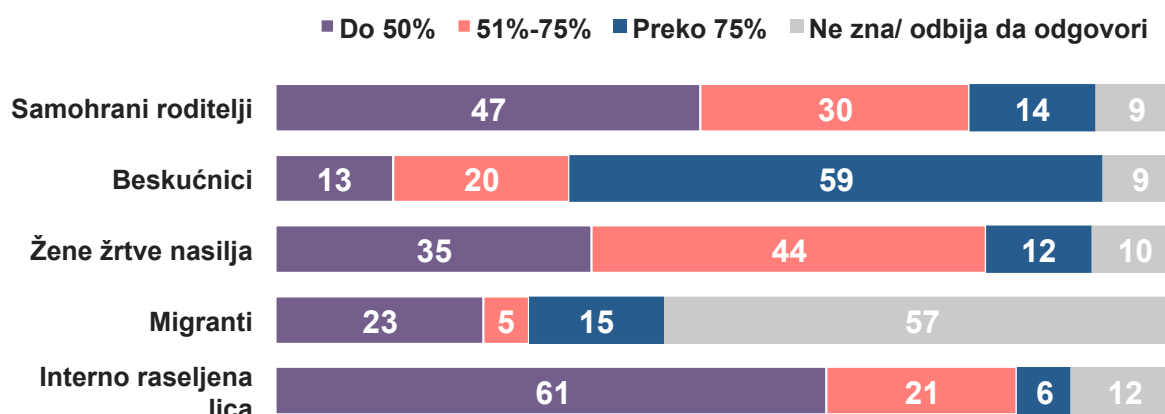
Žene koje su iskusile porodično nasilje mahom su prešle na jeftiniju robu (63%) i ograničavanje potrošnje na neophodno (61%).

Migranti su se prvenstveno opredelili za kupovinu jeftinijih proizvoda (47%).

Više od 70% domaćinstava **interno raseljenih lica** je limitiralo svoju potrošnju samo na osnovno.

Grafikon 49: Koji deo Vaše / ukupne potrošnje Vašeg domaćinstva, prema Vašoj proceni, čine hrana i bezalkoholna pića?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Skoro polovina ispitanih **samohranih roditelja** smatra da do 50% ukupne potrošnje njihovog domaćinstva čine hrana i bezalkoholna pića (47%). Gotovo 1/3 navodi da ove namirnice čine do 75% rashoda (30%), a 14% čak i više od toga.

Tri petine **beskućnika** navodi da na prehrambene namirnice troši preko 75% prihoda kojima raspolažu.

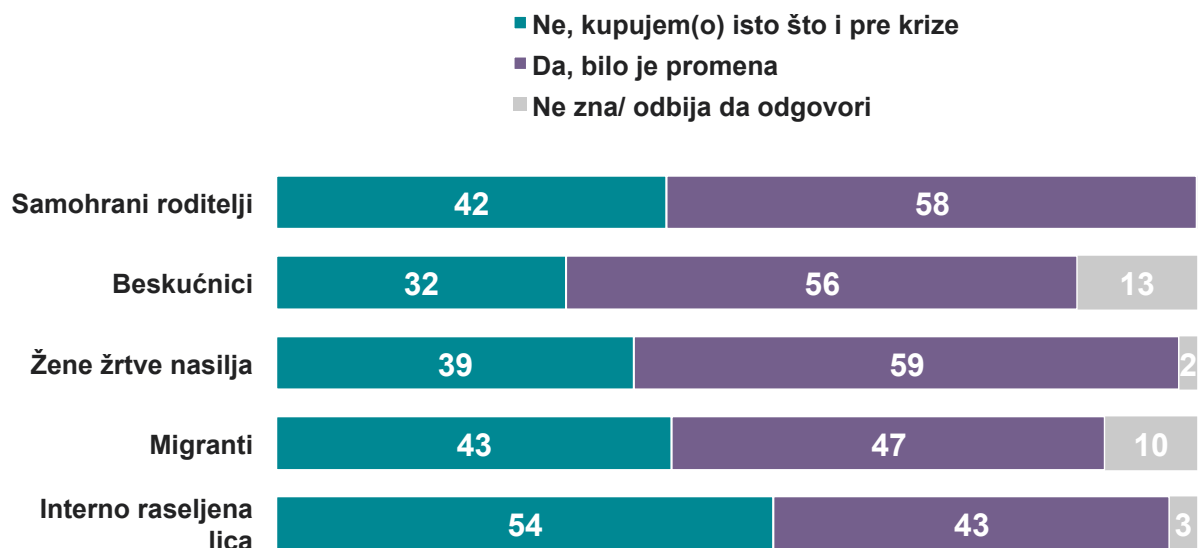
Dok 44% **žena žrtava nasilja** ističe da hrana i bezalkoholna pića čine između 51% i 75% potrošnje njihovog domaćinstva, 35% navodi da ove namirnice čine do polovine njihovih izdataka.

Skoro 60% **migranata** ne može da proceni svoje troškove za prehrambene namirnice, a oko 1/4 smatra da oni ne prelaze 50% ukupne potrošnje.

Najveći broj **interno raseljenih lica** (61%) navodi da za hranu i bezalkoholna pića izdvaja do polovine mesečne potrošnje.

Grafikon 50: Da li je, nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19, došlo do promena u Vašim / rashodima Vašeg domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića?

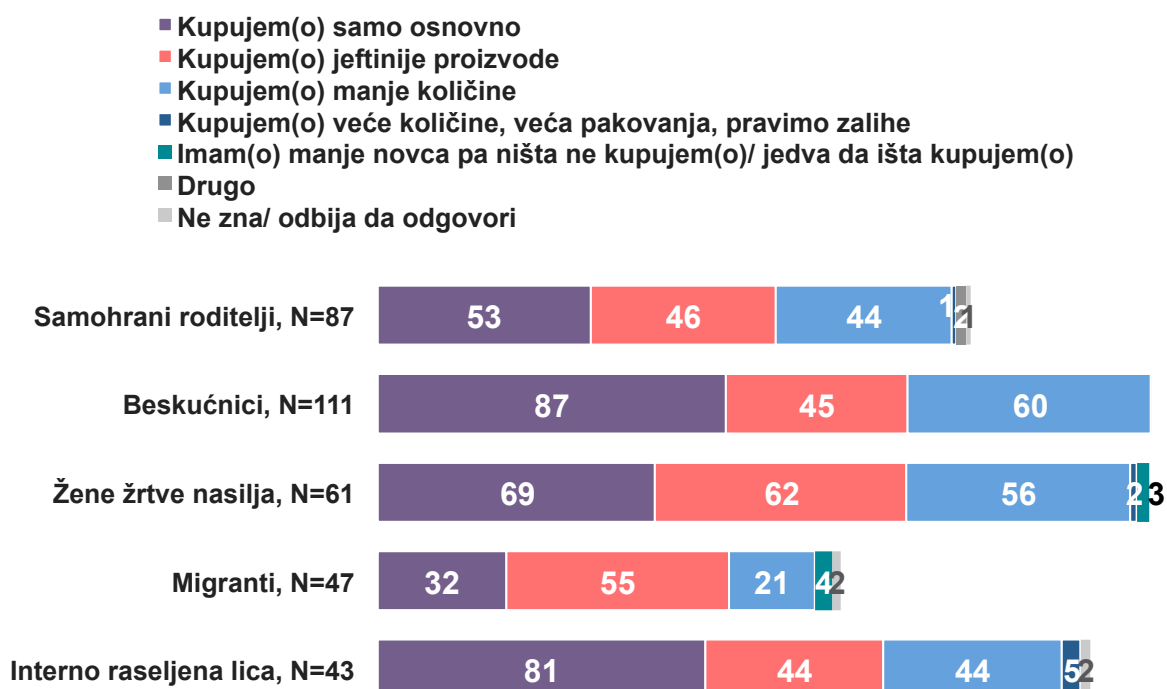
Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Blizu 60% anketiranih **samohranih roditelja**, **žena žrtava nasilja** i **beskućnika** je, usled pandemije virusa COVID-19, osetilo promene u potrošnji domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića. Isto tvrdi i skoro polovina **migranata** (47%), odnosno 43% **interno raseljenih lica**.

Grafikon 51: Kako se promenila Vaša / potrošnja Vašeg domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića?

Baza: Oni u čijem je domaćinstvu nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19 došlo do promena u rashodima domaćinstva za hranu i bezalkoholna pića, N=349;

Samohrani roditelji koji su morali da limitiraju svoje rashode za hranu i bezalkoholna pića su se uglavnom ograničili na osnovne namirnice iz ove kategorije (53%). Preko 40% ih takođe navodi da su prešli na kupovinu jeftinijih proizvoda (46%) ili pazare manje količine (44%).

Velika većina **beskućnika** može sebi da priušti samo nužno (87%).

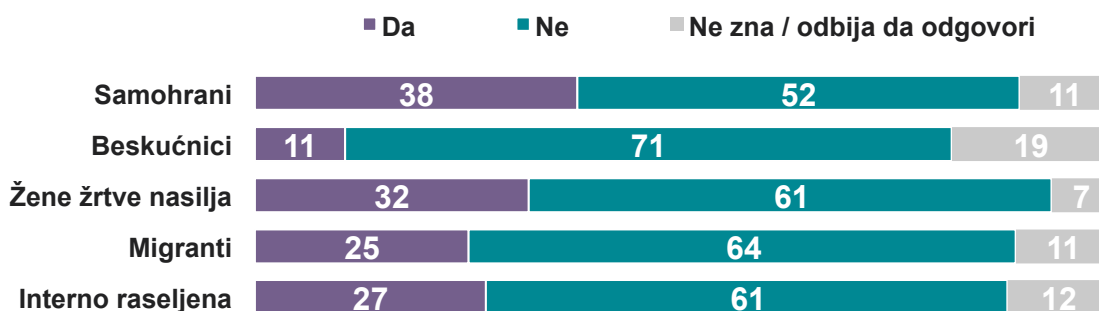
Žene koje su iskusile porodično nasilje su se mahom ograničile na kupovinu neophodnog (69%) ili su se preorijentisale na jeftinije proizvode (62%).

Migranti su se prvenstveno opredelili za kupovinu jeftinijih proizvoda (55%).

Osam od deset domaćinstava **interno raseljenih lica** je limitiralo svoju potrošnju samo na osnovno.

Grafikon 52: Da li postoje nužni rashodi kojih ste morali da se odreknete za vreme pandemije virusa COVID-19?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

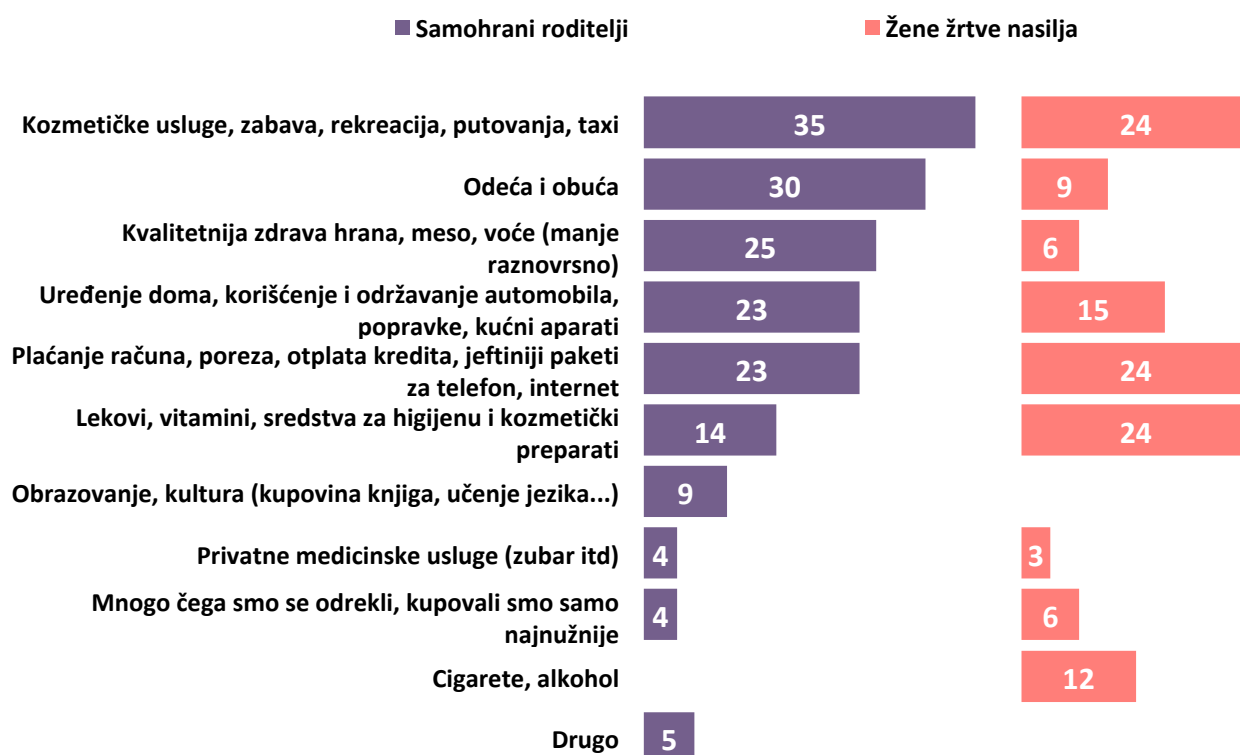

Skoro 2/5 **samohranih roditelja** ističe da postoje rashodi koje smatraju nužnim, a kojih su morali da se odreknu tokom pandemije (38%). Isto tvrdi i trećina **žena žrtava nasilja**, odnosno četvrtina **interno raseljenih lica** i **migranata**.

Među populacijom **beskućnika**, svaki deveti ispitanik odgovara potvrdno na ovo pitanje. Niži procenat onih koji su morali da ograniče svoje rashode u odnosu na ostale ciljne grupe može se obrazložiti činjenicom da su prohtevi beskućnika inače skromniji, a percepcija nužnog verovatno drugačija.

Grafikon 53: Kojih nužnih rashoda ste morali da se odreknete?

Baza: Samohrani roditelji (N=57) i žene žrtve nasilja (N=33) u čijem domaćinstvu postoje nužni rashodi kojih su morali da se odreknu za vreme pandemije virusa COVID-19;

Kao nešto što su sebi i porodici bili prinuđeni da uskrate tokom pandemije virusa COVID-19, **samohrani roditelji** najčešće navode kozmetičke usluge, zabavu, rekreaciju, taksu prevoz i putovanja (35%). Štedeli su i na odeći i obući (30%), a četvrtina i na kvalitetnijoj ishrani, uređenju doma i korišćenju automobila, odnosno na režijskim troškovima.

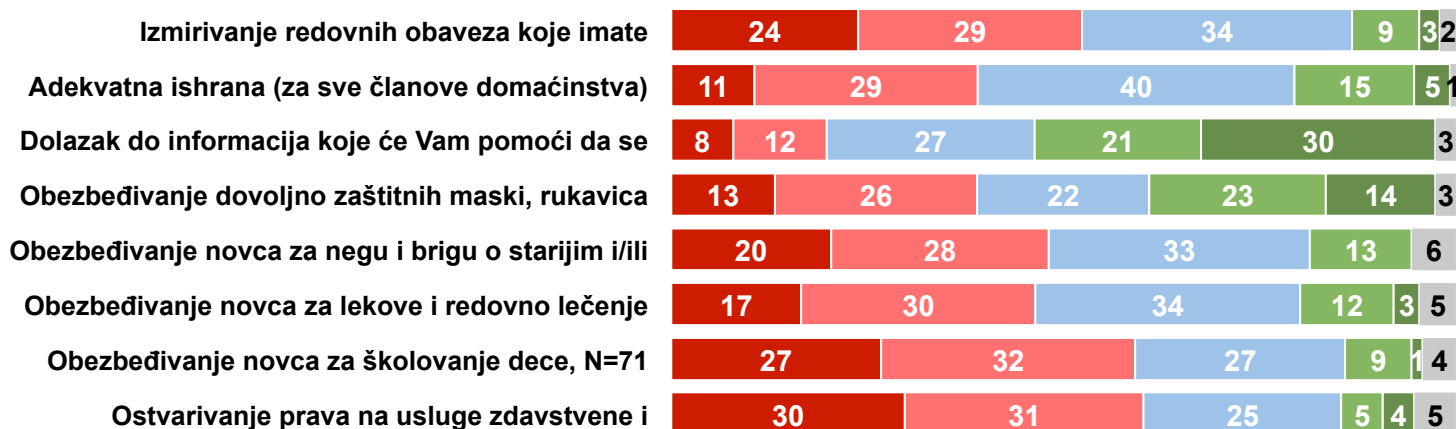
Što se tiče **žena žrtava nasilja**, najpre su morale da se odreknu kozmetičkih i/ili usluga zabave i rekreacije, plaćanja računa i sličnih finansijskih obaveza, kao i pojedinih lekova, vitamina, higijenskih ili kozmetičkih preparata (sva tri 24%).

Prikazane populacije sa bazom dovoljnom za izvođenje relevantnih zaključaka.

Grafikon 54: Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna 3 meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva u pogledu sledećih aspekata?

Baza: Ciljna populacija **samohrani roditelji**, N=151;

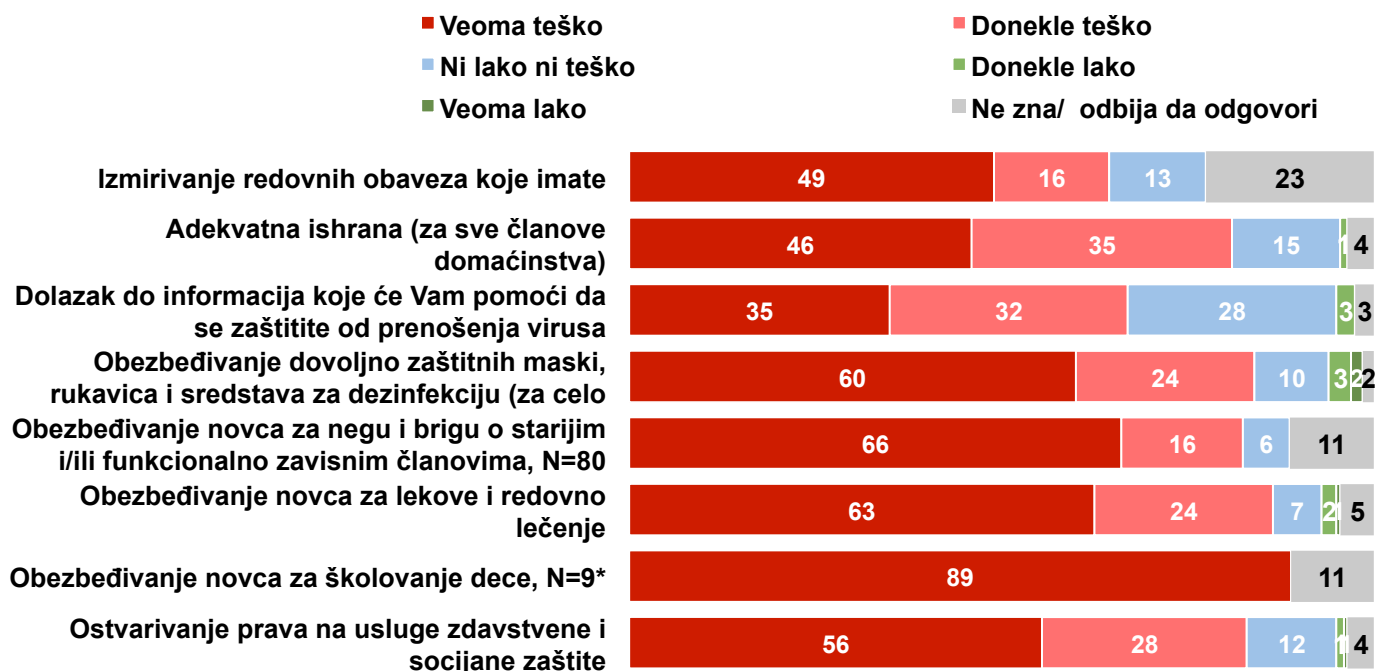
- Veoma teško
- Donekle teško
- Ni lako ni teško
- Donekle lako
- Veoma lako
- Ne zna / odbija da odgovori

Ukoliko se zahtevi za fizičkim distanciranjem i ostalim merama nastave i u narednom periodu, **samohrani roditelji** najčešće brinu da li će lako i efikasno moći da ostvare prava na usluge socijalne i zdravstvene zaštite (61%) i da li će biti u mogućnosti da obezbede novac za školovanje dece (59%). S druge strane, tek svaki peti roditelj ima bojazan u vezi sa dolaskom do relevantnih informacija o zaštiti od virusa COVID-19.

Grafikon 55: Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna 3 meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva u pogledu sledećih aspekata?

Baza: Ciljna populacija **beskućnici**, N=200;

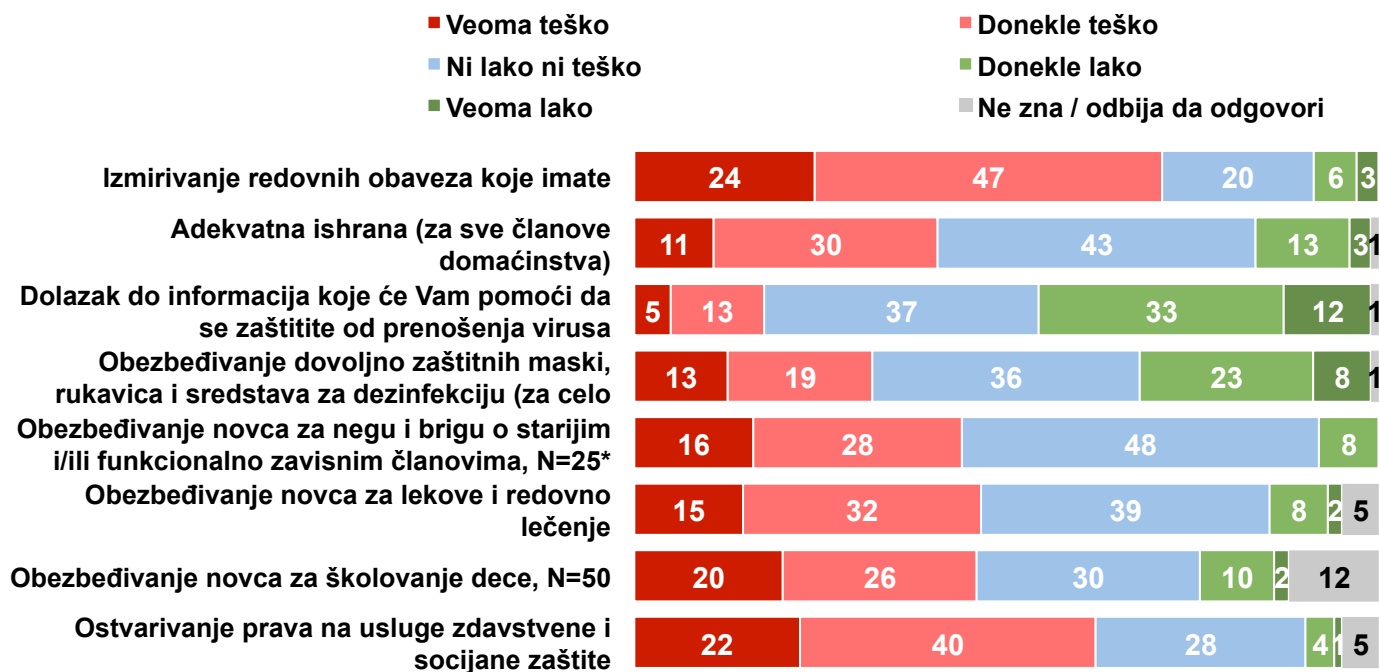

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Već na prvi pogled se može zaključiti da je populacija **beskućnika**, u većoj ili manjoj meri, zabrinuta oko svih navedenih aspekata. Velika većina smatra da će teško moći da obezbedi novac za lekove i redovno lečenje (87%), maske, rukavice i dezinfekciona sredstva (84%), kao i za negu i brigu o starijim ili bolesnim članovima porodice (82%).

Grafikon 56: Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna 3 meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva u pogledu sledećih aspekata?

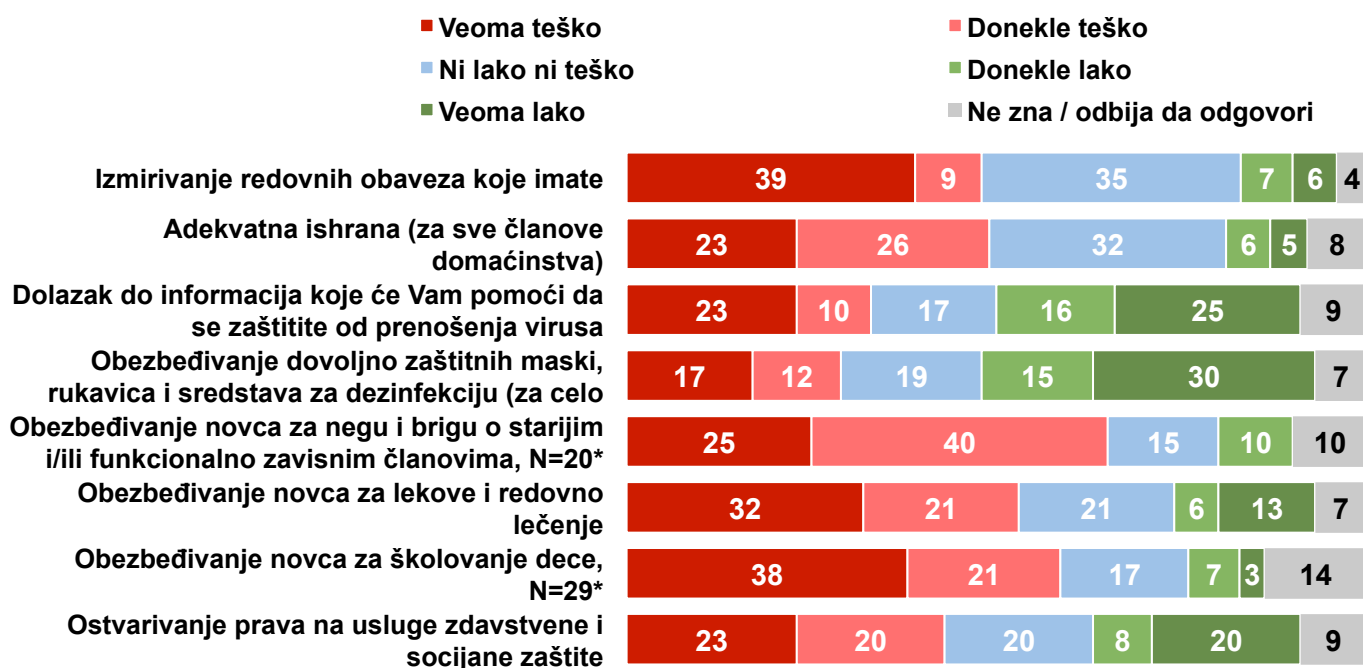
Baza: Ciljna populacija žene žrtve nasilja, N=103;

U slučaju da se nastave ograničenja koja nameće pandemija virusa COVID-19, 7 od 10 **žena koje su pretrpele porodično nasilje** strahuje da će se njihovo domaćinstvo suočiti sa problemima u izmirivanju redovnih obaveza. Dalje, 3/5 ih smatra da će teško ostvarivati usluge iz domena zdravstvene i socijalne zaštite. Kao i samohrani roditelji, najmanje sumnjaju u dostupnost informacija koje treba da pomognu u zaštiti od virusa COVID-19 (18%).

Grafikon 57: Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna 3 meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva u pogledu sledećih aspekata?

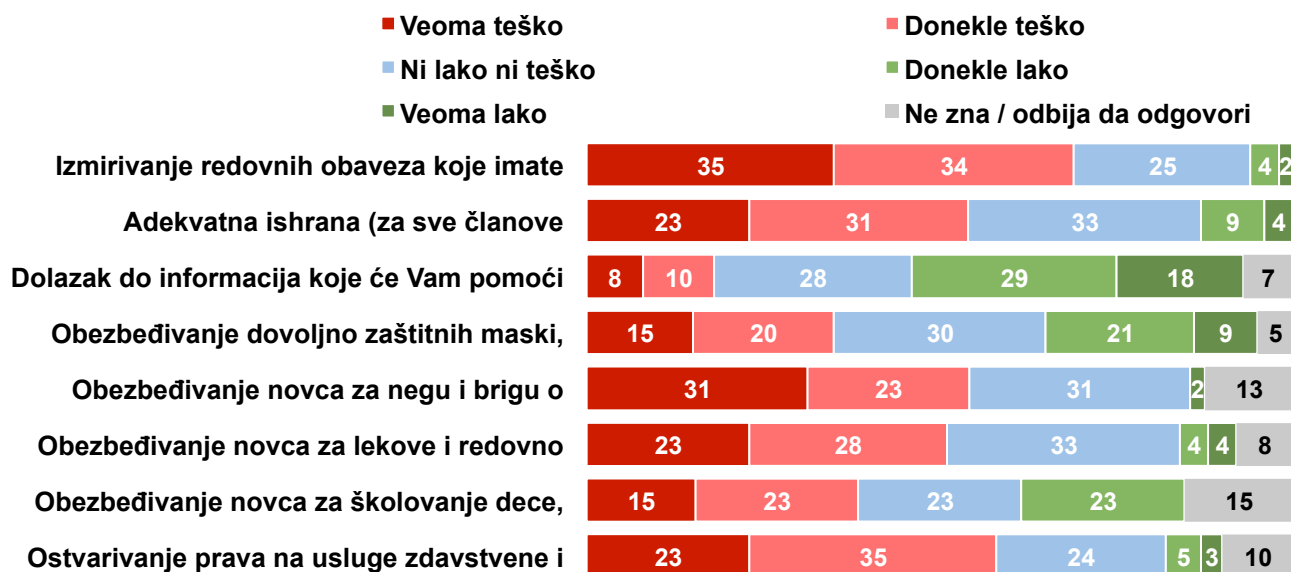
Baza: Ciljna populacija *migranti*, N=100;

Preko polovine anketirane **migrantske populacije** brine da li će, u slučaju da se određena ograničenja prolongiraju, imati dovoljno novca za lekove i redovno lečenje (53%), a svega nešto manje izražava bojazan u pogledu adekvatne ishrane (49%) i ispunjavanja redovnih finansijskih obaveza (48%).

Grafikon 58: Pod pretpostavkom da će se zahtevi za značajnim fizičkim distanciranjem nastaviti u naredna 3 meseca, kako ocenjujete mogućnosti Vašeg domaćinstva u pogledu sledećih aspekata?

Baza: Ciljna populacija *interno raseljena lica*, N=100;

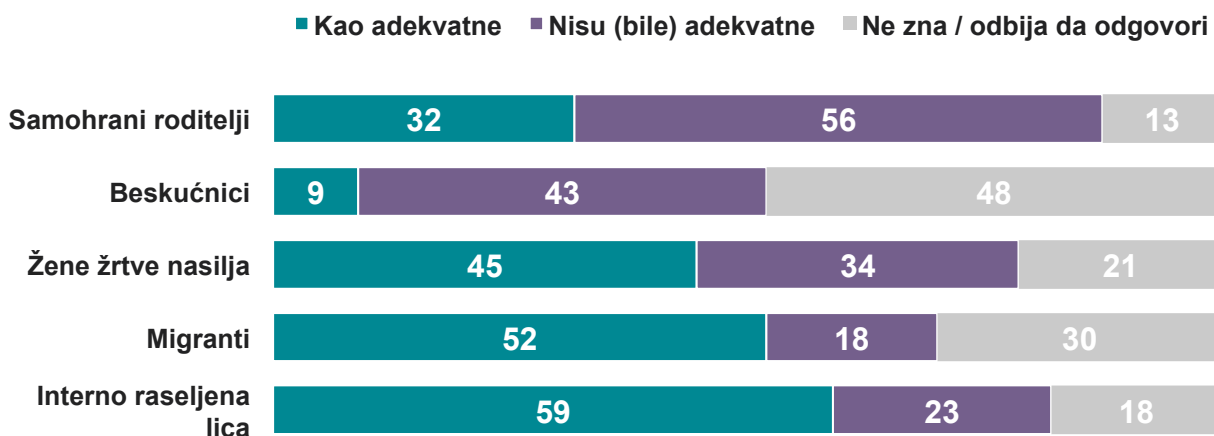

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Interno raseljena lica najčešće ističu potencijalne poteškoće u izmirivanju redovnih obaveza (69%), potom u pristupu zdravstvenim i socijalnim uslugama (58%). Takođe, više od polovine strahuje za negu i brigu o starijim ili bolesnim članovima porodice (54%), mogućnost adekvatne ishrane (54%), kao i da li će imati dovoljno novca za lekove i redovnu terapiju (51%).

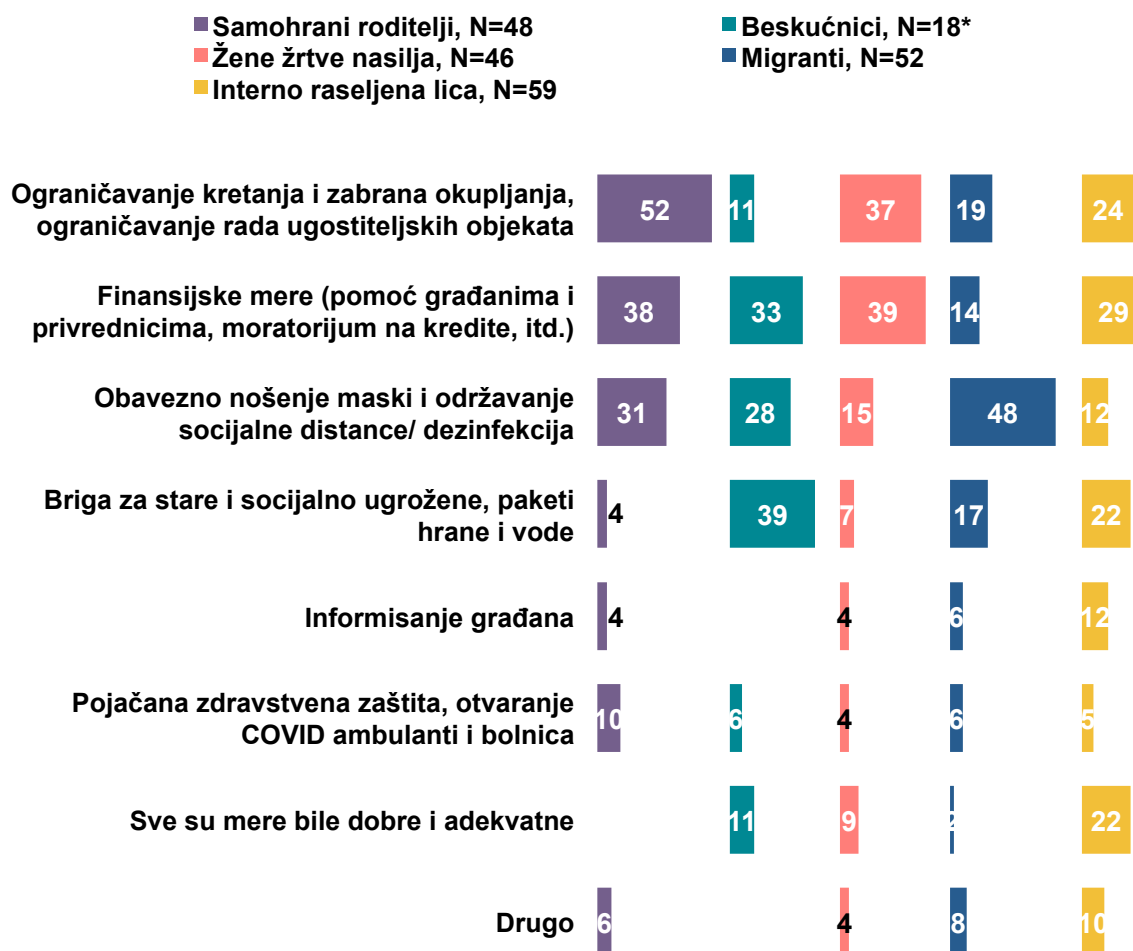
Grafikon 59: Kako ocenjujete mere države (na lokalnom i nacionalnom novou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom pandemije COVID-19?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Može se reći da pitanje o svrsishodnosti mera koje je država preduzela deli ispitanike na dve grupe. S jedne strane su žene **žrtve nasilja** (45%), **migranti** (52%) i, naročito, **interno raseljeni** (59%), koji preduzete mere smatraju adekvatnim. Nasuprot njima, više od polovine ispitanih **samohranih roditelja** (56%) i preko 2/5 **beskućnika** (43%) navodi da mere nisu bile odgovarajuće.

Grafikon 60: Koje mere su Vam bile posebno značajne?(višestruki odgovori)
 Baza: Oni koji mere države (na lokalnom i nacionalnom novou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom pandemije virusa COVID-19 ocenjuju kao adekvatne, 34% ukupne ciljne populacije, N=223;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Polovina onog dela **samohranih roditelja** koji podržavaju mere države navodi da su ograničenja koja je doneo policijski čas bila najznačajnija u sprečavanju daljeg širenje virusa COVID-19. Na drugom mestu su mere finansijske podrške (38%), potom obavezno nošenje zaštitnih maski i fizička distanca (31%).

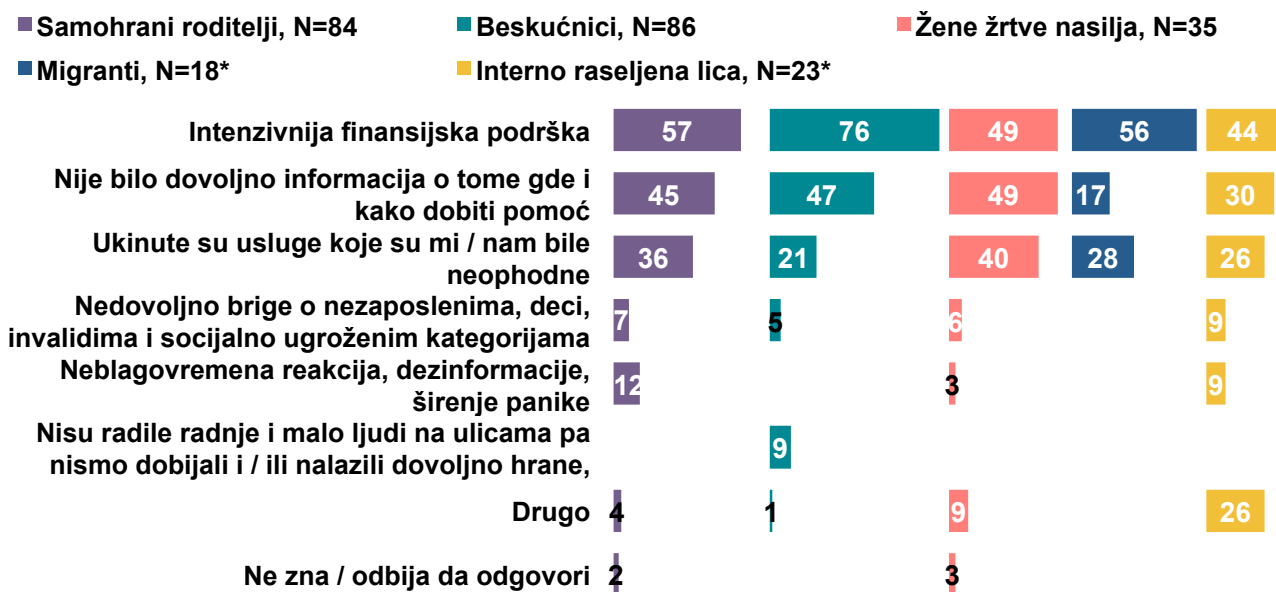
Žene žrtve nasilja su naročito zadovoljne novčanom pomoći građanima i privredi (39%), kao i zabranom kretanja i okupljanja (37%).

Migranti kao najvažnije ubedljivo najčešće ističu propisane mere nošenja maski, rukavica i upotrebu dezinfekcionih sredstava (48%).

Čini se da populacija **interno raseljenih lica** pokazuje najveću podršku preduzetim merama pa petina upravo to i navodi – sve mere su bile adekvatne (22%). Ipak, najviše im je značila finansijska pomoć (29%), ali i ograničavanje kretanja i zabrana okupljanja (22%) i briga za starije i socijalno ugrožene (22%).

Grafikon 61: Zašto, šta je nedostajalo?(višestruki odgovori)

Baza: Oni koji mere države (na lokalnom i nacionalnom novou) u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom pandemije virusa COVID-19 ocenjuju kao neadekvatne, 38% ukupne ciljne populacije, N=246;

*Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Imajući u vidu deo ciljnih populacija koji nije zadovoljan merama koje je država preduzela u zaštiti od virusa COVID-19, **samohrani roditelji** (57%), a posebno **beskućnici** (76%) najčešće navode da je trebalo značajnije finansijski pomoći stanovništvo. S time se slaže i polovina **žena žrtava nasilja**. Sve tri populacije na drugo mesto stavljaju izostanak informacija o tome gde i kako se može dobiti pomoć, a na treće – ukidanje pojedinih usluga koje su im bile neophodne.

**Grafikon 62: Ko vam je posebno pomogao tokom pandemije virusa COVID-19?
(višestruki odgovori)**

Baza: Ciljna populacija **samohrani roditelji**, N=151;

Dve trećine **samohranih roditelja** kaže da su se tokom pandemije oni i članovi njihovih porodica oslanjali isključivo na sebe. S druge strane, blizu 30% njih ističe da su imali pomoć rođaka, prijatelja, komšija.

**Grafikon 63: Ko vam je posebno pomogao tokom pandemije virusa COVID-19?
(višestruki odgovori)**

Baza: Ciljna populacija **beskućnici**, N=200;

Polovina ispitanih **beskućnika** navodi da su se za vreme korona krize snalazali sami. Četvrtina potvrđuje da su imali pomoć Crvenog krsta, odnosno centra za socijalni rad. Otprilike svaki osmi u ovom kontekstu pominje slučajne prolaznike ili prijatelje i rođake, a svaki deseti organizacije civilnog društva.

Grafikon 64: Ko vam je posebno pomogao tokom pandemije virusa COVID-19?
(višestruki odgovori)

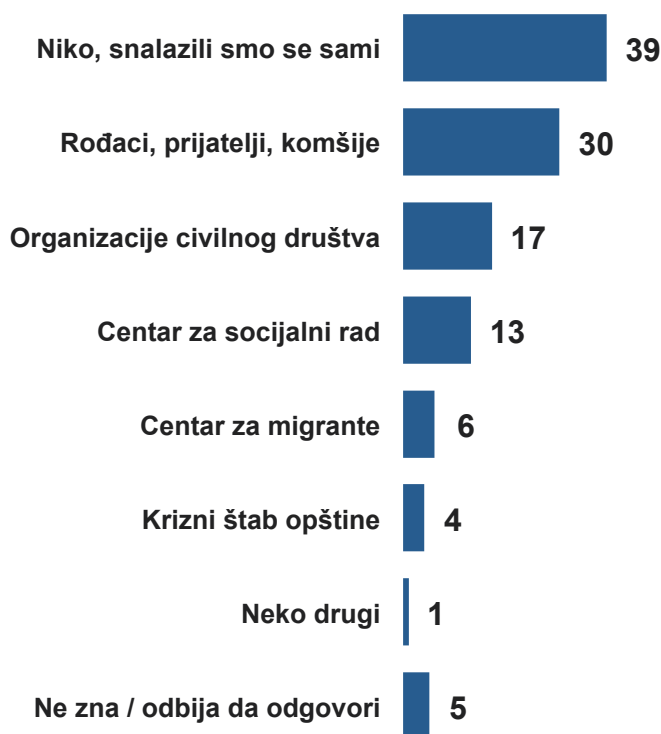
Baza: Ciljna populacija **žene žrtve nasilja**, N=103;

Kao i ostali, **žene koje su se suočile s nasiljem u porodici** uglavnom nisu imale pomoć drugih ljudi ili institucija tokom karantina (52%). Ipak, skoro 40% njih je zahvalno na pomoći rođacima, komšijama ili prijateljima, a 7% ispitanica ističe podršku Sigurne kuće.

**Grafikon 65: Ko vam je posebno pomogao tokom pandemije virusa COVID-19?
(višestruki odgovori)**

Baza: Ciljna populacija **migranti**, N=100;

Dvoje od pet anketiranih **migranata** odgovara da su se tokom pandemije snalazili sami. Njih 30% ističe pomoć rođaka i prijatelja, sledi podrška organizacija civilnog društva (17%) i centra za socijalni rad (13%).

**Grafikon 66: Ko vam je posebno pomogao tokom pandemije virusa COVID-19?
(višestruki odgovori)**

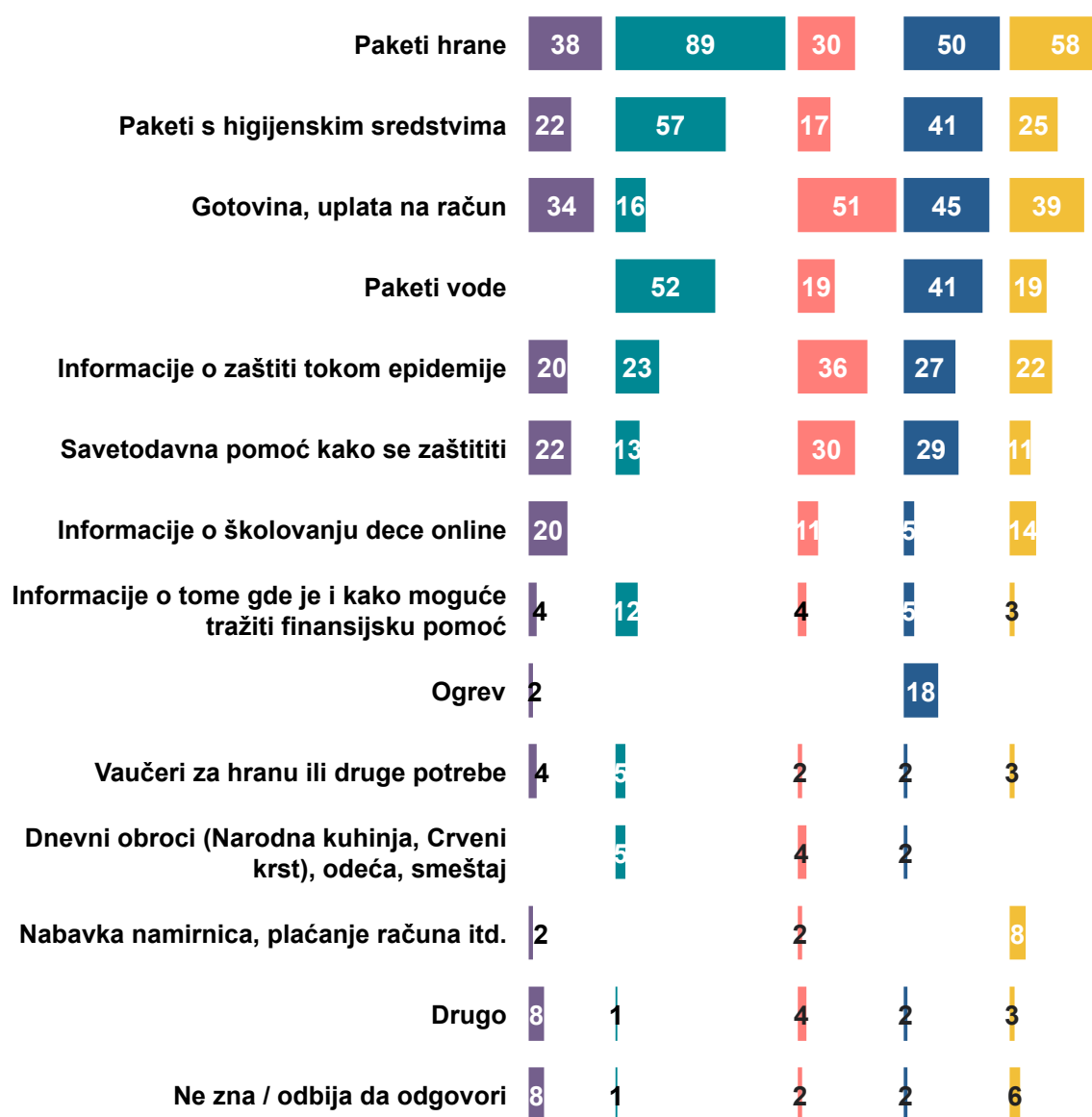
Baza: Ciljna populacija **interno raseljena lica**, N=100;

I većina **interno raseljenih lica** se, nakon izbijanja pandemije, oslanjala samo na sebe (64%). S druge strane, nešto više od četvrtine pominje podršku komšija, prijatelja ili rođaka (27%), a 7% potvrđuje da je pomoć stigla od kriznog štaba opštine u kojoj žive.

Grafikon 67: Kakva podrška i/ili pomoć su Vam pružene?(višestruki odgovori)
 Baza: Oni kojima je tokom pandemije virusa COVID-19 pružen neki vid podrške i/ili pomoći, 44% ukupne ciljne populacije, N=285;

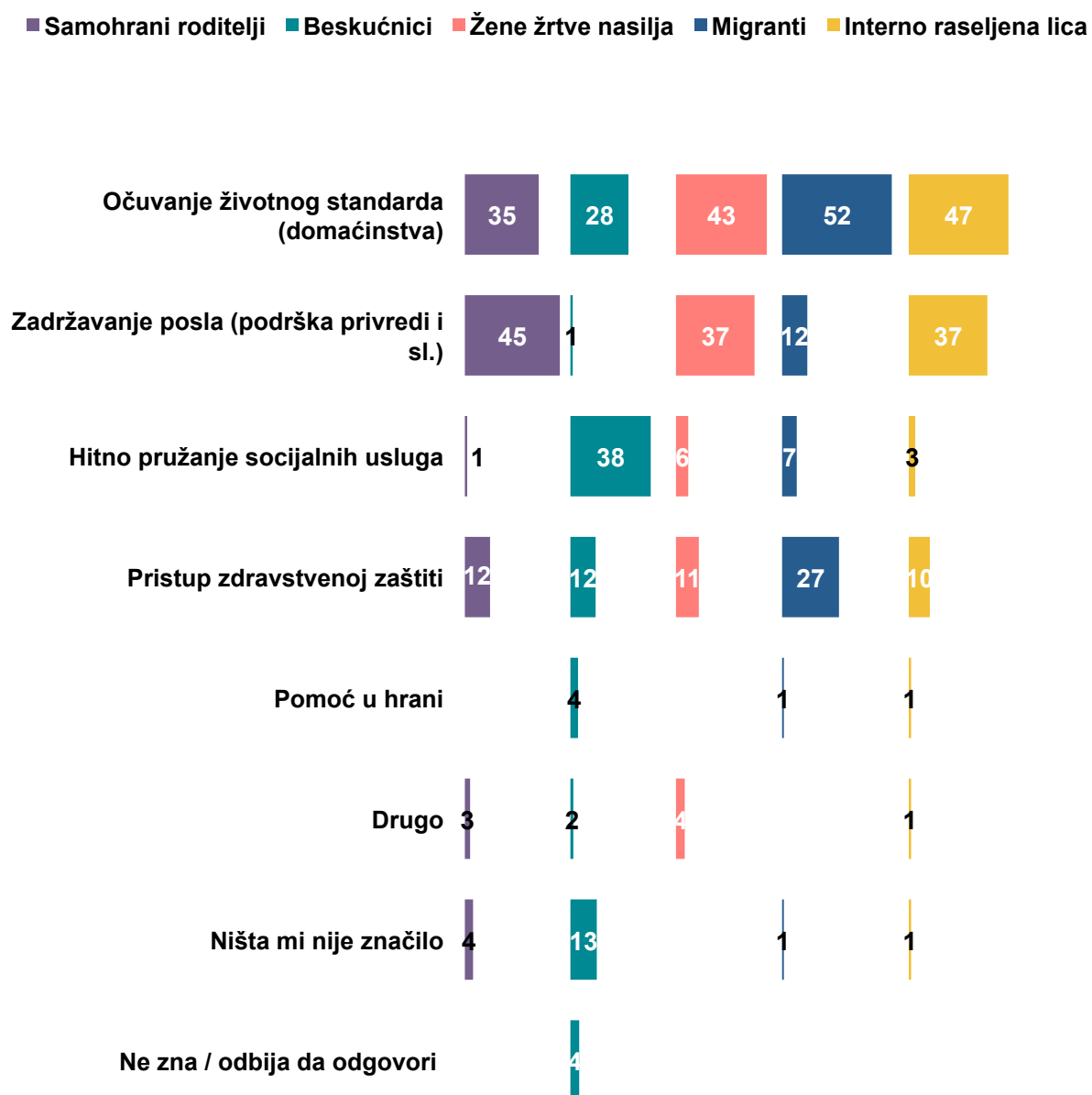
■ Samohrani roditelji, N=50 ■ Beskućnici, N=96 ■ Žene žrtve nasilja, N=47
 ■ Migranti, N=56 ■ Interno raseljena lica, N=36

Čini se da su paketi hrane i/ili vode najčešći vid pomoći koji su tokom pandemije virusa COVID-19 dobijali **beskućnici, migranti, interno raseljena lica**, ali i **samohrani roditelji**. Ne zaostaju ni paketi sa higijenskim sredstvima (posebno među beskućnicima i migrantima). **Žene žrtve nasilja** najpre ističu finansijsku pomoć, a nju ne zanemaruju ni ostale populacije sem migranata.

Grafikon 68: Kakva podrška Vam je najviše značila za vreme pandemije virusa COVID-19?

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

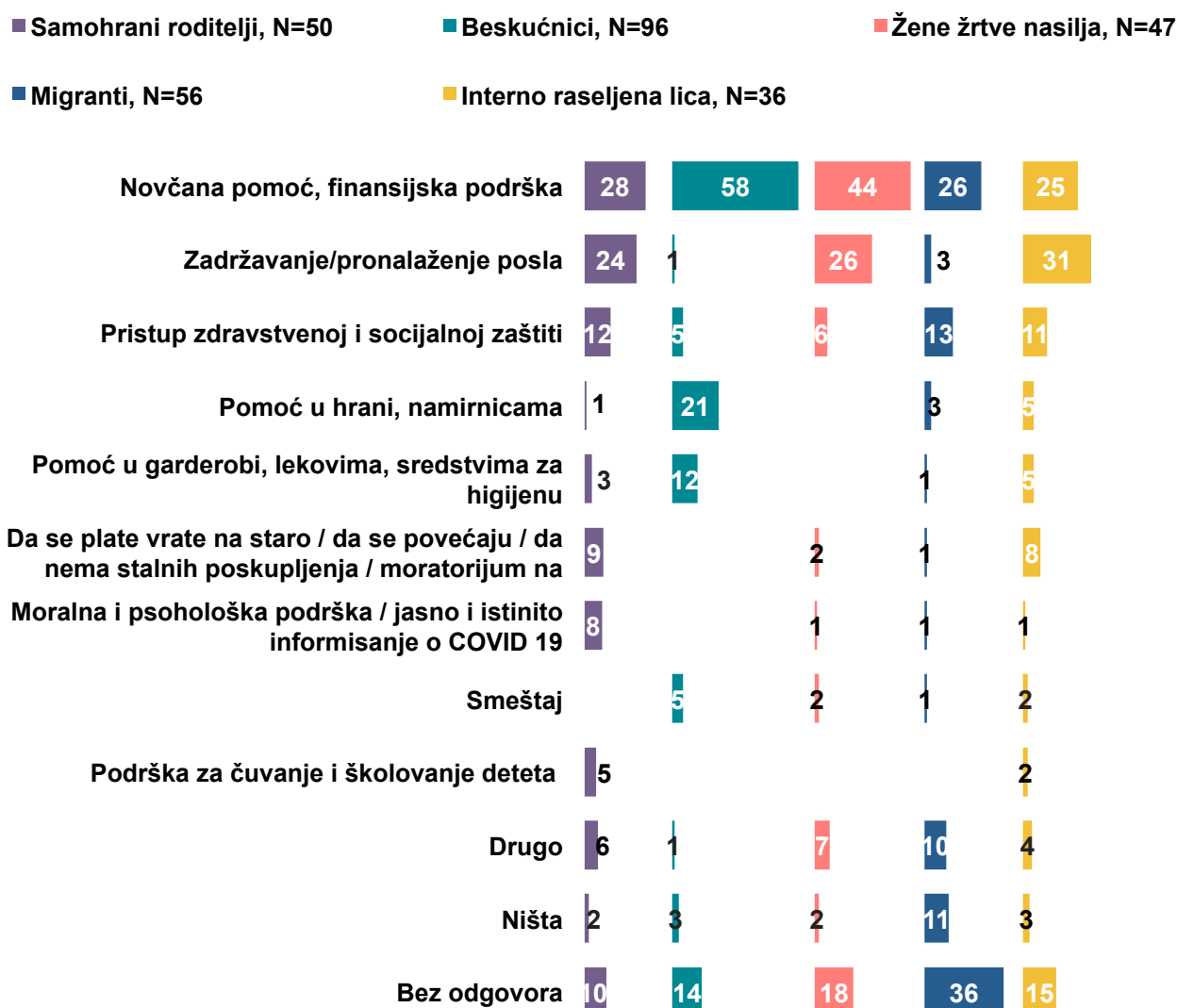

Nešto manje od polovine **jednoroditeljskih domaćinstava** naglašava da im je, tokom krize, bilo najbitnije da sačuvaju posao (45%). To se može dovesti u vezu sa očuvanjem životnog standarda domaćinstva koji je na drugom mestu po važnosti (35%). Slično razmišljaju i **žene žrtve nasilja** i **interno raseljeni**, te je među prvom populacijom 80%, a među drugom 84% ispitanika izabralo ove dve kategorije kao najznačajnije.

Beskućnicima je hitno pružanje socijalnih usluga bilo naračito važno (38%). Pored toga, iako može zvučati neobično, i ovoj populaciji je očuvanje pređašnjeg standarda, kakav god on bio, jedan od prioriteta (28%). I polovina **migranata** obeležava ovaj aspekt kao najbitniji, a četvrtina se odlučuje za nesmetan pristup zdravstvenoj zaštiti.

Grafikon 69: Kakva podrška vam je najpotrebnija u naredna 3 meseca kako biste se izborili sa posledicama pandemije virusa COVID 19? (višestruki odgovori)

Baza: Ukupna ciljna populacija, N=654;

Samohranim roditeljima i ženama žrtvama porodičnog nasilja će, u naredna 3 meseca, najviše značiti finansijska podrška (28%, odnosno 44%), ali im je takođe važno i da zadrže, odnosno pronađu posao (24%, odnosno 26%). Sličnog stava su i **interno raseljeni**, s tim što stavljaju posao (31%) ispred novčanih davanja (25%).

Beskućnicima je finansijska podrška ubedljivo na prvom mestu (58%), a ističu i pomoć u hrani, namirnicama (21%). I **migrantima** bi novac najviše pomogao (26%), a zatim i nesmetan pristup zdravstvenoj zaštiti (13%).

Specifična pitanja

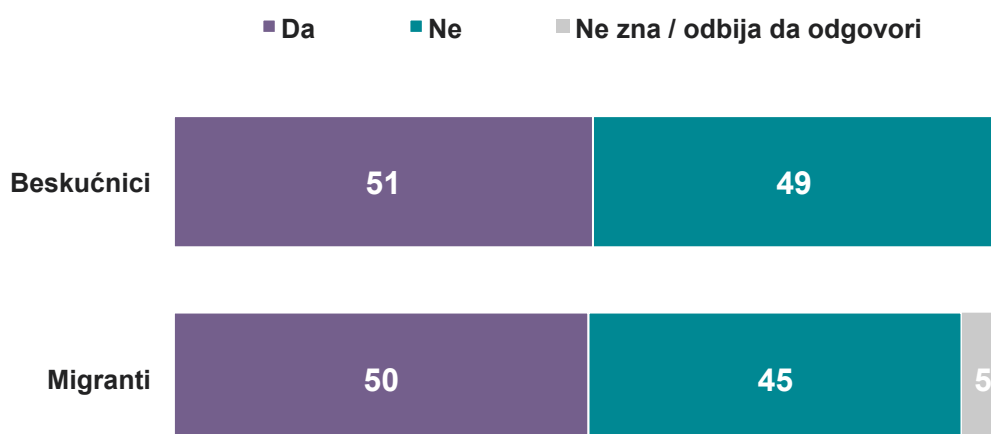
Polovina anketiranih migranata i beskućnika je iskusila promene životnih uslova nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19, u najvećoj meri zbog zabrane kretanja i zatvaranja pijaca, a kod migranata naročito zbog toga što nije bilo dodatnih mesta u centrima za migrante. Najveća prepreka za adekvatnu primenu preporučenih mera zaštite i kod migranata i kod beskućnika je nedostatak novca.

Interno raseljena lica nisu imala administrativne prepreke za ostvarivanje određenih prava usled pandemije virusa COVID-19.

Većina anketiranih žena žrtava nasilja nije se tokom pandemije virusa COVID-19 obraćala za pomoć ili uslugu smeštaja u sigurnu kuću jer nije bilo potrebe za tim.

Kada su u pitanju samohrani roditelji i žene žrtve nasilja, više od polovine anketiranih navodi da su postojale određene mere koje su uticale na njihov rad i prihode. Ovde se u prvi plan ističe to što su radili skraćeno ili su odsustvovali sa posla zbog zatvaranja škola i vrtića.

Grafikon 70: Da li je nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19 došlo do promene u načinu na koji ste zadovoljavali potrebe za hranom, održavanjem higijene i noćenjem?
Baza: Ciljne populacije **beskućnici** (N=200) i **migranti** (N=100);

Polovina anketiranih **migranata** i **beskućnika** je iskusila promene životnih uslova nakon izbijanja COVID 19 pandemije.

Grafikon 71: Zašto je došlo do promene?(višestruki odgovori)

Baza: Beskućnici kod kojih je nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19 došlo do promene u načinu na koji su zadovoljavali potrebe za hranom, održavanjem higijene i noćenjem, N=101;

Tri od četiri **beskućnika** koja su se suočila s problemima u vezi sa ishranom, higijenom i noćenjem, navodi da je razlog tome bila zabrana kretanja usled koje nisu mogli da odlaze u prihvatilište, narodnu kuhinju i borave napolje. Dalje, dve trećine kaže da su imali poteškoća jer nisu radile pijace na kojima, može se pretpostaviti, često nalaze hranu, koriste toalet i/ili imaju pristup tekućoj vodi.

Grafikon 72: Zašto je došlo do promene? (višestruki odgovori)

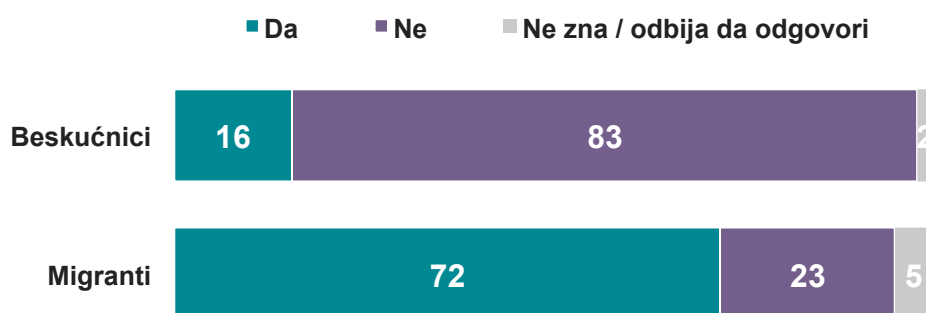
Baza: Migranti kod kojih je nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19 došlo do promene u načinu na koji su zadovoljavali potrebe za hranom, održavanjem higijene i noćenjem, N=50;

Polovina **migranata** čiji su se uslovi života usled pandemije promenili, navodi da je to zbog činjenice da su kapaciteti centra za migrante već bili puni. Nešto više od četvrtine ispitanika ističe ograničavanje kretanja (28%), a oko petine ih smatra da je nedostatak novca razlog za promenu egzistencijalnih uslova (22%).

Grafikon 73: Da li ste bili u mogućnosti da primenjujete preporučene mere zaštite?

Baza: Ciljne populacije **beskućnici** (N=200) i **migranti** (N=100);

Dok skoro 3/4 **migranata** potvrđuje da nisu imali poteškoća da primenjuju preporučene mere zaštite, čak 83% **beskućnika** tvrdi suprotno.

Grafikon 74: Zašto? Šta su bile ključne prepreke? (višestruki odgovori)

Baza: **Beskućnici** (N=165) i **migranti** (N=23) koji nisu bili u mogućnosti da primenjuju preporučene mere zaštite;

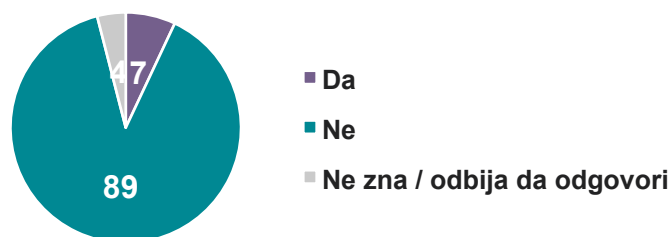

Kao što se može pretpostaviti, **beskućnici** najčešće navode nedostatak novca kao razlog zbog kojeg nisu mogli da koriste preporučene mere zaštite (89%). Polovina navodi i otežan pristup ustanovama koje bi im obezbedile neophodnu opremu i sredstva.

Mala baza za izvođenje relevantnih zaključaka.

Grafikon 75: Da li ste, nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19, imali administrativne prepreke u ostvarivanju određenih prava ili pristupu određenim uslugama?

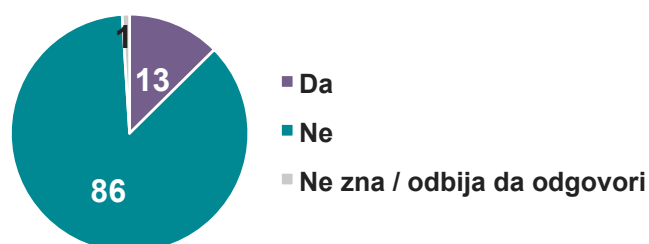
Baza: Ciljna populacija, interno raseljena lica, N=100;

Svega 7% **interno raseljenih lica** je naišlo na neku administrativnu barijeru kada su pokušali da ostvare određena prava ili usluge. Te prepreke mahom vezuju za vanredno stanje i zatvaranje granica.

Grafikon 76: Da li ste se tokom trajanja pandemije COVID-19 obraćali za pomoć ili uslugu smeštaja u Sigurnu kuću?

Baza: Ciljna populacija žene žrtve nasilja, N=103;

Otprilike, svaka osma **žena žrtva nasilja** se za vreme trajanja pandemije obratila za pomoć ili uslugu smeštaja u Sigurnu kuću (13%).

Grafikon 77: Zašto niste? (višestruki odgovori)

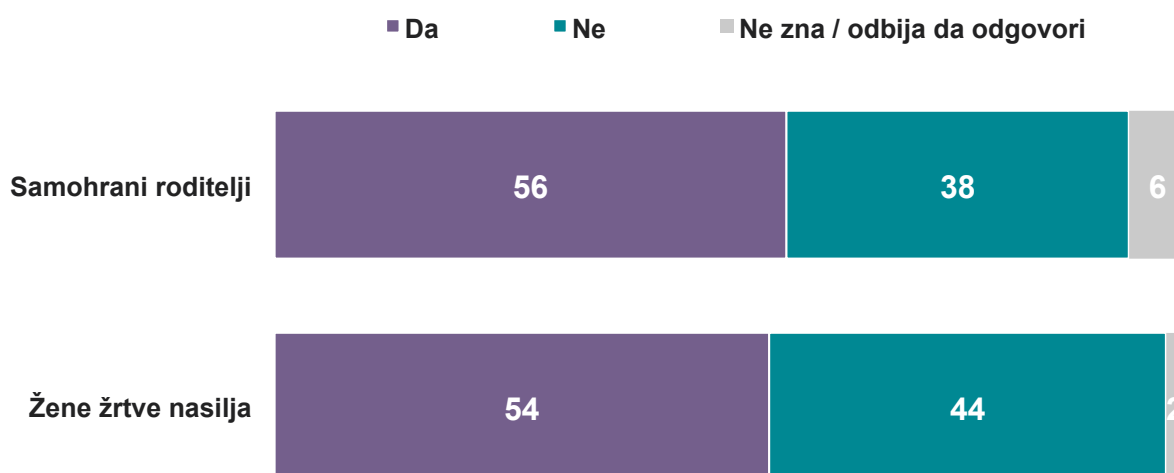
Baza: Žene žrtve nasilja koje se tokom trajanja pandemije virusa COVID-19 nisu obraćale za pomoć ili uslugu smeštaja u Sigurnu kuću, N=89;

Polovina onih koje se nisu obratile za pomoć kažu da za to jednostavno nije bilo potrebe. Nešto manje od petine ih navodi da su pre pandemije napustile nasilnika (17%); 12% nije potražilo pomoć iz nepoverenja da će je zaista dobiti, a 10% iz straha.

Grafikon 78: Da li su određene mere tokom pandemije uticale na mogućnost rada i sticanja prihoda?

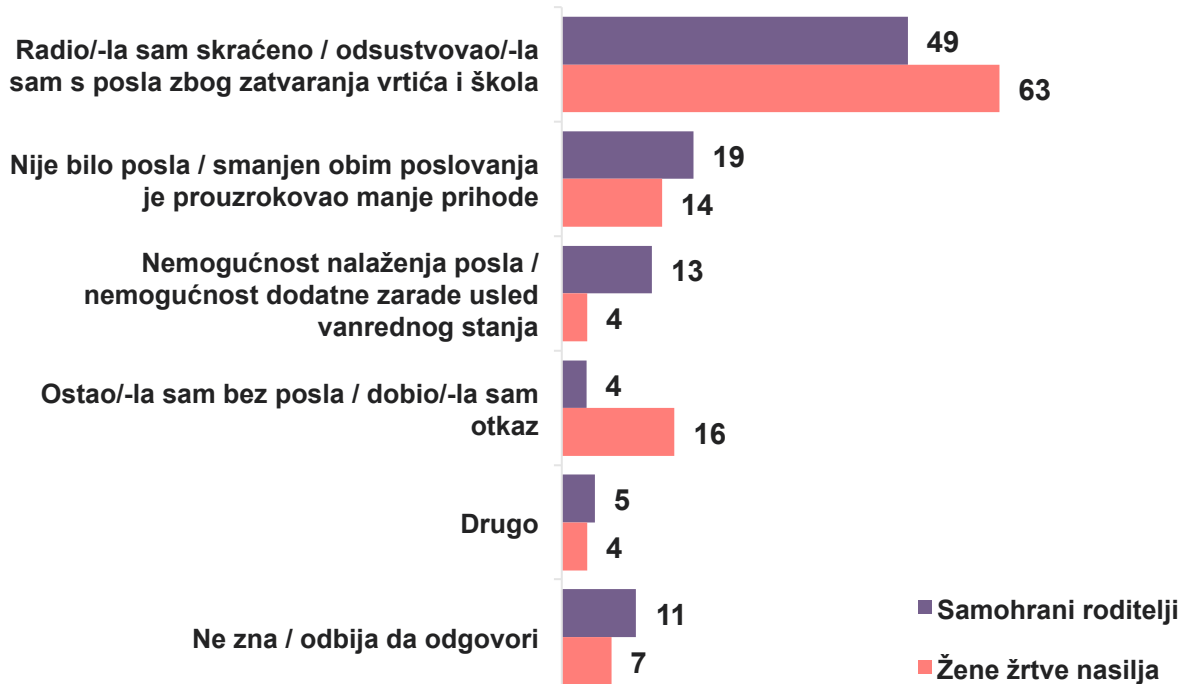
Baza: Ciljne populacije **samohrani roditelji** (N=151) i **žene žrtve nasilja** (N=103);

Više od polovine **samohranih roditelja** (56%) i **žena žrtava nasilja** (54%) potvrđuje da je pandemija uticala na njihovu radnu aktivnost, a samim tim i na prihode.

Grafikon 79: Na koji način su se te mere odrazile na Vašu mogućnost rada i sticanja prihoda? (višestruki odgovori)

Baza: Samohrani roditelji (N=85) i žene žrtve nasilja (N=56) kojima su određene mere tokom pandemije uticale na mogućnost rada i sticanja prihoda;

Najčešća promena koju podvlače obe populacije tiče se zatvaranja škola i vrtića, što je uticalo da roditelji rade skraćeno ili odsustvuju s posla. Na drugo mesto, **samohrani roditelji** stavljaju smanjen obim poslovanja, a **žene žrtve porodičnog nasilja** gubitak posla.

ZAKLJUČCI

Najveći broj samohranih roditelja živi u domaćinstvima sa dva ili tri člana, dok najveći broj žena žrtava nasilja živi u višečlanim domaćinstvima. Oko polovina migranata žive sami, dok interno raseljena lica pretežno žive u višečlanim porodicama.

Većina ispitanika u svim ciljnim grupama u svojim domaćinstvima ima barem još jednog člana starijeg od 15 godina. U isto vreme, u populacijama samohranih roditelja, žena žrtava nasilja i, posebno, migranata – uglavnom nema članova domaćinstva starijih od 65 godina, izuzev kod interno raseljenih lica, gde oko jedna trećina domaćinstava ima članove starije od 65 godina.

Za razliku od ostalih ciljnih grupa, u populaciji interno raseljenih je manji broj domaćinstava u kojima žive deca mlađa od 15 godina.

Najveći udeo domaćinstava koja imaju članove sa hroničnim oboljenjima je u populacijama samohranih roditelja, beskućnika i interno raseljenih lica, dok je najmanji udeo ovakvih domaćinstava među ženama žrtvama nasilja i migrantima.

Najveći broj samohranih roditelja koji žive u višečlanim domaćinstvima dolazi iz populacija žena žrtava nasilja i migranata, dok je najmanji broj njih među populacijom interno raseljenih lica.

Samo jedno dete mlađe od 15 godina u najvećem broju imaju domaćinstva samohranih roditelja i žena žrtava nasilja. Više od polovine domaćinstava žena žrtava nasilja ima decu predškolskog i školskog uzrasta.

Domaćinstva koja imaju člana sa nekom hroničnom bolešću ili invaliditetom mahom navode da se radi o jednom članu porodice koji zahteva posebnu negu ili pažnju i ova lica uglavnom i žive u samom domaćinstvu.

Većina ispitanika iz svih ciljnih populacija ne prima nikakva novčana davanja države, sa izuzetkom populacije beskućnika, gde dve petine nema nikakva novčana davanja.

Većina ispitanika u svim grupama (kao i svi beskućnici) izjavljuje da njihovo domaćinstvo ne bi moglo da pokrije iznenadni trošak u iznosu od 100 evra. Finansijski najugroženiji su beskućnici i migranti, pa tako 7 od 10 pripadnika ovih populacija živi sa najviše 100 evra mesečno.

U svim ciljnim populacijama prijavljuje se pogoršanje kod svih ispitanih aspekata domaćinstava. U proseku, najveće pogoršanje se prijavljuje u vezi sa zabrinutošću za sopstvenu budućnost i budućnost porodice, kao i prihodima i uslovima za školovanje dece.

Kod najvećeg broja ispitanika, u proseku oko dve petine po populaciji, pandemija virusa COVID-19 nije uticala na radnu aktivnost člana domaćinstva koji ostvaruje najveću zaradu tj. sve je ostalo isto kao i pre krize. Tamo gde je pandemija virusa COVID-19 uticala na radnu aktivnost u najvećem broju slučajeva se radi o smanjenju zarade.

U većini domaćinstava svih ciljnih populacija je došlo do promene u strukturi potrošnje usled pandemije virusa COVID-19, i to uglavnom na način da su se kupovale samo osnovne namirnice, jeftiniji proizvodi ili, u najboljem slučaju, manje količine robe.

U proseku je između jedne i dve petine ispitanika u svim populacijama imalo neke nužne rashode kojih su morali da se odreknu za vreme trajanja pandemije virusa COVID-19. Ovo se uglavnom odnosilo na kozmetičke uslugu i zabavu, odeću i obuću, lekove i sredstva za higijenu.

Većina svih ispitanika navodi da bi njihova domaćinstva teško izdržala zahtev za socijalnim distanciranjem u naredna 3 meseca. Ovo se odnosi na sve ispitivane aspekte, a najviše na

ostvarivanje prava na usluge socijalne i zdravstvene zaštite, izmirivanje redovnih obaveza i obezbeđivanje dovoljno novca za lekove i redovno lečenje.

Interno raseljena lica i migranti ocenjuju mere države u domenu zaštite najranjivijih u društvu tokom pandemije virusa COVID-19 kao adekvatne, dok samohrani roditelji imaju suprotno mišljenje.

Finansijske mere se doživljavaju kao najvažnije, bilo u pozitivnom smislu tamo gde ih je bilo, bilo u negativnom smislu u kontekstu onoga što je najviše nedostajalo da državne mere budu adekvatne. Takođe, sve obuhvaćene ciljne grupe ističu da nije bilo dovoljno informacija o tome gde i kako dobiti pomoć.

Većina pripadnika ugroženih grupa su se sami snalazili tokom pandemije virusa COVID-19, dok jedna četvrtina navodi da su im pomogli rođaci ili prijatelji. Nešto manje od trećine svih ispitanika navodi da su dobili pomoć od neke institucije ili organizacije.

Bez obzira na izvor pomoći, ispitanicima je najviše značila bilo kakva pomoć u očuvanju životnog standarda domaćinstva, dok je na drugom mestu pomoć u vezi sa poslom ili zaposlenjem.

Kada je u pitanju pomoć u naredna 3 meseca, kao najznačajnija se izdvaja novčana pomoć, a prati je zadržavanje ili pronalaženje posla.

Polovina anketiranih migranata i beskućnika je iskusila promene životnih uslova nakon izbijanja pandemije virusa COVID-19, i to u najvećoj meri zbog zabrane kretanja i zatvaranja pijaca, a kod migranata posebno zbog toga što nije bilo dodatnih mesta u centrima za migrante. Najveća prepreka za adekvatnu primenu preporučenih mera zaštite i kod migranata i kod beskućnika jeste nedostatak novca.

Interno raseljena lica nisu imala administrativne prepreke za ostvarivanje određenih prava usled pandemije virusa COVID-19.

Većina anketiranih žena žrtava nasilja nisu se tokom pandemije COVID-19 obraćale za pomoć ili uslugu smeštaja u Sigurnu kuću jer nije bilo potrebe.

Kada su u pitanju samohrani roditelji i žene žrtve nasilja, više od polovine anketiranih navodi da su postojale određene mere koje su uticale na njihov rad i prihode. Ovde se u prvi plan ističe to što su radili skraćeno ili su odsustvovali sa posla zbog zatvaranja škola i vrtića.

Samohrani roditelji

Domaćinstva samohranih roditelja mahom ne koriste novčana davanja, tek mali procenat navodi da deca primaju srednjoškolske, odnosno studentske stipendije, te se ove porodice u najvećoj meri oslanjaju na sopstvene zarade. Čini se da je pandemija virusa COVID-19 kod njih izazvala više nekakve unutrašnje, psihološke no materijalne teškoće. Zabrinuti su za budućnost porodice i obrazovanje dece, narušeno im je poverenje u institucije sistema. Preduzetim merama u borbi protiv virusa COVID-19 nisu najzadovoljniji. U slučaju da se nametnu kao obavezne i u naredna 3 meseca, smatraju da im usluge zdravstvene zaštite neće biti lako dostupne, a strahuju i od nedostatka novca za školovanje dece.

Beskućnici

Beskućnici su daleko najranjivija anketirana populacija. Pandemija virusa COVID-19 je značajno narušila sve aspekte njihovog života. Najviše su zabrinuti da li će imati za elementarne potrebe – hranu, kao i da li će se, u situaciji kada su sve kategorije stanovništva potencijalno ugrožene, neko pobrinuti za njih. Muči ih i pitanje zdravstvene zaštite, lekova, redovne terapije. Svoje inače skromne potrebe su, u doba zdravstvene krize, ograničili na najneophodnije, a dešavalo se da čak ni to ne mogu da priušte zbog zabrane kretanja i otežanog pristupa ustanovama u kojima mogu računati na obrok i zadovoljavanje osnovnih sanitarnih potreba. Ne spore pomoć Crvenog krsta, centara za socijalni rad i dobronamernih

pojedinaца, ali se može zaključiti da su očekivali mnogo više od nacionalnih i lokalnih institucija.

Žene žrtve nasilja

Ispitanice koje su se suočile sa nasiljem u porodici ubedljivo najčešće ističu povećanu brigu za sebe i svoju porodicu kao primarnu posledicu pandemije virusa covid-19. Značajan deo navodi i negativan uticaj pandemije na školovanje dece i finansije domaćinstva. Radile su smanjenim kapacitetima, a deo ih je i izgubio posao. Kako bi se prilagodile promenama, potrošnju domaćinstva su ograničile na neophodno i kupovinu jeftinijih proizvoda. Strahuju da bi se u produženoj zdravstvenoj krizi mogle suočiti sa nemogućnošću izmirivanja redovnih obaveza i ostvarivanja prava na primarnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu. Mali broj ih je potražio institucionalnu pomoć tokom karantina. Iako većina navodi da nije bilo potrebe za tim, deo ispitanica potvrđuje da to nisu uradile iz straha ili nepoverenja da bi se nešto istinski promenilo.

Migranti

Ciljna grupa migranata jedina je koja u određenom postotku navodi čak i poboljšanje ispitivanih aspekata tokom pandemije virusa COVID-19, što može ukazivati na to da je određenom (manjem) udelu njih u uslovima pandemije i vanrednog stanja posvećeno više pažnje (npr. u vidu smeštaja i ishrane) nego u regularnim okolnostima. U prilog tome govori i zadovoljstvo koje pokazuju u pogledu preduzetih mera u borbi sa virusom COVID-19. Centralni izazovi tokom pandemije bili su prihodi i briga za budućnost. U slučaju da se ograničenja nametnuta pandemijom prolongiraju, anketirani migranti izražavaju bojazan u pogledu zdravstvene zaštite, adekvatne ishrane i finansija.

Interno raseljena lica

Govoreći o periodu vanrednog stanja i izolacije, interno raseljena lica najčešće navode brigu o sopstvenoj i budućnosti porodice, a potom i smanjenje prihoda i posledične teškoće. To može biti razlog zašto su delimično redukovali potrošnju domaćinstva u pomenutim okolnostima. Ako bi se zdravstvena kriza nastavila, smatraju da bi mogli doći u ozbiljnije finansijske probleme, a strahuju i za pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama. Pozdravljaju mere koje su preduzele nacionalna i lokalne vlasti i ističu da su im novčana podrška i prehrambeni paketi bili od najvećeg značaja.

PREPORUKE

Opšte preporuke za sve ispitivane grupe

Kod svih ciljnih grupa najveći izazovi tokom pandemije COVID-19 bili su vezani za finansijski aspekt, tačnije za pad prihoda i pogoršanje mogućnosti izmirivanja obaveza. Iako svaka od ispitivanih ciljnih grupa ima specifične potrebe i izazove, mogu se izdvojiti sledeće opšte preporuke koje se u manjoj ili većoj meri odnose na sve:

- Treba obezbediti jednokratnu novčanu pomoć preko nadležnih institucija u što kraćem periodu. Neophodno je praćenje i evaluacija finansijske situacije svih korisnika postojećih novčanih davanja u narednih 6 meseci kako bi se predupredilo potencijalno pogoršanje finansijske situacije.
- Treba omogućiti redovno i lakše ostvarivanje prava i usluga iz sistema zdravstvene zaštite, bilo da se radi o regulisanju zdravstvenih knjižica, pozivanju i upućivanju na neophodne lekarske preglede, obezbeđivanju lekova i ostale medicinske opreme (uključujući sredstva za dezinfekciju i maske) ili redovnih poseta patronažnih ekipa.
- Treba obezbediti redovno i lakše ostvarivanje prava i usluga iz sistema socijalne zaštite kroz edukaciju i informisanje o načinima za ostvarivanje ovih prava i usluga i hitnu procenu stanja socijalnih potreba svih ciljnih grupa nakon pandemije virusa COVID-19 radi unapređenja dodatno urušenog socijalnog položaja.
- Korisno bi bilo da sve institucije i ustanove koje su nadležne za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne, zdravstvene i porodične zaštite u što kraćem roku izrade jasne smernice i akcione planove za postupanje prema obuhvaćenim ranjivim grupama prilikom vanrednih i kriznih situacija i neposredno pružanje adekvatne pomoći i usluga.
- Potrebno je da se dodatno razvije i ojača postojeća mreža usluga psihološkog savetovanja i podrške, bilo da je u pitanju podrška telefonom ili licem-u-lice; poželjno je da se sistem psihološke podrške razvija u oba pravca, tehničkim i kadrovskim unapređivanjem već postojećih servisa, ali i otvaranjem novih, koji bi po mogućstvu bili uže specijalizovani za određenu ranjivu grupu.
- Potrebno je u što kraćem periodu obezbediti pakete pomoći u vidu: školske opreme, prehrambenih proizvoda, odeće, higijenskih proizvoda i sredstava za zaštitu i dezinfekciju.
- Potrebno je razvijanje i povezivanje postojećih i stvaranje novih mreža nevladinih organizacija i udruženja koja se bave obuhvaćenim ranjivim populacijama i uspostavljanje efikasnog sistema komunikacije između ovih mreža i odgovarajućih državnih institucija.
- Treba sačiniti akcione planove za trajno i održivo rešavanje brojnih formalno pravnih problema obuhvaćenih ranjivih grupa, kao što su lična dokumenta, zdravstveno i socijalno osiguranje i sl.
- Potrebno je izraditi program razvijanja multidisciplinarnih i multisektorskih patronažnih timova, koji bi se angažovali u neposrednoj pomoći specifičnim ranjivim grupama u vanrednim situacijama.
- Treba obezbediti sredstva za grantove koje bi nevladine organizacije i udruženja građana mogli da iskoriste za realizaciju projekata sa ciljem pružanja brze i neposredne pomoći i podrške obuhvaćenim ranjivim grupama nakon pandemije virusa COVID-19; bilo bi idealno da se ovi projekti realizuju u celosti u narednih 6 meseci.

Specifične preporuke po ciljnoj grupi

Samohrani roditelji

Kako se dobar deo ove ciljne populacije suočio sa pogoršanjem prihoda i nemogućnošću izmirivanja redovnih obaveza, a pritom ih velika većina ne koristi bilo kakva novčana davanja, preporučuje se šire uključivanje samohranih roditelja u programe finansijske podrške, bilo kroz direktnu jednokratnu pomoć ili kroz roditeljski i/ili dečji dodatak. Pored toga, imajući u vidu da značajan deo njih prijavljuje poteškoće u pristupu zdravstvenoj zaštiti, pažnju bi trebalo usmeriti i na dostupnost medicinskih ustanova tokom vanrednih situacija.

Takođe, kod ove grupe se tokom pandemije učestalo javljao strah i zabrinutost za porodicu i budućnost porodice, kao i narušeno poverenje da će se neko pobrinuti za njih i njihove najbliže. U tom smislu, čini se da se ova grupa suočavala sa brigama nešto češće u odnosu na neke druge ciljne grupe, te bi se ova strahovanja mogla sanirati obezbeđivanjem psihološke pomoći.

U pogledu narednih meseci, najčešće bojazni vezane su za obezbeđivanje novca za školovanje dece i izmirivanje redovnih obaveza, te se preporučuje dodatna pomoć samohranim roditeljima kojima su potrebna materijalna sredstva kako bi svojoj deci nastavili da obezbeđuju adekvatne uslove školovanja.

Navedene potrebe i teškoće su posebno izražene među samohranim roditeljima koji nisu u radnom odnosu, te bi stoga svaku intervenciju trebalo organizovati sa posebnim osvrtom na nezaposlene samohrane roditelje.

Beskućnici

Nalazi ovog istraživanja upućuju na to da su, među ispitivanim ciljnim grupama, beskućnici najvulnerabilnija populacija, čiji je opšti položaj kriza izazvana pandemijom virusa COVID-19 dodatno pogoršala. Najpre, u finansijskom smislu, ova grupa se suočila sa novim izazovima i pogoršanjem situacije, te bi bilo uputno opredeliti finansijska sredstva kako bi im se iole pomoglo. Takođe, programi usmereni na pronalaženje posla za ovu ciljnu grupu bi mogli da otklone deo negativnih posledica koje je kriza izazvala. Pored toga, i kvalitet njihove ishrane je značajno opao usled javljanja pandemije, te bi trebalo raditi i na obezbeđivanju redovnih obroka za ovu populaciju i u vanrednim okolnostima i graditi razgranatu mrežu pomoći kako bi beskućnici iz različitih mesta mogli da imaju pristup hrani. U tom smislu, može biti korisno povezivanje sa lokalnim pokretima i organizacijama koje se bave beskućnicima i deluju na terenu.

Ostvarivanje prava na redovnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu je još jedan aspekt urušen pandemijom, te bi, s obzirom na to da ova populacija značajan deo svojih potreba primarno zadovoljava uz pomoć usluga socijalne zaštite i njihova nedostupnost u tom smislu ima veće implikacije, trebalo raditi na povećanju dostupnosti usluga socijalne i zdravstvene zaštite za ovu ciljnu grupu. Nemogućnost obezbeđivanja sredstava za higijenu i zaštitnih maski, rukavica i sredstava za dezinfekciju s jedne strane, kao dela preventivnih mera protiv zaraze, i pristupa zdravstvenim uslugama kada je potrebna intervencija s druge, ovu populaciju dovodi u posebno vulnerabilan položaj u situaciji pandemije. Stoga bi, pored povećanja dostupnosti zdravstvenih usluga, trebalo preduzeti mere usmerene ka poboljšanju prevencije zaraze i obezbeđivanju sredstava koja tome služe.

Kako značajan deo beskućnika potvrđuje da teško dolazi do informacija o zaštiti od prenošenja virusa COVID-19, korisno bi bilo pripemiti materijale o tome i obezbediti odgovarajuću distribuciju. Uz to, imajući u vidu da velika većina ove ciljne grupe navodi i da nije bila u mogućnosti da primenjuje preporučene mere zaštite, pre svega zbog nedostatka

novca, preporučuju se, pored intervencija usmerenih na to da neophodne informacije o sprečavanju zaraze dođu do ove ciljne grupe, i direktnije intervencije koje bi podrazumevale pakete sa zaštitnom opremom i sredstvima za higijenu i dezinfekciju.

Poslednja, ali nikako najmanje važna preporuka tiče se omogućavanja psihološke pomoći ovoj ciljnoj grupi kao, videli smo, izuzetno ugroženoj na svim egzistencijalnim nivoima.

Žene žrtve nasilja

Kao i među ostalim ciljnim grupama, i kod žena žrtava nasilja je najveći deo izazova tokom pandemije bio jvezan za finansijski aspekt. Šest od deset ispitanica nije u mogućnosti da pokrije iznenadni trošak od 100 evra. Uz to, primetan je pad prihoda i pogoršanje mogućnosti izmirivanja obaveza, te se i kod ove populacije savetuje finansijska pomoć. Ono što je specifično za ovu ciljnu grupu jeste visok stepen zabrinutosti za sopstvenu i budućnost porodice, te se preporučuje omogućavanje usluga psihološke pomoći, kao i neometan pristup neophodnim uslugama socijalne i zdravstvene zaštite i tokom vanrednih situacija. Dodatna podrška, čini se, potrebna je i kada je reč o deci, jer među majkama ovog profila, značajan udeo prijavljuje otežano organizovanje brige o deci i pogoršanje uslova za njihovo školovanje tokom pandemije.

Imajući u vidu da se među ovom populacijom kao najznačajnija podrška tokom pandemije pretežno navode rođaci, prijatelji i komšije, uz najveći udeo ispitanica koje kažu da pomoći nije bilo, trebalo bi raditi na većoj dostupnosti formalizovanih vidova podrške. U tom smislu, uputno bi bilo identifikovati barijere koje stoje na putu dobijanja formalnih vidova podrške i usluga, utvrditi da li je reč o nedovoljnoj informisanosti ispitanica, o nespremnosti da se obrate institucijama, o nedovoljnoj responzivnosti institucija sa kojima se eventualno stupilo u kontakt, nedovoljnim kapacitetima i slično, te shodno tome raditi na unapređivanju dostupnosti postojećih formalnih vidova podrške.

Migranti

Ciljna grupa migranata jedina je koja u određenom postotku navodi čak i poboljšanje ispitivanih aspekata tokom pandemije COVID-19, što može ukazivati na to da je određenom (manjem) udelu njih u okolnostima pandemije i vanrednog stanja posvećeno više pažnje (npr. u vidu smeštaja) nego u regularnim okolnostima. Ipak, veći deo njih navodi da nije bilo značajnijih promena, dok se kao centralni izazovi tokom pandemije izdvajaju briga za budućnost i smanjeni prihodi.

Kako podaci pokazuju, materijalno stanje migrantske populacije nije na zavidnom nivou. S tim u vezi, preporučuje se razvijanje odgovarajućeg programa pomoći, u vidu novčanih i/ili nenovčanih davanja, kao i potencijalno uključivanje migrantske populacije u određene aranžmane zapošljavanja, imajući u vidu da je reč o uglavnom nezaposlenoj, mladoj populaciji (80% uzrasta između 18 i 30 godina), različitih obrazovnih kvalifikacija.

Pored finansijskih poteškoća, migranti najveće izazove očekuju u pogledu zdravstvene zaštite, te bi bila korisna dodatna podrška i u tom aspektu.

Interno raseljena lica

Kada je reč o periodu vanrednog stanja i izolacije, interno raseljena lica najčešće ističu brigu o sopstvenoj budućnosti i budućnosti svoje porodice, a potom i finansijske izazove, te bi i u ovom slučaju bila korisna finansijska podrška.

Finansije su im najveća briga i u slučaju da se kriza izazvana pandemijom virusa COVID-19 nastavi. Strahuju kako će se nositi sa troškovima za različite stvari – npr. sa izmirivanjem redovnih obaveza, obezbeđivanjem adekvatne ishrane za sve članove domaćinstva,

obezbeđivanjem novca za lekove, negu i brigu o starijim i bolesnim članovima domaćinstva, što ponovo upućuje na potrebu za finansijskom podrškom. Uz to, očekuju se izazovi i u pogledu pristupa uslugama zdravstvene i socijalne zaštite, te se, kao i za ostale ciljne grupe, preporučuje i unapređivanje dostupnosti ovih usluga i tokom vanrednih situacija.

